

Møte torsdag den 4. oktober 2018 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden:

Sakene på gårsdagens kart (nr. 3)

Presidenten: Representanten Fredric Holen *Bjør-dal*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Fra den møtende vararepresentant for Akershus fylke, Sheida *Sangtarash*, foreligger søknad om fritak for å møte under representanten Nicholas Wilkinsons permisjon fra og med 4. oktober og inntil videre på grunn av sykdom.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentant innkalles for å møte i permisjonstiden:
for Akershus fylke: Torleif *Hamre*

Presidenten: Torleif Hamre er til stede og vil ta sete. Det foreligger en rekke permisjonssøknader:

- fra representanten Lise Christoffersen om permisjon i tiden fra og med 8. oktober til og med 12. oktober, fra representanten Espen Barth Eide om permisjon i tiden fra og med 9. oktober til og med 12. oktober og fra representanten Emilie Enger Mehl om permisjon i tiden fra og med 9. oktober til og med 11. oktober – alle for å delta i Europarådets parlamentariske forsamlings møte i Strasbourg
- fra representantene Marit Arnstad, Jon Gunnes, Stein Erik Lauvås, Arne Nævra og Ove Trellevik om permisjon i tiden fra og med 9. oktober til og med 31. oktober – alle for å delta i De forente nasjoners 73. ordinære generalforsamling, andre del, i New York.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
For Buskerud fylke: Anne *Sandum* 8.–11. oktober og
Tonje *Kopstad* 9.–25. oktober
For Hedmark fylke: Per Martin Sandtrøen
9.–11. oktober
For Hordaland fylke: Sigurd Hille 9.–25. oktober
For Oslo: Zaineb Al-Samarai 9.–11. oktober
For Nord-Trøndelag fylke: Bjørn Arild Gram
9.–25. oktober
For Sør-Trøndelag fylke: Tove Eivindsen
9.–25. oktober
For Østfold fylke: Siv Henriette Jacobsen
9.–25. oktober

Presidenten: Representanten Arne Nævra vil fremsette tre representantforslag.

Arne Nævra (SV) [10:02:11]: På vegne av representantene Kari Elisabeth Kaski, Karin Andersen, Lars Haltbrekken, Freddy André Øvstegård og meg selv har jeg gleden av å legge fram et representantforslag om en bærekraftig godsnæring og mer gods på bane.

Videre har jeg på vegne av representantene Audun Lysbakken, Solfrid Lerbrekk, Lars Haltbrekken og meg selv gleden av å legge fram et representantforslag om å utrede ferger som selvstendig alternativ langs ny og utbedret E39.

Til slutt har jeg på vegne av representantene Karin Andersen, Lars Haltbrekken og meg selv gleden av å legge fram et representantforslag om pilotprosjekt med hydrogendrevet tog i Norge.

– Det var en hilsen til Jon Gunnes blant annet! (Munterhet i salen)

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Man fortsatte behandlingen av

Sak nr. 1 [10:03:09]

Hans Majestet Kongens tale til det 163. storting ved dets åpning og melding om Noregs rikes tilstand og styring (trontaledebatt)

Presidenten: Før debatten i dag starter, vil presidenten vise til det vedtatte debattopplegget fra i går. Stortinget fortsetter nå trontaledebatten, hvor første taler er statsminister Erna Solberg. Det åpnes for replikkordskifte begrenset til 13 replikker med svar etter statsministerens innlegg. Presidenten vil foreslå at de 13 replikkene ordnes slik:

Arbeiderpartiet fem replikker, Senterpartiet tre replikker, Sosialistisk Venstreparti to replikker, Kristelig Folkeparti en replikk, Miljøpartiet De Grønne en replikk og Rødt en replikk.

Videre vil presidenten opplyse om at de som tegner seg på talerlisten i dag, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Statsminister Erna Solberg [10:04:05]: For få uker siden ble Norge nok en gang kåret av FN til verdens beste land å bo i. Vi har blitt så vant til dette at vi nesten tar det for gitt. Det mest gledelige denne gangen var derfor kanskje fremskrittene i andre deler av verden. I løpet av bare åtte år har antallet land i den laveste utviklingskategorien falt fra 49 til 38.

Norge hadde ikke beholdt sin førsteplass gjennom mange år hvis vi ikke hadde vært i stand til å utvikle oss.

De siste årene har vi sett en gledelig utvikling på en rekke områder. Lønnsforskjellene mellom kvinner og menn synker, flere kvinner jobber heltid, vi har fått flere kvinnelige ledere.

I 2017 hadde vi det laveste antall drepte i trafikken siden 1947. I mange andre land har nedgangen i dødsulykker stagnert.

Også arbeidslivet vårt har blitt sikrere. Antallet dødsulykker har falt i perioden 2000–2017. Det store fraværet i videregående skole er redusert. Andelen som fullfører videregående opplæring, øker. Antall unge som ikke er i utdanning, jobb eller opplæring, er lavere enn da denne regjeringen tok over. Fallende andel sysselsatte menn mellom 25 og 54 år har lenge vært en bekymring. Det siste året har andelen, for første gang på lenge, økt, og nærmer seg nå nivået for 2013.

Investeringene i næringslivet tar seg opp, særlig innen industri, bergverk og kraftforsyning. FoU-aktiviteten i næringslivet har økt siden 2013. Det peker fremover mot gode og trygge jobber med høy verdiskaping.

Klimagassutslippene går ned. De foreløpige tallene for 2017 peker mot det laveste utslippsnivået siden 1995. Det norske samfunnet har de siste årene blitt tryggere, mer likestilt og rettferdig, mer miljøvennlig og gir større muligheter til våre ungdommer. Dette er jeg glad for. Ja, dette er jeg faktisk stolt av. Det er nemlig mye å glede seg over, særlig for dem som vil beskrive, og ikke karikere, det norske samfunnet. Den positive utviklingen de siste årene er en villet utvikling. Og selv om politikken ikke har æren for alt, er utviklingen også et resultat av politikk – en politikk som det ikke-sosialistiske flertallet i denne salen siden 2013 har stilt seg bak.

Det er ikke bare på det materielle området at det norske samfunnet klarer seg godt. Rundt oss ser vi økende polarisering og konflikt, ikke bare mellom land, men også i land som vi har oppfattet som rotfestede liberale demokratier. I Norge har vi derimot lyktes med å opprettholde et samfunn med høy tillit. Flyktningkrisen har i mange europeiske land vært kimen til økte motsetninger. I Norge viser undersøkelser stabil eller økende aksept og toleranse for innvandrere.

Norge hadde ikke beholdt plassen øverst på UNDPs rangering dersom vi hadde lent oss tilbake og blitt tilfredse. Vi har oppnådd så mye nettopp fordi vi ikke har gjort det. Derfor har partiene bak Jeløya-plattformen plukket ut seks utfordringer for det norske samfunnet, som vi trenger ny, offensiv politikk for å møte. Disse utfordringene dreier seg om omstillingen i næringslivet, oppfylling av Norges klimaforpliktelser, et inkluderende arbeidsliv, gode velferdsordninger, redusert fattigdom samt integrering.

Utfordringene spenner over områder hvor vi ser en positiv utvikling, men hvor vi må bli enda bedre, men

også over områder hvor utviklingen uroer oss. Fattigdom og forskjeller i samfunnet er et eksempel på det siste. Økte forskjeller er en global trend. Forskerne forteller oss at økningen er mindre i Norge enn i andre land, og at den starter fra et lavere nivå. Likevel krever utviklingen at vi forsterker den politiske innsatsen. En særlig utfordring er det at barn som har innvandret til Norge, vokser opp i familier med lav inntekt. Mange innvandrere, og særlig barna deres, lykkes veldig godt med sin klassereise i vårt samfunn. Men år med høy innvandring har ført til at det stadig kommer nye mennesker hit, som mangler språk og kompetanse for å lykkes i vårt arbeidsliv. Det viktigste vi gjør for disse og andre lavinntektsfamilier, er å satse på arbeidslinjen. Derfor skal regjeringen gjennomføre et integreringsløft for å få til hverdagsintegreringen, bekjempe den negative sosiale kontrollen og få flere raskere inn i ordinær utdanning og i arbeid.

Samtidig skal vi jobbe med det som alltid har vært en kime til at folk står utenfor arbeidslivet og lever i lang tid i fattige familier – sykdom, rus, dårlig psykisk helse. Vi har hatt en kraftfull satsing på rusomsorgen. Vi skal fortsette å ha det, nettopp for å løfte flere inn i vårt ordinære arbeidsliv, og at færre barn opplever å leve i en fattig familie over lang tid.

Fremover er kimen til mer og større forskjeller kommet fra teknologiutviklingen. Derfor er det så viktig at vi møter de nye utfordringene. Vi skal gjennomføre en kompetansereform, sånn at ingen går ut på dato, med mer fleksible videreutdanningstilbud, økt digital kompetanse, bransjeprogram rettet mot utsatte bransjer og gi flere mulighet til å ta fagbrev, for fagbrev er en viktig inngangsport til å bli værende i arbeidslivet.

Vi skal gjennomføre en inkluderingsdugnad for å bruke de gode tidene vi har nå til å inkludere flere mennesker som før har stått utenfor, stille krav til statlige arbeidsgivere om å ansette mennesker med hull i cv-en eller med nedsatt funksjonsevne, legge til rette for arbeidsgivere som tar sjansen på en som har stått utenfor, styrke Navs markedsarbeid, slik at de kan bistå arbeidsgivere som ellers ville ringt til et utenlandsk vikarbyrå.

I forrige oppgangsperiode klarte ikke det norske samfunnet inkluderingsjobben. De fleste nye jobbene gikk til arbeidsinnvandrere. Dette må vi altså klare bedre denne gangen hvis vi vil ha en kraftfull satsing mot økte forskjeller. Det er et av de viktigste målene for min regjering denne perioden, og det krever at alle sektorer i samfunnet bidrar. Vi vil ha et samfunn hvor det er plass for alle.

Økt inkludering i arbeidslivet bidrar også til å løse utfordringene vi har med bærekraft. Perspektivmeldingen peker på at vi har lagt oss til et velferdssamfunn som våre barn ikke har rygg til å bære. Det er alvorlig, og det

er usolidarisk overfor kommende generasjoner. Et bærekraftig velferdssamfunn er derfor et overordnet mål.

Økt konkurransekraft for norske bedrifter blir da helt nødvendig. Økt konkurransekraft krever politisk innsats. Vi må øke investeringene i vei og bane, styrke innovasjon, forskning og utvikling, løfte yrkesfagene og kompetansepolitikken, utvikle et skattesystem som fremmer vekst, investeringer og verdiskaping.

Hvorfor er dette så viktig for bærekraften? Jo, fordi verdiskapingen i privat sektor er bunnplanken i velferdssamfunnet. Bedriftene må skape jobbene vi trenger for å øke sysselsettingen. Økt deltakelse i arbeidslivet reduserer fattigdom og ulikhet samtidig som det styrker bærekraften.

Økt arbeidsdeltakelse kommer til å være helt nødvendig, men vil antakeligvis ikke være nok. Vi må også forberede oss på at demografiske endringer vil kreve stadig mer av budsjettveksten, og på at nye satsinger ofte må handle om å få våre systemer til å fungere bedre og mer effektivt, snarere enn økte bevilgninger til alle gode formål.

Redusert fruktbarhet i befolkningen forsterker problemene perspektivmeldingen peker på. Det gjør velferdssamfunnet enda tyngre å bære for dem som kommer etter oss. Regjeringen vil derfor se på hvilke muligheter vi har for å stimulere flere til å få flere barn.

De fleste barn i Norge har en fantastisk oppvekst. Ser vi bakover i tid, og ser vi utover i verden, er de fleste barn heldige som får vokse opp her og vokse opp nå. Men dessverre finnes det unntak. Derfor skal vi gjøre mer for å sikre enda flere barn verdens beste oppvekst og en god skolestart. Vi skal ha flere lærere, bedre utdannede lærere, mer tidlig innsats for elever som blir hengende etter, og en oppvekst fri for mobbing. Vi skal trappe opp innsatsen mot mobbing og følge tett den nye loven om aktivitetsplikt på skolene mot mobbing. Vi skal ha en oppvekst fri for vold og overgrep. Vi skal ha bedre behandling av mennesker dømt for overgrep. Vi skal øke kompetansen for å oppdage overgrep. Barn som har det vanskelig, skal få bedre hjelp. Vi skal fortsette å styrke innsatsen for psykisk helse. Livsmestring skal inn i skolen. Barn skal ha like muligheter. Vi skal gjøre enda mer for å få barn med minoritetsbakgrunn eller fra familier med lav inntekt til å gå i barnehage eller SFO. Vi skal bedre bostøtten for de store familiene og gi flere mulighet til å delta i fritidsaktiviteter.

En god barndom varer livet ut, heter det. Regjeringen vil prioritere og sikre en best mulig barndom for alle, uansett bakgrunn.

Jeg har lyst til å avslutte der jeg begynte, med FNs rapport om utviklingsindeksen og det gledelige i at flere av verdens aller fattigste land på få år har hatt en positiv utvikling. Jeg har siden januar 2016 hatt gleden av å lede

pådrivergruppen for det globale arbeidet med bærekraft på oppdrag fra FNs generalsekretær. Arbeidet gir innsikt i de enorme utfordringene verden står overfor: krig og konflikt, land som har store miljøutfordringer, land som frykter at den neste orkanen ødelegger hele bosettingen, og at klimaendringene kommer til å gjøre at landet viskes ut, men også de som er opptatt av at de mangler jobber til de mange unge, som direkte vil påvirke våre samfunn ved at deres unge vil se etter hvor de kan få jobb og bevege seg i verden. Man kan lett tenke at utfordringer er så store at innsatsen er nytteløs. Nyheter om utviklingsland er nemlig ofte knyttet til katastrofer, krig og konflikt.

På mine reiser er det imidlertid lett å se at de tørre tallene i FNs utviklingsindeks betyr mye for mange menneskers liv, særlig for unge jenter. En viktig prioritering for min regjering har vært jenters utdanning. Det var et underprioritert tema i mange år, før de ikke-sosialistiske partiene lovte å prioritere dette i samarbeidstalen i 2013. Det løftet har vi holdt. I mange samfunn, som det har vært i vårt eget, er jenters utdanning nøkkelen til å løse flere vanskelige spørsmål, både de økonomiske og de sosiale. Helsen blir bedre når jenter får utdanning. Barn får en bedre oppvekst når mødrene deres vet hva som er viktig, og ikke minst får lokalsamfunnet flere ringvirkninger av at jenter får utdanning, enn det gjør når gutter får det, fordi de er der og har et hovedansvar. I tillegg til disse virkningene er dette også et spørsmål om rettferdighet og ikke minst bærekraft for fremtiden.

Bærekraft kommer vi stadig tilbake til, enten vi snakker om et bærekraftig velferdssamfunn eller FNs mål for bærekraftig utvikling eller hva slags samfunn vi skal levere videre til våre barn, der vi skal leve et godt liv uten at det skal gå på bekostning av kommende generasjoner eller andre deler av verden. Vi er ikke der ennå, verken i Norge eller globalt, men vi er på vei. Vi er på rett kurs, men vi må øke tempoet, se farene på veien og gjøre som regjeringen: ha en klar oppskrift for å møte de største utfordringene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jonas Gahr Støre (A) [10:18:35]: Jeg vil si jeg synes statsministeren holdt et godt innlegg.

Det det handler om her, er å gå etter det som trengs å rettes opp. En av måtene vi bruker her i Stortinget for å gjøre det, er å inngå forlik. Vi er opposisjonsparti til regjeringen, vi er ikke en budsjettpartner, men vi inngår forlik på viktige områder. Slik bør en opposisjon opptre.

Et av områdene der vi har gjort det, er politiområdet. Vi gikk med på politireformen, en forlengelse av arbeid vi begynte i vår tid. Der var vi særlig opptatt av å trekke kommunene med og å bedre ledelse og kultur i

politiet. Kommunene, de som er tettest på, må høres. Nå får vi uro landet rundt. Elleve av tolv politidistrikter sier at politiet ikke er til stede der de bør, bistandsadvokaten snakker om at saker om grove voldshandlinger blir liggende. Riksadvokaten sier at denne situasjonen ikke kan fortsette.

I trontalen sier regjeringen at man bedrer evnen til å håndtere kriminalitet og «verne om ofrene». Jeg ønsker å høre statsministerens tanker rundt: Verner det ofrene, det vi nå hører av uromeldinger fra politiet ute i landet vårt?

Statsminister Erna Solberg [10:19:43]: Vi står midt inne i politireformen. Vi er ferdig med de organisatoriske endringene. Folk er under innplassering i de ulike jobbene. Det er klart at det er uro midt inne i en reform. Reformen varer til 2020.

Dette er en reform som mange bare har sett på som en reform av punkt 2 i en struktur. For meg er det helt grunnleggende i denne reformen at det er en kvalitetsreform. Det er en kvalitetsreform av måten politiet arbeider på. Det er en kvalitetsreform ved å ha sterkere enheter som kan fungere bedre når det gjelder mange av de grove og nye formene for kriminalitet.

Midt oppe i dette er det også mange veldig gode resultater. Responstiden går ned, man kommer raskere ut. Folks oppfatning av at politiet er mer til stede, er sterkere enn tidligere. Det er altså ikke slik at det er det hel-negative bildet – som opposisjonen har – av hvordan det er. Men så er det også flaskehalser og utfordringer. En av dem er at i en omstillingsperiode har det vært krevende å behandle en del saker. Det jobbes det nå med, og bunken går nedover.

Jonas Gahr Støre (A) [10:20:47]: Det er ikke opposisjonens uro jeg er opptatt av, det er folks uro, politiets uro, bistandsadvokatens uro.

Vi møtte en som var urolig – statsministeren og jeg – da vi var i Seljord nylig. Ordføreren der, Halfdan Hauge, en sindig mann, varsler om at saker nå ikke blir fulgt opp, og at det ikke er folk til å være ute og løse oppgavene. Politimesteren i Sør-Øst politidistrikt vet ikke hvordan hun skal tolke Stortingets vedtak – og det vet ikke justisministeren heller. Han sto her i Stortinget i går og var i tvil om hvilket vedtak det ble siktet til, da det ble referert til vedtaket – etter et forslag fremmet her i 2017 – der Stortinget ber regjeringen sikre «en reell styrking av de lensmannskontorene som står igjen etter gjennomføringen av politireformen».

Da må vi spørre: Vi er midtveis, men strukturen er klar. Det er altså ikke folk til stede til å kunne rykke ut og ivareta nøkkeloppgavene. Statsministeren har hatt fem justisministere på jobb i perioden, og den sittende er i tvil om hvordan dette skal gjøres. Hva ønsker hun å gjøre

for å imøtekomme og løse de problemene som nå er, og som det rapporteres om i elleve av tolv distrikter?

Statsminister Erna Solberg [10:21:54]: Min fordel er at jeg stort sett hørte hele debatten i går. Jeg hørte også replikkordskiftet mellom Arbeiderpartiets representant og justisministeren – det gjengis for øyeblikket ikke korrekt av Arbeiderpartiets leder.

Han sa bortsett fra det ene vedtaket: Når Arbeiderpartiets stortingsrepresentant i går ga uttrykk for at vi ikke hadde fulgt opp flere vedtak, var det ett konkret vedtak, og det sa han og påpekte i det replikkordskiftet.

Jeg har lyst til å si at folk sier i undersøkelser at de ser mer politi. Folk er mer fornøyd, de har større tillit til politiet. Så det er ikke slik at det representanten Jonas Gahr Støre nå sier, er representativt for det statistikken viser. Men vi er ikke fornøyd med hvor vi står. Det ga også justisministeren uttrykk for. Derfor er det ganske klare og tydelige beskjeder fra oss til politiet om at nå må de bygge ned restansene, nå må de se på det som egentlig er positivt, at det er flere som anmelder grove overgrepssaker. Det er mange mørketall som nå kommer frem til anmeldelse. Da må ressursene omdisponeres for å kunne ta tak i det.

Jonas Gahr Støre (A) [10:23:04]: Når jeg sa at statsministeren holdt et godt innlegg, var det fordi hun beskriver mål jeg tror vi alle kan være enige om. Men politikken må jo handle om å gå inn der hvor vi ikke ivaretar de oppgavene som skal løses av fellesskapet, der hvor utryggheten vokser, og det går ut over tilliten. Når vi nå får rapporter om at grove voldshandlinger blir liggende så lenge at de rett og slett ikke kan behandles – domstolene får dem ikke unna, vi har en justissektor som har blitt behandlet ganske lemfeldig i disse årene – er det der vi ønsker å høre statsministeren reflektere, ikke over alt det som går bra, det kan vi lese oss til. Derfor mener jeg igjen at statsministeren må svare presist: Hvilke grep skal tas for at disse køene blir tatt unna, at det er folk i de gjenværende lensmannskontorene? Vi får jo høre at lensmannskontorer nå er bemannet med folk som skal drive administrativt arbeid og ikke reelt politiarbeid. Hvilke grep har statsministeren å varsle i budsjettet eller andre steder for å komme dette i møte?

Statsminister Erna Solberg [10:24:01]: Som representanten Jonas Gahr Støre vet, kommer budsjettet når budsjettet kommer, og da får man god tid til å fordøye det.

Men jeg er uenig i premisset om at vi bare skal diskutere det som er feil i det norske samfunnet. Jeg synes vi skal bruke tid på å gi honnør for det som er bra, til alle de folkene som står på, til de politifolkene som nå rapporterer tilbake at de gjør en bedre jobb fordi de får lov til å

etterforske på stedet. Vi ser at responstiden faktisk går ned – det er første gang vi måler responstid. Politiet kommer raskere ut, særlig i de områdene som er spredt-bygd i Norge, enn det de gjorde tidligere. Vi måler det fordi vi følger opp, og så passer vi på at man disponerer ressursene.

Så har de fått beskjed om at de er nødt til å jobbe mer med å få ned de gamle restansesakene. I den omstillingen som har vært, er det blitt for høye bunker knyttet til dette. Så må de omdisponere ressurser til de nye sakene, som nå vokser betydelig mer, kanskje fordi vi endelig har tatt hull på den byllen at overgrepssaker ikke blir meldt. Når de øker mye, betyr det at det er flere som melder – veldig bra. Da kan vi gjøre mer for ofrene og beskytte flere.

Jonas Gahr Støre (A) [10:25:09]: Det er dette vi må snakke om – ikke de lange listene med alt som går bra. Vi skal løse problemer, ikke bare omtale andre tilstander.

Et annet tema som berører folks hverdagsliv, pensjon: I pensjonsforliket har vi sikret at folketrygden nå gir oss opptjening fra første krone. I offentlig sektor gjelder det også for den offentlige tjenstepensjonen, og mange i privat sektor får også pensjon fra første krone. Men en million nordmenn har ikke denne adgangen. Jeg møtte en av dem, Christel Eilertsen, en jente på 27 år, på Obs i Lagunen handlesenter utenfor Bergen. Hun hadde jobbet der i fire år, hadde 60 pst. stilling, og hun fikk egentlig sjokk da hun hørte at dette var en rett hun ikke hadde. Nå handler det om å tette dette ene hullet som er igjen i en pensjonsreform som vi alle står sammen om, et annet forlik det er verdt å verne om. Denne kvinnen sa til meg: Jeg oppfatter det som urettferdig at jeg som jobber her, ikke har den retten sammen med en million nordmenn. Er statsministeren enig i at det er urettferdig, helt konkret?

Statsminister Erna Solberg [10:26:12]: La meg først svare på spørsmålet om at vi bare skal snakke om det som er feil i det norske samfunnet. Vel, min ledelse er litt annerledes. Min ledelse gir honnør til alle de menneskene som står på. Min ledelse er også å fortelle det når de tar store krafttak og responstiden blir bedre, når politifolk etterforsker bedre tidlig. Da synes jeg faktisk at vi som ledere av dette landet også skal gi honnør. Vi skal selvfølgelig være opptatt av å fylle de hullene som mangler, og vi skal ha fokus på det. Men får ikke folk positive tilbakemeldinger på det som går bra, går det mindre bra på alle de andre områdene også. Dette er iallfall min ledelsesstil. Jeg skjønner at representanten Jonas Gahr Støre har en annen ledelsesstil enn det.

Så til spørsmålet om pensjon fra første krone. Det er mange ting man kunne ønske å gjøre som man av og til må veie opp mot hvor mye kostnader man skal overføre

på det norske næringslivet. De endringene vi har gjort i tjenstepensjonen, har vært initiert av partene hele tiden. Da vi innførte obligatorisk tjenstepensjon, var det et ønske fra begge partene. Nå er det én part som ønsker dette. Det blir en større kostnad for arbeidsintensive bedrifter. Det må man også ha med i skålen når man veier.

Jonas Gahr Støre (A) [10:27:24]: Min ledelsesstil handler om å se på hva det er Norge trenger for å ivareta høy tillit – de kvalitetene vi er enige om. Hva trenger vi å rette opp som politikere? Hva trenger vi å engasjere folk i – lokalsamfunn, partene i arbeidslivet – for å holde denne kvaliteten i Norge, at vi har rettferdighet og små forskjeller? Hvis vi blir selvgratulerende politikere som står og forteller i rosenrøde vendinger om alt som er bra, løser vi ikke det oppdraget. Det er en gal ledelsesstil.

Jeg stiller spørsmålet igjen. Vi ser på deler av pensjonssystemet, regjeringen har selv sett på om 12 måneders opptjeningstid er riktig, så man går inn i politikken. Lederen av NHO sa etter lønnsforhandlingene sist at dette med offentlig tjenstepensjon ligger i Stortinget. Ja, nå ligger saken i Stortinget, Audun Lysbakken og jeg har fremmet forslaget. Vil Høyre være med i diskusjonene om et forlik som tetter det siste hullet? Vi vil forhandle, vi er pragmatiske og skal finne gode løsninger. En million nordmenn, sammen med Christel, har ikke den retten. Dette er mitt siste spørsmål, kanskje statsministeren har en annen løsning på det, men jeg spør på følgende måte: Er det rettferdig at den millionen – kvinner, unge og de som har deltidsstillinger – ikke har den retten som vi andre har? Er det rettferdig?

Statsminister Erna Solberg [10:28:30]: Siden representanten Jonas Gahr Støre er så opptatt av tillit, bør han være veldig glad for at tillitsbarometeret til politiet viser at de får økt tillit, at vi faktisk får økt tillit også for at vi er mer til stede. Så målt mot hvordan virkeligheten er ute – ikke nødvendigvis i dette hus, men virkeligheten ute – er altså folks opplevelse at det er bedre.

Når det gjelder pensjon fra første krone: Hvis det hadde vært slik at dette på en måte var kostnadsfritt for det norske samfunnet, hadde det vært enkelt å si ja. Den ene tingen er at alle endringer i tjenstepensjonen som har vært gjort – også den utredningen som representanten Jonas Gahr Støre påpeker – har vært initiert av partene felles. Det Arbeiderpartiet gjør nå, er å si at én part skal få lov til å ha overprøving av det partene diskuterer i lønnsoppgjør, eller det man felles ber staten om å gjøre, gjennom å få et vedtak her. Men jo mer belastning vi gir den sektoren i Norge som nå ser ut til å ha størst utfordringer – f.eks. varehandelen, arbeidsintensive jobber – jo færre blir det av disse jobbene. Skal 3–4 mrd. kr tas ut av bunnlinjen til bedriftene, må en risikere at en også får færre av denne typen jobber fremover.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:29:51]: Høyre gikk til valg på slagordet «Vi tror på Norge». Jeg synes det er litt forunderlig, egentlig, for gang etter gang viser det seg at Høyre ikke lytter til folk rundt omkring i Norge. Slagordet burde vært: «Høyre vil tro på deler av Norge». For Høyre tror jo ikke på folk i Finnmark, når 87 pst. av folket i Finnmark i en folkeavstemning sier nei til tvang og ja til Finnmark. Høyre tror jo ikke på de folkevalgte i Hedmark, i Oppland, i Telemark, i Østfold, i Akershus, i Buskerud – eller på 70 pst. av befolkningen i Sogn- og Fjordane, når de sier at de ønsker å videreutvikle seg som egne fylker. Nå er det tvang som er svaret. Det er å ikke lytte som er svaret fra statsminister Erna Solberg og Høyre.

Tror statsministeren oppriktig talt, når den lokale folkeviljen overkjøres i fylke etter fylke, at dette er en god måte å inndeale Norge på?

Statsminister Erna Solberg [10:30:50]: Vi tror så mye på lokaldemokratiet at vi mener vi skal overføre mer makt til det. Vi har ønsket å sørge for at vi flytter mer makt lenger ned, for vi tror på et samfunn som bygges nedenifra og opp. Det er et ideologisk grunnlag, i fellesskap mellom de partiene som sitter i regjering, og Kristelig Folkeparti, som vi har samarbeidet med om grunnlaget for denne reformen.

Det betyr altså at selv om jeg i utgangspunktet mener at Norge kunne vært drevet mer effektivt med to forvaltningsnivåer, har vi sett at å overføre mer makt til regionene – når vi først har regioner – vil gjøre at vi både bruker ressursene og gir mer makt tilbake igjen til folk lokalt. Det krever altså, for noen av de oppgavene vi nå diskuterer, større regioner. Jeg mener at vi ikke kan innføre sams veiadministrasjon, f.eks., uten at vi faktisk har færre regioner enn i dag, og vi kan ikke la den minste regionen være størrelsesmålet for hvilken oppgave en skal gjøre. Jeg tror heller ikke de kan få en fornuftig og god rolle, som jeg tror at regionene kan ha, og f.eks. gjøre mye bra i utvikling av kompetansepolitikken fremover, hvis det skal fragmenteres med dagens fylkesstruktur. Da tror jeg rett og slett ikke vi får gode nok miljøer eller gode nok tiltak.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:32:00]: Det er rart å uttrykke tro med å overkjøre den lokale folkeviljen og tvinge sammen fylker som er mye større enn fylker som får bestå alene. Så det er skinnargumentasjon.

Erna Solberg sier at hun tror på Norge. Slik vi leste trontalen, var den en eneste lang hyllest til situasjonen rundt omkring i politiet. Da er det interessant å snakke med dem som jobber i politiet, f.eks. lederen i Politiets Fellesforbund, Bolstad, som sier rett ut at det lyttes for lite i dagens ledelse. Nærpolitireformen som begrep kan erklæres død. Elleve av tolv ledere i det lokale politiet,

Politiets Fellesforbund, sier at det er kriselignende tilstander i norsk politi, politimesteren i Øst politidistrikt sier at det har blitt større utfordringer for politiet nå fordi en skal gjennomføre nærpolitireformen, og lensmannen i Aurskog-Høland i dag sier at nå kan vi risikere at vi ikke lenger har politi øst for Glomma. Det er situasjonen i politiet. Hvorfor velger Erna Solberg å hylle situasjonen, når de som jobber der, sier at det er kriselignende tilstander?

Statsminister Erna Solberg [10:33:06]: Jeg har sagt at vi står midt i en reform, og det er utfordringer når vi står midt i en reform, både med at folk er flyttet på, at det er gjort endringer, at det er uro i en organisasjon når man gjør det – det skjer ved alle reformer og endringer man gjør. Men det jeg ser, er også at vi har gode tall på mange av de nye områdene, f.eks. i form av at man har etterforskning på stedet. Vi ser at responstiden går ned. Det er ikke slik at det ikke er politifolk øst for Glomma, for responstiden er slik at de kommer raskere til nå enn det de har gjort før.

Så har vi tilført mange ressurser til politiet, nettopp for at vi skal ha nok politifolk til både å kunne gjøre de nye oppgavene og å sørge for tilstedeværelse. Men jeg mener at det er falsk trygghet hvis man tror at tilstedeværelsen på et lensmannskontor er det som gir politikraft. Det som gir politikraft, er når det kommer politifolk ut til stedet med en patrulje som kan bidra til å etterforske, som gjør at hukommelsen og saksbehandlingen blir bedre, og at sakene kan komme raskere til retten. Og vi er på god vei, selv om vi ikke er fornøyd. Det er ganske mye igjen, men det er altså 2020 som er endepunktet for reformen.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:34:17]: Noe som Erna Solberg og Siv Jensen virkelig har trodd på i de årene de har styrt, er at økte avgifter i Norge er en klok strategi. I går var det en stor markering foran Stortinget der arbeidere i norsk næringsmiddelindustri uttrykte sin bekymring for sine arbeidsplasser på grunn av det voldsomme avgiftshoppet som var i fjor høst. Dagens regjering har økt avgiftene med 6 600 mill. kr, nesten 4 mill. kr hver dag, og konsekvensene bærer bl.a. de næringsmiddelarbeiderne som nå er redd for jobben sin. Norsk næringsmiddelindustri har stoppet flere investeringer det siste året, flere bedrifter har gått fra et lite overskudd til et lite underskudd. Har statsminister Erna Solberg brukt året til å lytte? Og ser hun at den typen avgiftspolitik som Høyre gjennomførte i fjor høst, er direkte næringsfiendtlig og svært uklok?

Statsminister Erna Solberg [10:35:05]: Vi bruker tiden mye til å lytte. Vi lytter til dem som skaper nye bedrifter, til dem som har gamle bedrifter, og vi er ute og

hører mye på hva som er utfordringene med skatte- og avgiftspresset.

Og ja, det har kommet en del avgifter som ikke regjeringen initierte, men som kom i kompromisser i Stortinget. I fjor høst var det slik at nesten alle opposisjonspartier på Stortinget salderte sine budsjetter med flere milliarder i økte avgifter knyttet til usunn mat, det som jeg kaller snop og godt – det er altså godt, men det er usunt og annet – med litt forskjellige metoder, noen med sjokolade- og sukkeravgiften, noen ved å øke momsen på akkurat det samme systemet. Effekten ville vært den samme. Disse bedriftene hadde fått høyere avgifter også med resten av opposisjonspolitikken i Stortinget. Men hvis vi ikke skal bruke dette, må vi finne andre måter – enten må vi da ha totale skattelettelser og avgiftslettelser i Norge, eller så må vi finne andre måter å dekke inn dette på.

Jeg mener vi skal bekjempe usunn mat, men jeg mener også at vi skal lytte til næringslivet.

Audun Lysbakken (SV) [10:36:23]: Velferdsstaten er jo ikke tung å bære, slik det hørtes ut i dette innlegget. Den løfter oss opp, bidrar til økt produktivitet og sørger for å fordele bedre. Det er ikke minst viktig i en tid da ulikheten i makt og rikdom øker. Det snakker nå også statsministeren om. Jeg er glad for at regjeringen føler at de må snakke om forskjellene, men det er avstand mellom retorikk og politikk. Denne regjeringen har gjennomført en rekke usosiale kutt, som rammer folk som har lite: kutt i bostøtten, kutt for uføre, kutt i alderspensjonene for pensjonister, kutt i overgangsstøtten for enslige forsørgere, kutt i gratis fysioterapi for bl.a. folk med utviklingshemning, kutt i arbeidsavklaringspenger, for å nevne noe.

I spørretimen i april spurte jeg statsministeren om hun hadde undersøkt konsekvensene av disse kuttene for dem som ble rammet, og hun bekreftet da at de ikke hadde gjort noen sånn gjennomgang. Vi fremmer nå forslag om å kartlegge disse konsekvensene. Vil statsministeren støtte det?

Statsminister Erna Solberg [10:37:31]: Det er helt riktig at vi har gjort endringer i velferdsordninger. Vi har økt noen velferdsordninger betydelig. Noe av det første vi gjorde, var f.eks. å sørge for retten til å velge brukerstyrt personlig assistanse, og vi la inn betydelig mer penger til kommunene for å gjennomføre det. Vi er ikke helt fornøyd med hvordan kommunene bruker de pengene, og hvor gode de er til å følge opp det vedtaket. Derfor ser vi også på måter å styrke det på, men det er altså en stor del. Det var et område som den rød-grønne regjeringen snakket om i åtte år, men aldri gjorde noe med, fordi det kostet penger og aldri var prioritert. Det er altså noen av de svakeste brukerne.

Vi gjorde det på samme måte med pleiepenger i fjor. Vi la frem forslag som bidro til at flere fikk pleiepenger, rett og slett fordi det var store grupper av foreldre som opplevde at det regelverket vi hadde da, var de helt ekskludert fra. Så gjorde vi noen andre endringer. SV velger ofte å ta imot de endringene som er gjort på den ene siden, men ikke ta med alle de økningene som er gjort på andre områder, og vi har gjort betydelig flere økninger. Vi har f.eks. senket egenandelstaket med over 600 kr for alle kronikere som trenger fysioterapi.

Audun Lysbakken (SV) [10:38:40]: Jeg tror det kan være grunnlag for å minne statsministeren om hvordan en spørretime fungerer, siden det er noen måneder siden sist. Den fungerer sånn at representantene stiller spørsmål og statsministeren svarer. Det er ikke sånn at statsministeren kommer med hele sin skrytliste og lar være å svare på spørsmål. Hun fikk spørsmål i sted om det ikke er urettferdig at veldig mange ikke får pensjon fra første krone, og lot være å svare. Jeg stilte nå spørsmålet om hun er villig til å støtte en gjennomgang av konsekvensene av de kuttene, som rammer helt virkelige mennesker i helt virkelige hverdager, og som Erna Solbergs regjering står bak – barnetillegget for uføre, bostøtte, arbeidsavklaringspenger. Det var mitt spørsmål. Spørsmålet mitt var ikke om Erna Solberg synes at Erna Solberg har gjort mye bra i regjering. Det vet jeg at hun synes.

Det jeg lurer på, er: Synes Erna Solberg det er urettferdig at mange mennesker ikke får pensjon for sitt arbeid, mens andre får det? Og er Erna Solberg villig til å støtte at Stortinget kartlegger konsekvensene av de kuttene hun har gjennomført?

Statsminister Erna Solberg [10:39:37]: Jeg har lyst til å gjøre oppmerksom på at dette ikke er en spørretime. Dette er et replikkordskifte i trontaledebatten. (Munterhet i salen) Det er altså en politisk utveksling av synspunkter, som ikke innebærer at man skal stille et spørsmål eller svare på et spørsmål. Det er en utveksling mellom de partiene jeg som statsminister representerer, og representanten som representerer SV og opposisjonen. Det er ikke slik at jeg er nødt til å svare på alle spørsmål som stilles utenom spørretimen. Dette er et replikkordskifte, så da tenker jeg at jeg forholder meg, også i replikker, til de påstander som representanten fremstiller i debatten, for det er skikk og bruk i trontaledebatter. Spørretimen kommer jeg snart til å møte i, så da kan representanten få lov til å stille spørsmål, når det er spørretime vi har.

Så er det sånn at vi alltid vurderer helheten av tiltak når vi gjennomfører dem, og vi har følgevurdering av mange. Noen tiltak er så små og endringene så små at en ikke detaljmessig kan gå inn og følge dem opp. Vi vil sva-

re ut de ulike forslagene gjennom det. Vår parlamentariske leder kommer til å svare i slutten av debatten når det gjelder hva vi støtter, og hva vi ikke støtter av disse forslagene.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:40:54]: Fleire har alle-reie sagt at det var eit godt innlegg. Det er eg heilt enig i, og eg er glad for at statsministeren tok opp bl.a. den utfordringa me har med lågare fødselstal. Statsministeren sa at regjeringa vil stimulere til å få fleire barn. Fødselstalet var opp mot 1,98 i 2009. I 2017 har det falle til rekordlåge 1,62. Som eg òg sa i debatten i går: Eg trur ikkje dette handlar berre om pengar og ordningar, men ja, det er med på å hjelpe barnefamiliane til ein kvardag der ein får meir tid. Derfor har Kristeleg Folkeparti føreslått å styrkje barnetrygda. Vi vil forbetre eingongsstø-naden, og vi vil auke han. Og vi vil gi gratis barnehage frå barn nr. 3 og oppover. Det er god integrering, og det er god familiepolitikk.

Vil regjeringa vurdere desse tiltaka?

Statsminister Erna Solberg [10:41:56]: For det første er jeg enig i at dette er et mer komplisert tema. Det er egentlig et tema om samfunnsutviklingen vår. Folk møter kanskje sin utkårede – den man har lyst til å få barn med – i litt eldre alder eller er i en livssituasjon hvor man føler at man er mer moden til å få barn, med de forpliktelsene det innebærer, enn tidligere. Jeg var 36 år da jeg var førstegangsfødende, så jeg føler at jeg vet noe om det. Og jeg ser at det har vært utviklingen for veldig mange andre.

Jeg mener at for dem som i f.eks. studietiden har funnet den de har lyst til å få barn med, må vi forsøke å gjøre det lettere. Det er jo det med lange studier at man etterpå skal skape seg et grunnlag i arbeidslivet før man får barn, som ofte er krevende. Vi er villig til å se på ulike typer tiltak, og det har vi også meldt i trontalen er et fokusområde vi har. Men staten kommer ikke til å være god på å finne den rette ektefellen til folk. Det må folk klare selv. (Latter i salen)

Une Bastholm (MDG) [10:43:11]: Jeg er også glad for det siste fra statsministeren!

Jeg merket meg i talen at statsministeren gjentar at hun er opptatt av å inkludere flere i arbeidslivet, skape flere jobber og skape en god oppvekst for barn. Barn trenger foreldre som har tid til dem, også i vanskelige dager. Vi vet at stress er den nye folkesykdommen. Det er en av hovedgrunnene – ved siden av muskel- og leddsykdommer – til sykefravær. Derfor var jeg overrasket over at statsministerens parti så veldig selvsikkert, og jeg vil si polemisk ganske framoverlent, avviste i det hele tatt å vurdere en reduksjon av arbeidstiden, som kan både gi rom for foreldrene og ikke minst skape et mer inklude-

rende arbeidsliv, hvor flere deler på jobben. Dette er blitt gjort flere ganger før i historien. De siste hundre årene har vi redusert arbeidstiden med 20 timer, og vi har fått mer ferie. Hver gang har Høyre vært imot.

Spørsmålet er: Hva er det som skiller denne gangen Høyre kommer med skremselsbilder, fra de tidligere gangene? De har gjort det når vi har redusert arbeidstiden, og de har tatt feil.

Statsminister Erna Solberg [10:44:29]: En av de store utfordringene vi for øyeblikket har, er at vi ikke lenger har en ekstraordinært høyere produktivitetsutvikling i de nordiske landene for å bære velferdsutviklingen, eller endringer i arbeidsinnsatsen vår i forhold til andre land. Vi har finansiert veldig mange av de tidligere endringene, som gjør at vi har hatt mer fri og kortere arbeidstid, gjennom høyere produktivitetsutvikling. Det har vi altså for øyeblikket ikke. Noe av utfordringen vår fremover er at hvis vi får opp den, kan vi selvfølgelig velge mellom fritid og arbeid, men samtidig vil vi få færre som står i jobb, færre som skal finansiere de eldre i fremtiden. Man må ha betydelig flere i arbeid hvis man skal kunne bære arbeidstidsnedsettelse.

I Norge, som er et høykostland, må man ha folk med høy kompetanse hvis man skal dele jobbene på alle områder. Litt av utfordringen vår med inkludering er mangel på kompetanse, at ikke alle vil klare det. Derfor tror jeg at Miljøpartiet De Grønnes oppskrift – som kanskje er det de er ærlig om også – betyr en betydelig velferdsnedgang. Man kan jobbe mindre, men det betyr en stor velferdsnedgang og mindre pensjoner i fremtiden.

Bjørnar Moxnes (R) [10:45:52]: For 22 år siden fremmet Høyres Jan Petersen forslag i trontaledebatten om en ny maktutredning. Det ble vedtatt. Nå går Rødt inn for det samme, men avgrenset til arbeidslivet. Til VG i går sa Høyres Heidi Nordby Lunde at bakgrunnen den gangen var «å forebygge den maktkonsentrasjonen vi den gang så mellom Arbeiderpartiet og LO i arbeidslivet».

Videre:

«Jeg kan ikke se at vi har fått nye maktkonsentrasjoner som gjør det nødvendig med nye tiltak.»

Den siste utredningen kom før utvidelsen av EØS østover. Nå er den norske modellen i fritt fall i flere bransjer. Organisasjonsgraden faller, mens bruken av konsulenter, franchise og innleie går opp. Er Erna Solberg enig med oss i at det har foregått og foregår endringer som gjør det verdt å undersøke både strukturene og maktbalansen i arbeidslivet på nytt, med en ny maktutredning for arbeidslivet?

Statsminister Erna Solberg [10:46:52]: Den første maktutredningen vi hadde i Norge, ga grunnlag for

mye ny samfunnsvitenskapelig forskning, kunnskap og kompetanse. For dem av oss som studerte på 1980-tallet, var det et grunnlag for veldig mye av den faglige utviklingen av norsk samfunnsfaglig utdanning. Vi hadde derfor ganske store forhåpninger om at vi gjennom en ny maktutredning også skulle bidra til det. Men jeg husker hva som skjedde med den maktutredningen som vi faktisk fikk gjennomslag for. Det som skjedde, var at det ble en kort debatt i Stortinget. Alle vi som var medlemmer av Bondevik-regjeringen, var egentlig veldig skuffet over at den utredningen som var gjort, ikke skapte mer interesse, oppmerksomhet eller annet – kanskje fordi man ikke opplevde at den var banebrytende nok, eller annet.

Jeg mener det er mye vi bør utfordre og se på i forhold til spørsmålet om utvidelse og endringer i arbeidsmarkedet. Jeg tror ikke en maktutredning er det riktige perspektivet på dette, ikke et forskningsbasert, teoretisk opplegg. Men vi skal passe på all utvikling. En av grunnene til at jeg er opptatt også internasjonalt av at vi får til mer felles arbeid i Europa, er nettopp at det er utfordringer i vårt arbeidsmarked.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Ketil Kjenseth (V) [10:48:27]: Venstre gikk i regjering for å skape et grønnere og rausere Norge. Vi står midt i et digitalt skifte og en grønn industrirevolusjon.

Vi erause nok til å rope et stort hurra for at Arbeiderpartiet nå endelig beveger seg i klima- og miljøspørsmål etter å ha ligget og skvulpet i oljesvøpen i mange år. For det er ikke Arbeiderpartiet som har gått i bresjen for å verne Lofoten, Vesterålen og Senja. Det er ikke Arbeiderpartiet som har gått i bresjen for en klimalov i Norge. Det er ikke Arbeiderpartiet som har sørget for at vi skal etablere et CO₂-fond i Norge. Det er ikke Arbeiderpartiet som har sørget for verdens suverent mest vellykkede elbilsatsing. Det er ikke Arbeiderpartiet som har sørget for veksten i verktøykassa til Enova, Innovasjon Norge og andre virkemiddelaktører, som nå bidrar til at Norge bygger klart flest fartøy med elektrisk drivkraft i verden.

Vi har kastet begge armene og bevilget store midler til forskning på ny teknologi, der SV og de rød-grønne la inn et hvileskjær. Vi er verdensledende på grønn transport i Norge gjennom batteri, bio og hydrogen. Vi har satt oss som mål å ha en fossilfri kollektivtransport innen 2025, og i Jeløya-erklæringen hevet vi ambisjonsnivået for kutt i transportsektoren til 50 pst. Det er ikke Arbeiderpartiet som har bevilget pengene til forprosjekt på CO₂-fangst og -lagring; dette har skjedd med Venstre som pådriver og med Fremskrittspartiet i regjering.

Så sent som i trontaledebatten i fjor nevnte ikke Arbeiderpartiets leder, Jonas Gahr Støre, klima og miljø en eneste gang. I år kom det i hvert fall så vidt inn på topp ti, som tema nr. 8. Så det er fortsatt en vei å gå. I den blå-grønne Jeløya-erklæringen er grønn omstilling punkt nr. 1, og klimaforpliktelsen er punkt nr. 2. Det er når det kommer til ambisjonene og prioriteringene, at Arbeiderpartiet vil fortsette å møte seg selv i svingdøra.

Representanten Barth Eide hevder å lede an i en samlet opposisjon, men hvor er den? SV og Arbeiderpartiet har resirkulert 37 klimaforslag fra i vår i representantforslaget som ble lagt fram i går. Senterpartiet er ikke med, og Kristelig Folkeparti er ikke med. De støttet i hovedsak regjeringspartienes tempoplan og klimastrategi i vår. Miljøpartiet De Grønne og Rødt er heller ikke med på forslaget.

I debatten i går hørte jeg på og la merke til et innlegg fra SVs Solfrid Lerbekk, der hun snakket om disse Tesla-folka. Nei, for en slik skattelette vil ikke SV ha. Nei vel, og hvordan skal klimamålene nås uten at vi tar med gamechangerne? Tesla har vist at elektriske biler, til og med sportsbiler, er mulig. De har satt farten.

Når det gjelder palmeolje, er det et faktum at biodrivstoff er en del av overgangen til nullutslipp, og vi er nødt til å få fram produksjon av biodrivstoff i Norge og i Norden. Det er her vi må sette fart. Vi må få palmeolje ut av tanken, ja, men vi har et stort potensial for å bringe mer biodrivstoff på tanken produsert på norske – innlandske – ressurser, men også i samarbeid med Norden. Så her leder vi an i en stor grønn omstilling som også setter fart på det industrielle Norge.

Himanshu Gulati (FrP) [10:51:49]: Vi som representerer høyresiden i norsk politikk, har i denne debatten nok en gang blitt anklaget for å jobbe for et kaldere, mer kynisk samfunn med større forskjeller. Jeg kan i dag komme med den store avsløringen fra de innerste sirkler i høyresidens maktkorridorer, og til manges store skuffelse, at dette dessverre ikke stemmer.

Vi gir ikke skattelettelser fordi vi står opp med en inngrodd iver etter å gi samfunnets rikeste enda mer, men fordi vi mener at vanlige folk skal kunne beholde mer av sine egne hardt tjente penger, og at bedriftseiere og næringsliv skal kunne reinvestere, øke verdiskapingen og tørre å ta mer risiko. Vi innfører ikke mer fleksible regler i arbeidslivet for å bygge ned folks rettigheter. Vi gjør det for at det skal bli lettere for dem som står utenfor arbeidslivet, å få en fot innenfor, og for at det skal bli mindre risiko for bedrifter som ønsker å satse enda mer. Og vi har ikke innført prosjekt med statlig finansiert eldreomsorg for å øke byråkratiet eller bygge ned lokaldemokratiet, men fordi vi ønsker at alle skal ha

rett til de gode helse- og omsorgstjenestene som de fortjener, uavhengig av hvilken kommune de bor i.

På slutten av dagen må vi spørre oss selv hva som egentlig betyr noe. Det som betyr noe, er ikke hvem som tilbyr en helsetjeneste, om hjemmehjelpen er ansatt i et privat eller i et offentlig firma, så lenge den som får hjemmehjelp, får et godt og forutsigbart tilbud som han/hun er fornøyd med. Det som betyr noe, er ikke om det er Statens vegvesen eller veiselskapet som bygger en vei, men at norske bilister og næringslivet får nye, flotte transportårer raskest mulig og til en mest mulig kosteffektiv pris for skattebetalerne. Og det som betyr noe, er ikke hvor mange lensmannskontorer vi har som er åpne fra kl. 9 til kl. 14 noen dager i uken, men at vi har et politi som evner å være til stede når noe skjer, uansett hvor i landet det måtte være, og at de har et fagmiljø til å løse dagens mer komplekse kriminalitetsutfordringer.

Jeg har stor tro på at både regjeringspartiene og opposisjonen – alle vi som sitter i denne salen, uavhengig av hvem vi representerer – ønsker et bedre Norge for våre innbyggere. Det vi derfor må se på, er hva slags resultater vi evner å levere når vi får muligheten. Og la oss se på resultatene under denne regjeringen:

Sysselsettingen har det siste året steget. 80 000 færre personer står i dag i helsekø sammenliknet med fem år tilbake. Soningskøen er så godt som fjernet – fra 1 200 til 150. Og på NRK kunne vi i går høre at flere uføretrygdede bruker sin restarbeidskraft. Fraværet på videregående har gått ned med nesten 40 pst. etter at fraværsgrensen ble innført. Og oppklaringsprosenten for lovbrudd har gått opp. Statsministeren nevnte også at flere føler at politiet er synlig og til stede – og det er viktig. Men det kanskje viktigste: Norges herrelandslag i fotball har klatret på FIFA-rankingen fra 54. plass til 53. plass under denne regjeringen!

Det som betyr noe, er resultatene. Det er det vi må dømmes etter.

André N. Skjelstad (V) [10:55:17]: I høst skal vi sette et foreløpig punktum for regionreformen. Om et par uker kommer regjeringen til Stortinget med oppgavemeldingen, og det er ingen hemmelighet at Venstre og Kristelig Folkeparti har drevet dette fram. Vi har stått på fordi vi mener at makt nærmere folk vil ha en betydning, en betydning for utvikling av lokaldemokrati, økt desentralisering og ikke minst myndigheten til dem som sitter tettest på sakene, der folk bor. Venstre og Kristelig Folkeparti har trukket det borgerlige samarbeidet til sentrum av norsk politikk og til en desentralisering av makt og myndighet. Vi ser fram til høstens debatt i Stortinget om oppgavemeldingen. Vi forventer at flere partier blir med og løfter den store regionreformen som en legger opp til.

Gjennom flere år i politikken har jeg sett det meste av politiske feider og hva en kan tillate seg innenfor et romslig demokrati, men jeg må innrømme at den politiske debatten vi nasjonale politikere har evnet å servere folket i denne saken, til tider har overrasket meg. Framfor å ha en moden, god og ikke minst opplysende debatt om saken har noen partier valgt flyktig populisme, som politikere som har vært på velgerfiske innenfor merdene i et oppdrettsanlegg. At folk lar seg prege av de endringene som vil komme med en reform, har jeg stor forståelse for, fordi endringer fører til usikkerhet. En vet hva en har, en kjenner jo til det, men da biter en selvfølgelig ikke på argumentasjon som kanskje er litt mer fin-slipt, men er bare imot. Jeg har respekt for det. Det jeg imidlertid reagerer på, er at politikere med fullt trykk forteller hvilken ulykke det ville være med regjeringspartiene og Kristelig Folkepartis støtte å få igjennom regionreformen – som om all fornuft og rimelighet har forduftet hos dem som sitter med et flertall i nasjonalforsamlingen. Enkelte i salen har gjort det: Den ene politiske thrilleren tar over for den andre. Dette er spennende, men det fordrer at vi som politikere kan møte den intensiteten som denne høsten kan by på, med forstand. I en verden der anstendighet og sannhet i politikken blir drevet fra skanse til skanse av ulike krefter som ikke søker seg til det ideelle, vil denne salen kunne være fanebærer for det. Vi må handle varsomt i noen saker.

I en het og komplisert debatt er det ofte de enkle løsningene og de retorisk kraftigste poengene som kommer fram. Det vil bli sagt mye fargerikt om regionreformen i denne salen i løpet av høsten. Og i løpet av de åtte årene de rød-grønne satt, gjorde de klar for en regionreform; de salet opp hestene, men glemte igjen seletøyet i stallen, og så ble dette overlatt til nestemann. Nå er det på plass, og vi kommer til å konkludere med den største oppgavefordelingen som har vært siden 1970-tallet. Nettopp det at vi tror på Norge – ved at vi gir et sterkt lokaldemokrati, med reell innflytelse i sitt nærmiljø – har vært en stor drivkraft for å kjøre igjennom regionreformen. Så jeg håper virkelig at vi kanskje kan få en litt annen dynamikk i debatten etter hvert.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [10:58:23]: Det er forståelig når man sitter i regjering og det går bra på en del områder, at statsministeren og representanter fra Høyre, Venstre og Fremskrittspartiet har behov for å påpeke dette og skryte av seg selv i trontaledebatten. Jeg skjønner det, men mindre forståelig er det at når det pekes på det som ikke går så bra i AS Norge, så fortsetter denne drøye rosemalingen av virkeligheten med enda tykkere penselstrøk. For når opposisjonen peker på utfordringer med all sentraliseringen om dagen og på problemer med å få til vekst og utvikling i distriktene,

er ikke det noe problem, ifølge opposisjonen. Og når eksemplene på utfordringer i politiet etter nærpolitireformen kritiseres, står statsministeren og den ene etter den andre representanten fra regjeringspartiene her på talerstolen og sier at det bare er svartmaling og feil, og så gjentar de gamle slagord. Det er synd vi tydeligvis har et så forskjellig virkelighetsbilde, en så ulik info vi lener oss på.

Blir det best mulig beslutninger for riket når de som regjerer, er så selektive som jeg opplever at de er nå, og overser nye motargumenter og rapporter? Det virker som om det har gått prestisje i å skulle holde fast på gamle ting man trodde på. Det mener jeg ikke er klokt, i alle fall ikke når vi gjennomfører store og viktige reformer. Jeg mener helt klart at når regjeringspartiene, med statsministeren i spissen, velger å holde fast ved sine gamle slagord om hvor bra regionreformen er for effektivisering, eller om hvor moderne politiet nå skal bli for å henge med i utviklingen i kriminalitetsbildet, ville det vært riktig – overfor folket og for utformingen av egen politikk – at regjeringspartiene snart var ærlige om det faktum at regionreformen automatisk fører til sentralisering til de nye regionssentrene, og innrømmet at om man skal satse heftig på nye områder innenfor politiet, men ikke bevilger penger nok, går det ut over gamle områder, som patruljetjeneste og etterforskning i distriktene.

Her er noen fakta fra hjemfylket mitt som forhåpentligvis kan bidra mer til den erkjennelsen hos regjeringspartiene som jeg etterlyser i disse sakene: Et helt nylig avholdt politiråd i Vest-Telemark avdekket faktisk at det nå ikke lenger finnes noe politi på kveld og natt i den delen av fylket. Det finnes ikke, og responstiden fra nærmeste patrulje på hjul kan heller ikke lenger garanteres av politiet å være på under to timer.

Da jeg sto her for nøyaktig ett år siden og ramset opp alt som hadde blitt sentralisert fra Vestfold til Telemark under de blå-blå, diktet jeg ikke. Og det har bare blitt verre – og det kommer til å bli enda flere etater som flyttes i forbindelse med tvangssammenslåingen med Vestfold. Jeg synes det hadde vært på sin plass at man ikke nektet for at dette skjedde, men det tviler jeg på at skjer, for regjeringspartiene har jo fram til nå ikke valgt å forholde seg til den virkeligheten som vi andre opplever. Min påstand er at de ikke bryr seg om at politiet og alt annet sentraliseres vekk.

Vi i Senterpartiet vil kjempe for hele Norge. Det gjør ikke regjeringspartiene, og så bryr de seg heller ikke om å sjekke nye rapporter. Det er dessverre synd.

Tove Welle Haugland (KrF) [11:01:47]: Et kristendemokratisk parti som Kristelig Folkeparti vil alltid være opptatt av å framheve viktigheten av at samfunnet bygges nedenfra. Fellesskapet styrkes når enkelt-

mennesker vises tillit og får ta ansvar, og når sivilsamfunnet anerkjennes som en viktig aktør i fellesskapet.

Norge preges av et stadig større mangfold både kulturelt og religiøst. Det beriker og utfordrer fellesskapet. Som kristendemokrater vil vi bevare mangfoldet og beskytte retten til å leve, tenke og tro forskjellig.

Frivilligheten har vært med på å bygge landet vårt, og skal vi sikre et sterkt sivilsamfunn også i framtiden, må vi legge til rette for at barn og unge opplever det som meningsfylt, og at dette er noe samfunnet ønsker at de skal engasjere seg i.

For kort tid tilbake fikk vi signaler om at ungdom opplever begrensninger i sin religions- og organisasjonsfrihet. Flere barne- og ungdomsorganisasjoner fikk et nei fra sin rektor på spørsmål om å bruke skolens lokaler til sine samlinger. Vi i Kristelig Folkeparti er glade for at vi fikk bred støtte på Stortinget da vi løftet denne saken. Det er viktig at vi som politikere legger til rette for å løse de utfordringene som barne- og ungdomsorganisasjoner har i dag. Dette vil gi sivilsamfunnet og ungdomsorganisasjonene viktig anerkjennelse. For Kristelig Folkeparti er det viktig at elever som ønsker det, får vise sin tro i skolemiljøet. Barnekonvensjonen uttrykker svært klart barnets rett til tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet i artikkel 14 punkt 3. Der heter det:

«Frihet til å gi uttrykk for sin religion eller overbevisning kan bare undergis de begrensninger som er fastsatt ved lov og som er nødvendige for å beskytte offentlig trygghet, orden, helse eller moral eller andres grunnleggende rettigheter og friheter.»

Tro er ikke noe som kun tilhører hjemmets sfære eller trossamfunnene, det er en gjennomgripende del for veldig mange og en svært viktig identitetsmarkør. For Kristelig Folkeparti er et godt samfunn et samfunn som har rom for hele mennesket med den religiøse identiteten og det livssynet hver enkelt person har. Et slikt samfunn forsøker ikke å presse religion ut av det offentlige rom, men legger til rette for menneskers mulighet for å utøve sin tro. Kristelig Folkeparti vil følge opp denne saken og sørge for at den nye praksisen sikrer lik tilgang til offentlige lokaler for barn og unge.

Norunn Tveiten Benestad (H) [11:04:37]: Vi har nettopp hørt statsministerens innlegg. For Høyre er sosial ulikhet et viktig tema fordi Norge er et land med små forskjeller og god velferd, og det skaper god tillit mellom folk. I Høyre ser vi dette som grunnleggende verdier. Vi ønsker et samfunn med bærekraftig velferd, med et sterkt sikkerhetsnett for dem som trenger det, når de trenger det mest. Ikke minst ønsker vi et samfunn med fortsatt små forskjeller mellom folk – nettopp fordi det skaper tillit.

Ifølge Brochmann II-utvalget er den viktigste årsaken til at noen er fattige i Norge i dag, mangelen på jobb og deltakelse i arbeidslivet. Derfor er også vår største bekymring de 650 000 som av mange forskjellige årsaker står utenfor arbeidslivet. Innvandrere er i en særlig vanskelig situasjon. Annenhver familie med vedvarende lav inntekt er en innvandrerfamilie, og kun halvparten av alle flyktninger er i jobb.

Det at flere innvandrere kommer til landet vårt, øker på kort sikt omfanget bl.a. av barnefattigdommen. Samtidig må vi huske at de som kommer hit og blir integrert i vårt samfunn, kan få bedre muligheter og en bedre hverdag her enn der de kom fra. Alle barn fortjener en god oppvekst. De fortjener en god barnehage og en skole som gir muligheter helt uavhengig av foreldres økonomi. Den beste investeringen vår for framtida, den varige veien ut av fattigdom, går gjennom utdanning og deltakelse i arbeidslivet. Derfor er jeg glad for at statsministeren vår stadig vekker minner oss på at i vårt samfunn er det ikke hvem som er foreldrene dine, som skal avgjøre hvilke muligheter du får. Barn i lavinntektsfamilier skal ha de samme mulighetene til å skape sin egen framtid som andre, det er nødvendig for å hindre at fattigdom går i arv.

Jeg tror ikke på overdrivelser og svartmaling, jeg tror på konkrete tiltak, jeg tror på å holde fast ved tiltak som virker over tid, og jeg tror på prioritering. Derfor er jeg glad for det initiativet som et tatt av Høyre-, Fremskrittsparti- og Venstre-regjeringa sammen med Kristelig Folkeparti om en skikkelig inkluderings- og integreringsdugnad, med alle de virkemidlene som er lagt inn her. Ikke minst er jeg glad for det løftet som regjeringen legger opp til i det kommende statsbudsjettet, med mer midler for å sikre barn i lavinntektsfamilier en god oppvekst. Det er ballast for livet og vil gi et stort bidrag til å få flere ut av fattigdom.

Kirsti Leirtrø (A) [11:07:35]: I fem år har vi fått økt skattelette, mens nye avgifter og fjerning av velferdsordninger har rammet dem som har minst å rutte med. Høyre-regjeringen fører en politikk som gjør at tilliten og tryggheten svekkes og forskjellene øker mellom folk.

Jeg har lyst til å gi noen eksempler på hvordan regjeringens ideologi rammer enkeltmennesker jeg kjenner. Vi har renholderen i Forsvaret som fikk jobben privatisert og dermed mistet pensjonsordningen sin og tryggheten med en fast jobb. Vi har den trafikkskadde som har mistet bostøtten sin, mangler penger til mat og ikke lenger har råd til nødvendig fysioterapi. Vi har alene pappaen som ikke får det til å gå i hop med økte barnehage- og SFO-utgifter og redusert pendlerfradrag. Det finnes mange flere eksempler på smålige og usosiale kutt.

Fremskrittspartiet og Høyres politikk er basert på en ideologi der de rike skal belønnes og velferdstjenestene begrenses eller privatiseres, dette på tross av at vi vet at små forskjeller, trygghet og tillit bidrar til mer verdiskaping. OECD har analysert sammenhengen mellom ulikhet og økonomisk vekst, og konklusjonen er – ikke overraskende – at økt ulikhet bidrar til lavere økonomisk vekst, og at lavere økonomisk vekst fører til mindre velstand å fordele.

Arbeiderpartiet mener det er avgjørende med en mer rettferdig fordeling. Hovedprosjektet er at flere mennesker skal ha muligheter for å klare seg selv. Vi vil ha mer fellesskap og større tillit. Folk må bli lyttet til og slippe å stå med lua i hånda. Arbeiderpartiet vil bruke de store pengene på forebygging, ikke på brannslukking. Forrige stortingssesjon viste oss at i flere saker som betyr noe for folk, er Stortingets flertall enig med Arbeiderpartiet – mot regjeringens forslag. Det gir oss håp for framtiden.

Flere eldre, færre fødte, klimaendringer og mindre oljeinntekter vil utfordre oss stort framover. Arbeiderpartiet mener en større del av byrden må legges på dem som kan bidra mest. Det krever politisk vilje og innrømmelser, en egenskap regjeringen overhodet ikke har klart å mønstre i denne ulikhetsdebatten.

Terje Halleland (FrP) [11:10:36]: Det norske samfunnet kan puste lettet ut. Grunnen til det er nesten to millioner fat med olje som blir pumpet opp av sokkelene bare i dag. Selv om det er noen i denne salen som tror at vi i framtiden skal leve av kortere arbeidsuke, flere byråkrater og ingen oljeproduksjon, er realiteten en helt annen. Den realiteten vil også Stortinget merke seg når statsbudsjettet kommer på mandag, for grunnen til at vi har mulighet til å gjøre påplussinger til gode formål etter at statsbudsjettet er lagt fram på mandag, er ene og alene norsk sokkel.

Det som er så fantastisk med norsk sokkel, er at etter oljeprisfallet, da oljeprisen halverte seg to ganger, har vi klart å omstille oss og sikre fortjeneste på Norges viktigste naturressurs. Det er nok få andre oljeproduserende land der næringen har klart en slik omstilling så raskt. Johan Castberg-feltet skulle koste 100 mrd. kr og ha en break-even på 80 dollar fatet. Denne utbyggingen vil nå koste 47 mrd. kr og ha en break-even på under 35 dollar fatet.

Petroleumsnæringen har lyktes med sin omstilling, og det er på tide at vi begynner å framsnakke denne næringen igjen. Det er mange som jubler med når vi finner olje og gass på norsk sokkel, men hvor blir de samme folkene av når vi skal bruke den samme oljen og gassen? Det er denne næringen alene som gir oss forutsigbarhet for den norske velferdsstaten også i framtiden.

Den største miljøutfordringen vi har i dag, er nok tilførselen av søppel og plast som havner i havene våre. Fremskrittspartiet har tatt til orde for at Norge må bruke mer av sine bistandsmidler til bekjempelse av plast i havet. For Norge, som kyst- og havnasjon og maritim stormakt, er havet en stor og avgjørende ressurs. Den marine forsøplingen som vi nå ser, truer samtlige nasjoner som grenser mot havet. Dette gir negative utslag for både fiskeri og næringsliv og bidrar til forurensning av verdens matfat.

Jeg besøkte Jakarta i september. Der produserer de 7 000 tonn søppel hver dag, og av dette havner 2 400 tonn plast i havet – 2 400 tonn hver dag! Regjeringen har forsterket innsatsen med bruk av bistandsmidler og setter av hele 400 mill. kr til kampen mot marin forsøpling. Det er bra, og det viser at Norge kan gjøre en forskjell. Men på sikt håper jeg og Fremskrittspartiet at all vekst i bistandsmidlene rettes inn i kampen mot marin forsøpling.

Bengt Fasteraune (Sp) [11:13:48]: Beredskap er et tema som gjentatte ganger ble nevnt i trontalen og i den påfølgende debatten i går, og er selvfølgelig helt sentralt i alle de store strukturreformene som regjeringen nå jobber med. Mer penger, mer utstyr, spesialisering, digitalisering og effektivisering – dette er begrepene som blir brukt, men sentralisering er det som gjennomgående blir resultatet.

I det store og hele dreier beredskap seg på alle områder om å være klar til å iverksette tiltak når det ekstraordinære – mot formodning – skulle inntreffe. Det kan være alt fra en trafikkulykke til en naturkatastrofe. Dette omhandler alle nivå i vårt samfunn. For å skape trygghet er det svært viktig at beredskapen har en forankring helt ned til det ytterste, utførende leddet. Ressursene må være tilstrekkelige og gripbare ute, der de trengs. Det kreves at beslutninger og gjennomføring kan iverksettes der normale rutiner ikke kan følges. En delegert og tydelig ledelsesstruktur er helt avgjørende.

Regjeringens gjennomgående holdning er at vi kan løse dette ved å omorganisere og lage større enheter samt sentralisere ledelse og spesialfunksjoner – en modell som i stor grad motvirker det som kreves i mange krevende situasjoner. Hvorfor sentraliserer man ledelsesfunksjoner når all erfaring tilsier at dette feltet krever ledere som er tett oppi de meget komplekse situasjonene som oppstår?

Senterpartiet mener at sentralisering og pulverisering av det operative ansvaret vil føre til store forskjeller i beredskapen i dette landet og på sikt fjerne det ansvaret som til enhver tid må ligge så langt nede i organisasjonen som mulig. Dette vil skape både handlingsvegring og usikkerhet. Hvorfor er det slik at deltids-

mannskaper i kommunenes brann- og redningstjeneste stort sett er de første på ulykkesstedet og i stor grad må utføre oppgaver som er tiltenkt andre etater? De som har minst tid til å trene og dårligst lønn, er de som møter opp først. Hvorfor har ikke politi og ambulanse definerte krav til responstid på samme måte som brann- og redningstjenesten ute i kommunene?

Jeg hørte i går flere snakke om at det var datagrunnlag som manglet. Det er jo ikke det – det er manglende vilje. Det er ingenting annet enn manglende vilje.

Hvorfor er en stor del av HVs sivile objekter blitt bortprioritert og det stort sett er militære objekter som skal sikres? Dette skjer samtidig som politiet, som har ansvaret for sivile objekter, nå gjennomfører historiens kanskje største sentraliseringsreform og ikke har kapasitet til å sikre disse objektene.

Jeg og Senterpartiet er bekymret for denne utviklingen. Som ordfører i en distriktskommune vet jeg hvor skoen trykker, og vi trenger en politikk som er tilpasset landskapet.

Julia Wong (A) [11:17:00]: Regjeringen sier i trontalen at flere må gis muligheten til å forsørge seg selv og sin familie. Det er selvfølgelig vi i Arbeiderpartiet helt enig i. Men det blir et paradoks at regjeringen samtidig ikke ønsker at mennesker skal kunne spare til pensjon fra den første kronen de tjener, for dette er en ekstremt urettferdig ordning, spesielt for oss unge.

Livet her og nå er kanskje det som opptar de fleste av oss unge – dilemmaer som om man skal spise pizza eller taco en fredagskveld, hvor mange dager det er igjen til neste stipendutbetaling, eller hvor mange timer det er igjen til neste jobbvakt. Dette kan virke som trivielle problemstillinger, og det sier mye om samfunnet vi har klart å skape, om Norge anno 2018. Likevel – er det én sak som ikke påvirker oss unge her og nå, men som handler om prinsippet om at det gode liv ikke skal være kun for de få, er det nettopp pensjon.

Fra Stavanger har vi 27 år gamle Kim Stian som et levende eksempel. Han har stort sett jobbet siden han var 16 år, mye i hotell, i mindre enn ett år i vikariat eller prosjektstillinger, og han har kombinert flere små stillinger for å få økonomien til å gå opp. Resultatet av dette er at Kim Stian nå i en alder av 27 år kun har spart opp knappe 10 000 kr i tjenestepensjon. Kim Stian er kun én av de mange 100 000 nordmenn der ute som står i denne utfordringen.

Hvis vi ser på mennesker i kvinne dominerte yrker og mennesker med innvandrerbakgrunn, blir det et enda større strukturelt samfunnsproblem, som vi må ta tak i. For oss i Arbeiderpartiet handler politikk om at alle skal ha trygghet og frihet til å forme sitt liv, og om at sterke fellesskap skal sikre at alle ikke kun har et bra liv

her og nå, men òg i framtiden. Dette er enda viktigere i årene som kommer, når vi vet at hvem du er, og hvor du kommer fra, stadig avgjør mer av hva slags liv du har, og hva slags liv du får.

Derfor vil Arbeiderpartiet kjempe for at alle skal få spare til pensjon fra den første kronen de tjener. Jeg hører at statsminister Solberg kun ser på kostnadene, men det handler om rettferdighet, og det handler om trygghet. Det handler om at alle skal få muligheten til å leve et godt liv hele livet. Takk.

Jan Steinar Engeli Johansen (FrP) [11:19:48]: Når vi setter ned inntektsskatten, er det fordi vi vil at folk flest skal få beholde mer av sin egen inntekt og selv bestemme hva de skal bruke pengene sine på.

Når vi setter ned bedriftsbeskatningen, er det fordi vi vil at bedriftene skal få større muligheter til å investere i ny teknologi og nye maskiner og nå nye markeder.

Når vi legger til rette for forskning og innovasjon, er det fordi vi vil oppmuntre til forbedring og utvikling av eksisterende og nye produkter.

Når vi fjerner skatt på maskiner, tar vi vekk en av de hindringene bedriftene har for å fornye seg og for å bidra til å trygge mange tusen arbeidsplasser rundt om i hele landet.

Men hører vi på venstresiden, høres det ut som om dette bare er noe som kommer de aller, aller rikeste til gode, som om det ikke betyr noe at vi vil stimulere flere til å starte for seg selv, skaffe seg selv et arbeid og etablere arbeidsplasser for andre. Det høres nesten ut som om venstresidens løsning for å få flere i arbeid er å skru opp skattene for de bedriftene og de personene som så langt har lyktes. Men skal vi få folk til å satse, må vi også tåle å legge til rette for at de kan lykkes.

Sånn sett kan enkelte på venstresiden hevde det helt logiske i at skattelettelser også treffer dem som har det bra. Men vi ønsker også at folk som i dag har det bra, og som har lyktes, skal kunne lykkes enda bedre i framtiden. Vi kan ikke la være å gi skattelettelser i redsel for at noen kan få mer. Det helt logiske med skattelettelser er jo nettopp at folk flest skal få beholde mer av sin egen inntekt. Helt uavhengig av hvor lav eller høy inntekten er, bør de få beholde mest mulig av det de selv tjener.

På samme måte er det helt naturlig for oss i Fremskrittspartiet at vi ikke skal skattlegge folks hjem – den urettferdige skatten, som verken tar hensyn til familiens inntekt, livssituasjon eller gjeld. Og ikke kan jeg forstå hvordan de som roper høyest om økonomisk ulikhet, kan være de fremste til å forsvare en skatt som treffer aller hardest de mest sårbare i boligmarkedet. Nettopp denne skatten er en av de skattene som virkelig slår verst ut for nybakte boligeiere i etableringsfasen, som har høye boliglån og kanskje små barn.

Fremskrittspartiet er stolt over å ha fått regjeringen med på å foreslå å redusere makssatsen i eiendomsskatten fra 7 til 5 promille – en reduksjon på nesten 30 pst. Det er et første skritt i vårt arbeid med å fjerne eiendomsskatten helt. Og med slike gjennomslag ser vi fram til både å møte høstens budsjettdebatt i Stortinget og også til å fortsette å få gode og positive gjennomslag i regjeringen, for folk flest, uansett hvor vanskelig situasjonen kan synes akkurat nå.

Martin Kolberg (A) [11:22:53]: Det er riktig som det er sagt, at Arbeiderpartiet er et styringsparti. I hele vår historie har vi tatt ansvar, laget kompromisser og akseptert vedtak. Jeg vil si det slik at det er i særlig grad utenfor vår politiske praksis å fremme forslag som er behandlet av Stortinget og allerede nedstemt. Endatil framstår det nå som om det fortsatt er flertall mot det forslaget som Arbeiderpartiet har fremmet i denne debatten. Da blir spørsmålet: Hvorfor bryter Arbeiderpartiet en slik praksis? Svaret på det er regionreformen.

Regionreformen, slik dens geografiske og strukturelle utforming er blitt, er en organisering av vårt regionale nivå som rett og slett er helt gal – et så dårlig politisk håndverk at en skulle tro en regjering, uavhengig av politisk farge, hadde sett at dette burde man tenke igjenom på nytt. Noen fylker er alene, som i dag. Noen sammenslåinger ikke bare ser tilfeldige ut, men er tilfeldige – det er i alle fall ingen som står opp og forklarer denne strukturen. Ingen gjør det – ingen fra regjeringspartiene, ingen fra regjeringen.

Enda verre er det og blir det når regjeringen og stortingsflertallet i dette tilfellet bevisst trosses av egne politiske miljøer – fylkesting og politiske miljøer som sier at dette ikke lar seg gjennomføre på en forsvarlig måte. De sier nei til sammenslåingen. Bred folkelig oppstand og motstand og negative holdninger kommer oppå dette. Tenk på Finnmark! Jeg spår at det kommer til å være uenighet om dette ut dette århundret, men vi skal allikevel trosse det! Jeg forstår ikke hvorfor det norske politiske storting skal oppføre seg på en slik måte, i strid med all folkelig forståelse i nærmest alle partier.

Det er viktig å få sagt: Dette gjelder ikke bare for Arbeiderpartiets vedkommende i Viken, som jeg er en del av. Fremskrittspartiet er imot i Viken – stemmer imot, er imot og aktiviserer seg for å stoppe prosesser internt i Viken. Men det skal igjennom. Det skal igjennom! Og hvorfor? Antakeligvis fordi regjeringspartiene til syvende og sist ikke bryr seg så mye om det, for kollapser det, kan de gå tilbake til sine private standpunkt om staten og kommunene.

Dette holder ikke. Dette er ikke Stortinget verdig. Vi burde ikke gjøre det på denne måten. Derfor har Arbeiderpartiet fremmet det forslaget vi har fremmet.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [11:26:14]: Trontaledebatten bør minne oss om at politikk er mer enn budsjettbevilgninger og enkeltsaker. Når Høyre ønsker å la et mangfold av private ideelle aktører bidra til velferden, er jo det en anerkjennelse av at samfunnet skapes nedenfra, og at en trenger all den kreativitet og kompetanse som finnes, for å utfordre og komme med nye ideer. Det er årsaken til at når Arbeiderpartiet kutter i støtten til private ideelle barnehager, stiller vi heller krav til kvalitet, slik at foreldre og barn er fornøyd. Når Arbeiderpartiet blir genuint bekymret over at det kommer friskoler, og ønsker å innføre en kommunal vetorett, er vi opptatt av at elevene får velge det som er riktig for dem, og at det er systemet og kommunene som må tilpasse seg, ikke enkeltmenneskene. Vi stempler ikke folk som velferdsprofitører, for det er ikke landssvik å tjene penger på noe man tør å starte selv, særlig ikke når man bidrar med velferd for andre.

Samtidig er ikke markedsøkonomi og individuell frihet nok til å ha et godt samfunn. Vi trenger også trygghet og tilhørighet i fellesskap. Men for Høyre er fellesskap og fellesskapsløsninger noe mer enn staten. Skal vi ha sterkere fellesskap, som familien, arbeidsplassen, idretten eller lokalsamfunnene, må disse også ha makt og innflytelse over egen hverdag. De må rett og slett få lov til å velge det som flertallet i denne sal kanskje ikke mener er særlig lurt. Samfunnet blir ikke nødvendigvis varmere selv om man styrer det politisk, for folk har ulike meninger om hva som er et godt liv for dem. Det er bare å spørre Tonje, en «beinsterk» bergenser som etter mange år med psykiske lidelser selv fikk lov til å velge behandling på et privat senter i Hurdal gjennom ordningen Fritt behandlingsvalg, en ordning som regjeringen og Kristelig Folkeparti har etablert, og som Arbeiderpartiet og SV ønsker å fjerne. Tonje opplevde at hun selv endelig kunne definere hva som var viktig for henne.

Venstresiden kaller Fritt behandlingsvalg en privatiseringsreform. Jonas Gahr Støre sa til og med at Fritt behandlingsvalg ikke var så viktig, for det var jo «bare» 240 rusavhengige som hadde fått hjelp. Det kan godt være at 240 rusavhengige er en dråpe i havet i det offentlige systemet, men dette er altså 240 enkeltmennesker som trengte et annet tilbud enn den standardløsningen de ble gitt.

Gründeren av Pøbelprosjektet, Eddi Eidsvåg, sa at Fritt behandlingsvalg har reddet livet til flere rusavhengige han kjenner, og at han istedenfor å følge kister ned kirkegulvet har fått mulighet til å følge folk opp til alteret.

For Høyre er det helt ok at folk får lov til å velge annerledes. For oss er valgfrihet en verdi i seg selv, og mennesker skal alltid settes foran systemet.

Arne Nævra (SV) [11:29:18]: Det er mange saker innom denne salen, men det er noen av disse sakene som er aller viktigst. De omhandler klodens framtid og dermed menneskehetens framtid. Det ville være fullstendig ansvarsløst overfor barn og barnebarn ikke å trekke fram truslene mot klima og naturmangfold på jorda som det aller, aller viktigste.

Jeg er ikke alene om å frykte at vi stevner forbi 2-gradersmålet. Om vi legger sammen alle tiltak som regjeringen har varslet, holder det ikke til å overholde 2-gradersmålet. Det må forseres. Jeg ser 3-tallet blinke der framme. Jeg tør knapt tenke på konsekvensene, men forskere har beskrevet dem ganske nøye. Dette er et scenario vi er pukka nødt til å ta inn over oss – uansett bompengemotstand, uansett pris for et grønt skifte i dag. For prisen blir så uendelig mye høyere om vi venter. Derfor må vi i denne salen – og alle parlamenter – gjennomføre modige tiltak som monner, nå. Noe sånt sa faktisk også Høyres parlamentariske leder i går, men det var i en tale. Vi må løfte blikket, ikke tenke på dagen i dag, eller bare morgendagen, eller neste stortingsvalg om tre år. Det holder ikke.

Menneskeheten legger beslag på mer og mer av klodens areal, noe som bl.a. har ført til at verdens dyrebestander er blitt halvert på 40 år. Dyrka mark legges under asfalt, skog hogges, plantaser plantes. Det hadde vært å håpe at trontalen tok fatt i noen av disse lange, avgjørende linjene og knagget både politisk regnskap og politisk budsjett på dem. Jeg registrerer at det i liten grad var tilfellet i trontalen og i høyrepartienes innlegg.

Statsministeren sa mye bra i generelle vendinger, men hva gjør Norge på hjemmebane? Det er det store spørsmålet. Stikkord for regjeringens klimaregnskap er mer oljeaktivitet, mens de skryter av utslippskutt – med drivstoff fra orangutangens skog. Der har jeg vært. Det er lettere sånn.

Så er det utsettelse av klimamål. Nå er det ikke lenger 2020, men 2030 som gjelder. Det er mange stortingsvalg til. Det er lettere sånn.

Hva med nedbygging av norsk natur? Regjeringen har gjort det enklere, mer fritt fram, med god Fremskrittsparti–Høyre-signatur. Avgjørelser i alle plansaker og utbyggingssaker der det har vært vektige innsigelser fra Fylkesmannen, og andre, er overført fra Miljødepartementet til Kommunaldepartementet. Det er lettere sånn.

Eva Kristin Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Tuva Moflag (A) [11:32:35]: Et stykke ut i trontaledebatten i går lot jeg meg faktisk provosere litt. Riktignok var det rett før middagstid, og blodsukkeret var begynt å bli litt lavt, men likevel! Høyre og høyreregjerin-

gens nye konfliktlinje mot Arbeiderpartiet går på at vi har for mange forslag til ny politikk. Hva har skjedd med Høyre – fra nye ideer og bedre løsninger til ingen flere ideer og ingen nye løsninger? Å ikke finne på noe nytt er ikke bærekraftig.

Norge trenger ny politikk. Det er jo derfor vi er her. Vi trenger politikk som ruster oss for framtiden og de store utfordringene vi står overfor, de lange linjene vi skal tegne opp i en trontaledebatt. Arbeiderpartiet fremmer ny politikk for å møte klimaendringene med 40 forslag fremmet med SV i går, og politikk for integrering, politikk for å ta hele landet i bruk, politikk for barnefamiliene. Og Arbeiderpartiet fremmer ny politikk for å møte en aldrende befolkning med dobbelt så mange eldre i Norge de neste årene. Som eldrepolitisk talsperson er jeg naturlig nok særlig opptatt av det siste.

Nå vil jeg si noe om hva som ikke er bærekraftig. Det er ikke bærekraftig å overføre oppgaver og stille krav til kommunene uten å sørge for at de har nok penger til å utføre oppgavene. God eldreomsorg koster. Flere ansatte med bedre tid gir bedre tjenester – så det kan lukte vaffer og lapskaus i sykehjemmene våre, så man kan få seg en tur ut i frisk luft eller drive med en aktivitet man liker.

Det er ikke bærekraftig at det legges ned desentraliserte sykepleiestudier i Nordland, når vi vet at kommuner nettopp her får størst utfordringer med en aldrende befolkning og mangel på kompetent arbeidskraft, og ikke minst når vi vet at studenter som utdanner seg i Nord-Norge, i hovedsak blir i Nord-Norge.

Det er ikke bærekraftig at vi snakker mer om hvordan frivillighet skal bidra i eldreomsorgen, enn om hva eldre kan bidra med i samfunnet, og hvilken fantastisk kapasitet og ressurs de selv utgjør.

Det er ikke bærekraftig at bare drøyt 600 personer med demens bruker GPS som hjelpemiddel i hverdagen, når politiet ukentlig må sette i gang leteaksjoner etter folk som har gått seg bort.

Det er ikke bærekraftig at demensforskningen er underfinansiert sammenlignet med andre diagnoser. 10 000 mennesker får demens hvert år, og tallet er økende.

Å fremme for mye ny politikk er ikke det verste Arbeiderpartiet er blitt anklaget for. Jeg er glad for å være på et lag som har brettet opp ermene og kommer til Stortinget med favnen full av ny politikk. Høyre har på sin side foten solid plantet på bremsen. Men det er kanskje ikke så rart, når hånden ikke ligger så trygt på rattet lenger.

Grunde Almeland (V) [11:35:41]: Jeg tillater meg å starte med å si at det er litt stort for en fortsatt relativt fersk stortingsrepresentant å sitte i denne salen og høre

kongen framføre trontalen. For meg er det svært motiverende å høre hvordan det framover skal arbeides med det jeg mener er et svært viktig politisk prosjekt – hvordan vi skal legge grunnlaget for et bærekraftig velferdssamfunn.

Venstres fundament er en politikk basert på en ideologi hvor toleranse, mangfold, frihet, fellesskap, internasjonal solidaritet og framtidsoptimisme er helt sentrale verdier. Vi må verne om et samfunn hvor alle får leve sine egne, frie liv. Til det trenger vi et system hvor vi ikke bare gir folk rettigheter, men også sikrer alle muligheten til å få hevdet sin rett, uavhengig av sine økonomiske forutsetninger. Vi har muligheten til å gjøre Norge til et foregangsland når det kommer til å sikre alle mennesker grunnleggende rettigheter, enten det gjelder spørsmål om kjønn, seksualitet, funksjonsnedsettelse eller noe annet. Og vi er godt i gang.

De seks satsingsområdene regjeringen har tegnet opp, svarer godt på hvordan vi skal skape et bærekraftig velferdssamfunn. For min egen del vil jeg trekke fram den femte utfordringen – hvordan vi skal redusere fattigdom. For det er fortsatt slik at 10 pst. av barna i landet vårt bor i familier som har hatt lav inntekt lenge. Det er to–tre stykker i hvert enkelt klasserom. I min egen bydel, Gamle Oslo, er det områder hvor over halvparten av barna har det sånn. Der er det rett og slett blitt det vanligste. Derfor blir det noe kunstig for meg som Oslo-representant å høre deler av opposisjonen tegne et bilde av regjeringssprosjektet som «kaldt» og «brutalt», samtidig som vi i min egen by ser at de samme partienes svar på utfordringene vi har, er å kutte i støtten til retts hjelp for kvinner med dårlig økonomi, kvinner i en vanskelig situasjon, eller kutte i støtten til tilbud til rusmisbrukere.

For Venstre er kampen mot fattigdom det samme som kampen for like muligheter. Nav-rapporten Fattigdom og levekår i Norge, som kom på tampen av 2017, konstaterer at personer med lav inntekt oftere har dårlig helse og mindre sosial kontakt enn dem som ligger over lavinntektsgrensen. Barna i disse familiene deltar i mindre grad enn andre i barnehage, SFO og fritidsaktiviteter. Derfor er jeg glad for at vi denne høsten skal ta de neste stegene i inkluderingsdugnaden. Vi skal i statsbudsjettet kjempe igjennom en bred fattigdomsinnsats, og vi skal se på hvordan vi kan ruste barnevernet til å bli enda bedre til å gi barn et godt utgangspunkt for å lykkes i livet. Jeg ser fram til nok en meningsfull stortings sesjon.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:38:57]: Norge er mulighetenes land. Men vi trenger et sterkere politisk lederskap som motarbeider avmakt, bruker fellesskapets penger til investeringer i hele landet, endrer rammebetingelsene slik at private næringsdrivende gis mulighet

for bedre lønnsomhet i produksjon og foredling av fornybare, grønne naturressurser, fremmer et mer velorganisert arbeidsliv som gir trygghet for fast arbeid og inntekt, lytter til og respekterer meningene til kommunestyre, fylkesting og folkeavstemninger slik at demokratiske organer har tillit i befolkningen, styrker beredskapen på alle områder, slik at vi har større evne til å takle uforutsette hendelser, og bringer sjølforsyning av jordbruksmat opp på 50 pst. basert på vår egen planteproduksjon.

Internasjonal solidaritet blir enda viktigere for Norge som et rikt land, men vi må satse langt mer på grasrotinnsats, slik at folk gis evne til å klare seg sjøl. Norge må ta sin del av FNs kvoteflyktninger. Integrering må i langt større grad skje gjennom deltakelse i praktisk arbeid. Norge er annerledeslandet, men vi skal ikke være oss sjøl nok.

I dag sentraliseres Norge. Offentlige tjenester privatiseres. Byråkratiet langt vekk fra folk vokser. Folk erfarer større avstand. Regjeringa forsterker markedskraftenes makt. Dette er den historiske logikken i høyrepartienes ideologi.

Viktige og store endringer skjer i norsk arbeidsliv. Det som for kort tid siden var velrespektert, godt betalt arbeid, kalles nå i visse kretser «polakkarbeid». Dette gir sjølsagt svak fagarbeiderrekruttering blant ungdom. Norge trenger fagutdannede malere, gartnere, fiskefagarbeidere, sjåfører, helsefagarbeidere – ja, de fagfolkene som holder Norge i gang hver dag.

Sjølsagt skal alle bruke mer moderne naturressursbesparende teknologi. Sjølsagt skal vi ha fiber fram til alle bedrifter og fast bosatte hus, slik folk fikk telefon i sin tid da Norge var fattigere på penger.

Ny teknologi kan brukes til å fremme vanlige folks interesser. Ny teknologi kan brukes til å fremmedgjøre og svekke arbeidsmaurenes interesser. Det er flertallet i Stortinget som avgjør om det arbeidende folks interesser ivaretas med ny teknologi.

Norge er så fantastisk – mulighetenes land. Det erfarer alle når vi ser Norge fra utlandet. Trontaledebatten skal være opposisjonens mening om regjeringas plan for det kommende året. Hva vil vi med Norge, burde vært overskriften. Den 12. september besøkte jeg Loppa øy i Loppa kommune. Det er sju fastboende på denne historiske øya med de rike naturressursene. Det råd jeg fikk fra den erfarne presten i Den norske kirke, var: Du må stå opp for dem som bor ytterst. For meg og Senterpartiet er dette et godt råd med dobbelt bunn – både geografisk og sosialt. Som folkevalgte må Senterpartiet hele tida arbeide for mer jevnbyrdighet mellom folk. Loppa trenger digital allemannsrett – fiber fram til alle hus. Bare fellesskapet makter en slik oppgave. Loppa trenger naturressursskatt til kommunen av sitt opp-

drettsfiske på 30 millioner kilo. 2 kr per kilo ville gitt 60 mill. kr og gjort det attraktivt å sitte i kommunestyret. Det er stortingsflertallet som avgjør Loppas framtid.

Guro Angell Gimse (H) [11:42:12]: Politiet har blitt styrket betraktelig siden denne regjeringen tiltrådte i 2013. Det har blitt ansatt 2 600 nye medarbeidere i politiet, og det er et veldig stort tall. Politiet har fått nytt utstyr, nye biler, det kommer nye helikoptre, beredskaps-senteret er i ferd med å bygges, og det er satset voldsomt mye mot vold og overgrep mot barn. Opptrapplingsplanen mot vold og overgrep mot barn er på hele 850 mill. kr. Her har det skjedd veldig mye bra, og politiet er budsjettvinner år etter år.

Men framdriften i politireformen dreier seg ikke bare om penger. Det handler om hvordan politiet greier å jobbe på en annerledes måte. Det handler om hvordan politiet greier å nyttiggjøre seg ressursene som er rundt omkring. Politiet greier faktisk ikke å skape trygge lokalsamfunn alene.

Derfor har politiet i Oslo inngått avtale med vakt-selskaper om et tettere samarbeid – ikke fordi disse vakt-selskapene skal foreta politiarbeid, men fordi man trenger en tettere kontakt, slik at mer informasjon tilflyter politiet. For det skjer ikke av seg selv. Man trenger relasjoner, man trenger å kjenne hverandre for å få informasjon. Det er altså for å skape trygge lokalsamfunn at regjeringen med politireformen nå setter inn politikontakter i alle kommuner. Disse politikontaktene skal bidra til at politikere, kommuneledere, skoleledere, lærere, barnevern – at alle sammen i kommunen tenker kriminalitetsforebygging. For dette greier ikke politiet å gjøre alene.

For å bekjempe arbeidslivskriminalitet har denne regjeringen etablert hele sju arbeidslivskriminalitets-sentre. Der samordnes Nav, arbeidstilsyn, skatteetat, toll og politi, og resultatene er kjempegode. Politiet hadde ikke greid å få til dette alene – og dette er en kriminalitet som er økende. Det er en del av det nye kriminalitetsbilde vi ser, og det er gjerne organiserte kriminelle, som har nye taktikker etter hvert som regelverket endrer seg. Da må vi samarbeide for å få dette til.

Politireformen er altså en kvalitetsreform, og det handler om at alle krefter skal mobiliseres. Politireformen er ikke bare for politiet alene.

Jonny Finstad (H) [11:45:33]: Vi har et velfungerende demokrati i Norge. Vi har gode fellesskapsløsninger, vi har høy levestandard og trygge lokalsamfunn. Likevel hører vi at opposisjonspartiene strør om seg med minner om hvor meget bedre alt var før, og gir ivrige elendighetsbeskrivelser av vårt velferdssamfunn. Det loves også omkamper, reverseringer og usynkroniserte

løfter som ikke er finansiert. Det skaper både forventninger og usikkerhet rundt i vårt samfunn.

Dette lover ikke godt for vår største utfordring, som nemlig er å skape et bærekraftig velferdssamfunn for framtiden. Bærekraft handler også om det grønne skiftet, som gir oss nye muligheter, arbeidsplasser og teknologi som vi ikke har tenkt på før, i tillegg til miljø- og klimaeffekten.

Regjeringspartiene har derfor, sammen med Kristelig Folkeparti, ført en ansvarlig politikk som fører landet inn i kunnskapssamfunnet. Digitalisering og teknologisk utvikling har skapt behov for reformer, som har gitt gode resultater for landet. Vi moderniserer der de rød-grønne vil reversere.

Jeg merker også hardere retorikk fra opposisjonen, som polariserer debattene unødig mye der ute. Å hevde at private bedrifter er velferdsprofitører, og at de og konkurranse undergraver offentlig sektor og fellesskapet, framstår som splittende og historieløst. For fellesskapet er ikke bare offentlig sektor. Fellesskapet er ikke bare offentlig ansatte. Fellesskapet er ikke offentlige systemer. Fellesskapet er nemlig også privat ansatte og privat næringsliv. Fellesskapet er private enkeltmennesker – det er deg, og det er meg. Å stemple privat ansatte og næringsliv som velferdsprofitører gjør ikke de fattigere rikere. Det gjør bare oss alle fattigere. Veien ut av fattigdom er en trygg, fast jobb. Privat næringsliv er en viktig del av løsningen – det er ikke problemet.

I distriktene går privat næringsliv så det suser, arbeidsledigheten er rekordlav, og optimismen blomstrer. Den fremste distriktstrusselen nå går på å skaffe nok arbeidskraft. Den gode utviklingen viser at regjeringen også leverer distriktspolitikk som virker – faktisk i hele landet.

Stine Margrethe Knutsdatter Olsen (FrP) [11:48:45]: Norge står overfor mange utfordringer i årene som kommer. Derfor er jeg glad for at vi har en offensiv og handlekraftig regjering.

For Fremskrittspartiet er det viktig at folk utdannes til jobb og ikke til arbeidsledighet. Derfor jobber vi for at flere skal velge yrkesfaglig utdanning. Fagbrev er nå mer etterspurt i næringslivet enn mastergrad, og både bedrifter og offentlig sektor vil i framtiden ha et stort behov for dyktige medarbeidere med fag- og yrkesutdanning. Det er ingen tvil om at det er viktig for verdiskapingen at enda flere elever velger yrkesfag. Dette er et prioritert satsingsområde for Fremskrittspartiet, både på Stortinget og i regjeringen. Derfor hever vi statusen til yrkesfagene og innfører tiltak for å bekjempe uakseptabelt høyt frafall. Disse tiltakene ser vi nå effekten av. Flere gjennomfører, og færre faller fra. Vi tillater alternative opplæringsløp, videreutvikler tilbudet til elever som vil

kombinere fagbrev og studiekompetanse, gjennomfører yrkesretting av fellesfagene på yrkesfaglige utdanningsprogram og styrker muligheten for at yrkesfag-elever kan veksle mellom opplæring i skole og bedrift.

Regjeringen har styrket de yrkesrettede utdanningene med nesten 700 mill. kr og økt lærlingtilskuddet med til sammen 21 000 kr per lærling siden 2013. Samtidig sørger regjeringen for at yrkesfaglærere får bedre mulighet for kompetanseheving, slik at vi sikrer elevene den oppdaterte undervisningen de fortjener, og som samfunnet trenger.

Med Fremskrittspartiet i regjering har søkertallene til yrkesfagene økt, og for første gang på mange år er det nå like mange elever som velger yrkesfag som studieforberedende på videregående. Samtidig øker antall lærekontrakter for tredje år på rad. Men vi er ennå ikke i mål. Vi må alle bli flinkere til å løfte det positive med yrkesfagene og sørge for at elever som skal velge sin framtidige karriere, vet om alle mulighetene en yrkesfaglig utdanning byr på, og at et fagbrev er like verdifullt som en mastergrad.

Vi lever i spennende og utfordrende tider. Teknologiske fremskritt gjør at samfunnet utvikler seg raskt. Det krever at utdanningene som skal levere framtidig arbeidskraft, må være fleksible og tilpasningsdyktige. For å bygge landet trenger vi ikke bare folk som går på jobb i dress, men mange flere av dem som går på jobb i kjeledress. Derfor er det veldig gledelig at regjeringen i statsbudsjettet for 2019 foreslår å sette av 30 mill. kr til et kompetanseløft for arbeidere i bransjer som er særlig utsatt for omstilling og digitalisering, og vil bevilge 36,3 mill. kr til forsøk med etterutdanning til fagbrev gjennom moduler. Det vil gi flere mulighet til å stå lenger i jobb. Ingen skal gå ut på dato.

Norske fagarbeidere har vært og er fortsatt blant de beste i verden. Det skal de fortsette å være, og derfor må styrkingen av yrkesfagene fortsette. Det vil Fremskrittspartiet gjøre det de kan for å bidra til.

Aleksander Stokkebo (H) [11:51:44]: Veksten i økonomien er solid, familiene får det bedre, og flere kommer i jobb. I skolen lærer elevene mer, og færre faller fra. Vei og jernbane bygges som aldri før, og klimautslippene går ned. Ja, vi har mye å glede oss over.

Gjennom ti budsjettenigheter og mange felles vedtak har Høyre, Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet og Venstre endret Norge til det bedre. Selv om resultatene er bra, skal ansvarlige Høyre likevel ikke gi seg der. Vi har mange utfordringer å ta tak i, og nå er det viktig å bygge et bærekraftig velferdssamfunn med plass til alle. Politikken bør ikke bare måles på hvordan landet går som helhet, men på hva vi gjør, og hvordan vi lykkes for å løfte og inkludere dem med minst.

Vi vet at en av de største forskjellene i Norge er mellom dem som har en jobb, og dem som står uten. Vi må derfor sørge for at flere med nedsatt funksjonsevne, innvandrerbakgrunn og hull i cv-en får en fot innenfor arbeidslivet, og det er nettopp derfor regjeringen setter i gang en storstilt inkluderingsdugnad.

Så må vi gjøre vårt for at barn som vokser opp i lavinntektsfamilier, skal få de samme mulighetene til å delta på lik linje med vennene sine. De skal få nyte godt av flere og faglig oppdaterte lærere i skolen, en barnehage med flere trygge voksne og dyktige pedagoger og et samfunn som sikrer familiene valgfriheten de fortjener. Årlig gir vi over 50 000 barn billigere barnehageplass. Vi har opprettet en nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom på om lag 200 mill. kr, vi har bevart kontantstøtten for dem som trenger det mest, og vi sikrer at alle barn – jeg gjentar: alle barn – skal få rett til å delta i en fritidsaktivitet og bli inkludert i de sosiale fellesskapene i samfunnet.

Med Høyre i regjering skal vi glede oss over at mye går bra, samtidig som vi trapper opp innsatsen for dem som trenger det mest. Sammen med Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet og Venstre jobber vi for et varmere samfunn med plass for alle.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [11:54:33]: I anledning Stortingets åpning og regjeringens omtale av rikets tilstand, slik vi hørte det i trontalen, tillater jeg meg å rapportere fra min valgkrets, Finnmark. Regjeringen har fått det for seg at et fylke ikke skal kunne eksistere med et så lavt innbyggertall som Finnmark har, 76 000 innbyggere. Størrelsen i geografisk utstrekning spiller ingen rolle, sier regjeringen. Det spiller altså ingen rolle at Finnmark er Norges største fylke: På et område som er 13 pst. større enn Danmark, skal det ifølge regjeringen ikke være mulig å gjennomføre et kommunalt selvstyre, langt mindre overføre en rekke statlige oppgaver som regjeringen stiller i utsikt for lydige fylkesinnbyggere. Hva Finnmarks befolkning vil, spiller heller ingen rolle for regjeringen. At 87 pst. sier nei til fusjon med Troms, tar regjeringen ingen notis av.

Samtidig som regjeringens syn er at folketallet er for lavt, gjør regjeringen alt den kan for å tappe Finnmark for ressurser. Fisket, som ifølge en av våre eldste og fortsatt gjeldende lover, lov av 27. mai 1775, tilhører finnmarkingene i fellesskap, sluser regjeringen systematisk ut av fylket. Regjeringens politikk har i årevis vært en systematisk årelating, som ikke bare er skammelig og rettsstridig, men også uhørt i Norges historie. Torskerettigheter som tilhører finnmarksflåten, krymper år for år.

For meg står det klart at regjeringens politikk vil gjøre Finnmark til en koloni med så få innbyggere at det skal være enkelt for eksterne kapitalinteresser å forsyne

seg med fylkets ressurser, låse fiskemottak og -bruk og gå. Regjeringen kaster vrak på politisk styring som virkemiddel for fordeling av fiskerettigheter til unge, aktive fiskere som skal bringe velstand til det norske folk også i årene som kommer. Det påpekes i trontalen at utfordringen er å redusere fattigdom. Arbeid er den beste måten den enkelte kan øke sin inntekt og velferd på. I Finnmark kan det enklest oppnås ved at de ungdommer som vil inn i fisket, kommer inn gratis.

Senterpartiet vil ta grep. Kvotene i fisket skal tilhøre folket i Finnmark, som før, og derfor også fordeles til kystfolket av myndighetene i Finnmark, godt i tråd med statsråd Mælands ønske om overføring av statlige oppgaver til fylkene. Disse fordeles til unge, aktive fiskere i Finnmark, til levering og foredling lokalt. Har ikke vi i Finnmark nettopp kvalitetsfisk som et kresent europeisk marked ikke får nok av? Er det ikke gevinster å hente? Ja, i dag... (presidenten klubber).

Presidenten: Tiden er ute.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [11:57:41]: Ja – men vi tjener i hvert fall penger på det.

Vetle Wang Soleim (H) [11:57:58]: I trontalen ble det framholdt fra Hans Majestet Kongen hvilken plass Norge har i Europa. Norge er en åpen økonomi, og jeg må si at de tonene som ser ut til å få gjenklang her i salen når det gjelder vårt forhold til Europa, begynner å bekymre meg.

Som representant fra Møre og Romsdal, landets nest største eksportfylke, vil jeg si at det er bare én ting som gjelder: vi må ha et marked å selge våre varer til hvis vi skal kunne tjene penger. Det er fantastisk at Norge, som ikke er medlem i EU, likevel kan ta del i det indre markedet og sørge for at et land med 5 millioner innbyggere får et marked på over 500 millioner innbyggere. 80 pst. av all eksport ut av Norge går til EU, og vi vil sannsynligvis passere 100 mrd. kr i løpet av året når det gjelder verdien av fiskeeksport.

Å være en del av EØS-avtalen gir Norge enorme muligheter og vekst. Samtidig må vi forholde oss til at det å være en del av det indre markedet går to veier. Jeg merket meg venstredreiningen som skjer i Arbeiderpartiet. Man skal nå begynne å reservere seg mot ulike saker som kommer fra EU allerede før saken er kommet til behandling i Stortinget. Det vitner ikke i særlig stor grad om et styringsparti. Og det står i alle fall ikke i stil med det Arbeiderpartiets leder sa her i salen i går:

«Arbeiderpartiet vil ikke støtte Senterpartiets politikk for å oppheve EØS-avtalen. Vi er for den avtalen. Den er bra for det norske samfunnet, og den er bra for norske arbeidsfolk.»

Det er jeg helt enig i. Men det skurrer i mine ører når man, samtidig som man mener at EØS er bra for norske arbeidsfolk, fra samme parti sier at man skal reservere seg mot det avtalen innebærer. For hvis vanlige norske arbeidstakere langs kysten skal ha en jobb å gå til i morgen, må vi jobbe for å gjøre EØS-avtalen – og det den innebærer – så god som mulig. Da er det synd at Arbeiderpartiet, som i utgangspunktet er en garantist for EØS-avtalen, nå begynner å vingle i disse sakene. Jeg håper at det er Arbeiderpartiets leder som får det siste ordet i de sakene som kommer.

Til slutt. Det er et enormt tankekors at partier i denne salen som kaller seg selv solidariske, sier tvert nei til de tiltakene EU gjør f.eks. for å løfte arbeidstakernes rettigheter i våre naboland – en holdning hvor man sier nei til alt som kan hjelpe folk i våre naboland, med styrkede rettigheter, bedre stillingsvern og bedre lønn, bare for at det kan utfordre oss på noen få områder. Det er ikke spesielt solidarisk – det er å trekke stigen opp etter seg. Vi går en spennende høst i møte i Europa og er glad for at regjeringen fortsatt jobber tett opp mot britiske myndigheter og EU for å ivareta Norges interesser best mulig med tanke på brexit, som er forestående.

Gisle Meininger Saudland (FrP) [12:01:15]: Jeg vil ønske både presidenten og stortingskollegaene vel møtt til ny sesjon. Jeg regner med at de fleste av oss har benyttet sommeren godt, til å besøke bedrifter og treffe folk og velgere som har lyst til å møte stortingspolitikere. Senest på oljemessa i Stavanger møtte jeg en lokal bedrift som heter Kitemill, fra Listerregionen i Vest-Agder, som kombinerer autonome kjøretøy og droneteknologi med strømproduksjon på en helt ny og innovativ måte. Lykkes de med å produsere strøm på denne helt nye måten, hvor kitene kan være 1 000 meter oppe i luften, har vi et helt nytt industrieventyr. Jeg er glad for at vi har driftige folk i regionen. Dette er et prosjekt jeg kommer til å følge framover.

I Europa satses det, i likhet med i Norge, på fornybar energi. I Norge skal vi bl.a. åpne både flytende og faste havvindmølleinstallasjoner. Det er planer om nye havvindmøller i Europa, men de kan likeså godt designes og produseres i Norge. Vi har tross alt et næringsliv i verdensklasse på grunn av bl.a. olje og gass.

Tidligere har jeg møtt et næringsliv som vil bygge vindmølleelementer på Lista i Farsund kommune i Vest-Agder, for så å montere dem ute i Europa, hvor det er sterk etterspørsel.

Jeg har sett byggeklare datasentertomter i hele Vest-Agder – fra Flekkefjord i vest til Vennesla i øst i fylket. Sørlandet har en unik beliggenhet med nærhet til Europa. Det forventes et lagringsbehov som vil bli mangdoblet de neste årene, og da er det viktig at Norge gjør de

smarte grepene nå for å få nye innovative næringer i morgen.

Vi har kraftoverskudd i Norge generelt, men på Sørlandet spesielt, og det vil jeg bruke til å skape nye arbeidsplasser i vår landsdel. Nye industrieventyr kan skapes om vi har et næringsliv som ikke er nedtyntet av skatter, avgifter og offentlige reguleringer, og hvis det er politisk vilje. Dette har Fremskrittspartiet tatt tak i mens vi har vært i regjering, og vi kommer til å fortsette å jobbe for enda bedre kår for norsk næringsliv og skape vekst og nye nærings- og industrieventyr.

Ingalill Olsen (A) [12:03:54]: Et av Arbeiderpartiets stolte slagord er «By og land – hand i hand». Det sier alt om at Arbeiderpartiet vil bygge og utvikle hele landet, ikke bare sentrale strøk. Arbeiderpartiet vil føre en politikk som legger til rette for vekst og utvikling i hele Norge. Sosialdemokratisk distriktspolitikk bygger på fellesskapsløsninger, på tillit mellom folk og myndigheter og likeverdige tjenester over hele landet.

For å nå målet om likeverdige tjenester må visse forhold komme på plass:

Det må bygges ut bredbånd og høyhastighets internetttilgang overalt. Det er en infrastruktur som er kritisk nå når man ikke kan betale i en butikk uten å være på nett. Undervisning er avhengig av det, og ikke minst er alle typer samferdsels- og kollektivtilbud avhengig av det. Framtidens arbeidsplasser er i stor grad avhengig av gode digitale tjenester. Derfor satte Arbeiderpartiet av 0,5 mrd. kr til bredbånd i vårt forrige alternative budsjett. Hadde det blitt vedtatt, ville vi ha kommet et langt stykke på vei nå.

Videre må utnyttelse av naturressursene gi ringvirkninger og lokale arbeidsplasser. Et godt eksempel er utvinning av olje fra Johan Castberg-feltet og vårt krav om ilandføring til Finnmarkskysten. Vi vet at en slik utvinning og utbygging vil gi både nasjonale og regionale ringvirkninger, men det er like viktig at slike prosjekt også genererer lokal vekst og utvikling.

Kunnskap er makt, og det gir mennesker mulighet til å påvirke sitt eget liv og samfunn. Distriktenes kompetansebehov må møtes med et mer desentralisert og bedre utdanningstilbud innen fagområder de ulike delene av landet har behov for. Dette punktet kan ikke oppfylles uten en styrking av kommunenes og fylkeskommunenes økonomi.

I Finnmark har vi erfart at nedskriving av studielån har hatt en positiv effekt og trukket til seg fagfolk og på den måten resultert i et forbedret utdanningsnivå. Det er en god ordning som bør videreføres.

For å nå Arbeiderpartiets visjon om at by og land skal utvikles sammen i en positiv retning, må fylkene styrkes med regionale utviklingsmidler og kommunene

med næringsmidler. Vi har opplevd en innstramming av disse midlene, og det betyr at distriktene ikke får styre sin egen næringsutvikling.

Arbeiderpartiet har alltid hatt en helhetlig og langsiktig tilnærming til å nå sine mål. Vi vet at hvis vi skal lykkes, må det jobbes systematisk. Vi er et styringsparti, ikke et protestparti. Vi ser framover, ikke bakover. Når vi ser framover, ser vi en bedre utvikling av Distrikts-Norge med Arbeiderpartiets politikk.

Elizabeth Åsjord Sire (H) [12:07:19]: I altfor mange år har for mange liv gått tapt med en feilslått ruspolitikk – en ruspolitikk som gjør dem som er lengst nede fra før, til kriminelle. Jeg er stolt av å være med i et parti som setter enkeltmennesket først, for det skal ikke være slik at idet rusmisbrukere bestemmer seg for å få hjelp, så møter de en lukket dør. Hjelpen skal være der når de trenger den. Derfor mener jeg at den jobben helseminister Bent Høie gjør, er så utrolig viktig.

Vi kan ikke si nei til alle dem som ønsker å hjelpe andre, bare fordi tilbudet de driver, ikke er offentlig. For noen partier er det viktigere å verne om et system som ikke fungerer slik som det burde – noe som er synd. Det viktigste for Høyre er at de som trenger hjelp, får den hjelpen de trenger, når de trenger den – uavhengig av hvem som driver tilbudet. Fritt behandlingsvalg i rusomsorgen gir valgfrihet til pasienten og gjør at de som sliter, får akkurat den hjelpen de selv ønsker. Hva er vel viktigere enn det?

Men i tillegg til å få hjelp tidlig, er forutsigbarhet avgjørende. I 2015 innførte regjeringen pakkeforløp for kreft. Det har ført til at kreftpasientene har fått bedre behandling og føler seg tryggere. Fra 1. januar neste år skal pasienter med psykiske lidelser og rusproblemer få den samme tryggheten og forutsigbarheten. Endelig har vi gått bort fra at rusmisbrukere skal straffes med bøter og fengsel, til at de skal få hjelp og behandling – den aller viktigste helomvendingen i norsk ruspolitikk. Det er mye som regjeringen kan være stolt av, men jeg vil tørre å påstå at den viktigste jobben som har blitt gjort, er innenfor rusomsorgen, for kanskje er ikke rusavhengige de som alltid roper høyest, men det betyr ikke at de ikke skal bli hørt.

Runar Sjøstad (A) [12:09:41]: Jeg vil starte med å takke Tord og de andre i ASVL for invitasjonen til Årets Viktigste Frokost. Det var en god markering av et godt stykke arbeid som var på yttersiden her.

Men det er ingen trontaledebatt uten å nevne den pågående regionreformen. Reformen utløser sterke følelser og stort engasjement. Det var knyttet store forventninger til regionreformen, men regjeringens manglende vilje til og ambisjoner om å drive reformen framover og å gi den et reelt innhold ble dessverre tidlig mer

og mer tydelig. Regionreformen framsto mer som en innholdsløs reform, uten fokusering på nye oppgaver, hvor det viktigste var å redusere antall fylker gjennom å presse fram en ny geografisk inndeling. Fylkene skulle bli større, sterkere og mer robuste. Fokusering på nye oppgaver, avstandsulemper og utfordringer med tynt befolkede områder var fraværende.

Ute i fylkene økte misnøyen, skepsisen og motstanden. Men flertallet, bestående av Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, stemte uansett for en sammenslåing av fylkene. Kristelig Folkeparti preserte riktignok at de ville se den nye geografiske inndelingen i sammenheng med de nye oppgavene som skulle overføres til fylkene. Dette gjorde at mange av oss som var imot enhver sammenslåing som ikke var basert på frivillighet, øynet et håp om at Kristelig Folkeparti kunne komme til å endre standpunkt.

I ettertid har regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti inngått en avtale om at de vil presse igjennom de fylkessammenslåingene som tidligere er vedtatt. De samme partiene har også blitt enige om hvilke oppgaver som skal overføres til de nye, sammenslåtte fylkene, oppgaver som etter KS' beregninger vil gi de nye fylkene totalt 100 arbeidsplasser og en budsjettøkning på 0,25 pst. – altså minimale endringer – nye oppgaver som med letthet kunne vært løst innenfor dagens fylkeskommuner.

Regionreformen var ment å være en stor overføring av oppgaver og virkemidler fra sentralt til regionalt folkevalgt nivå. Dette ser det ikke ut til å bli noe av. Jeg registrerer også at representantene fra regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti ikke har snakket mye om reformen, innholdet i reformen eller fylkessammenslåingene i sine innlegg i denne debatten.

Arbeiderpartiet har fremmet følgende forslag under debatten:

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn at gode og frivillige prosesser skal være utgangspunkt for endringer av fylkesstrukturen. Fylkessammenslåinger skal bygge på frivillighet. I de tilfeller der fylker selv ikke ønsker det, gjennomføres ikke sammenslåingene.»

Jeg håper selvfølgelig på bred støtte i salen for det forslaget.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [12:12:52]: Det ville vært for galt om trontaledebatten skulle bli gjennomført uten at noen snakket om behovet for en mer kraftfull og omfattende politikk for å ta vare på kulturarven vår.

Vi er der nå at Stortinget har dratt regjeringen etter seg – og fått gjennomslag for at det skal komme en ny kulturminnemelding, og at det skal komme en strategi for å ta vare på de gamle kirkene våre.

Det er to Venstre-statsråder som har ansvaret for kulturminnene og kirkene, og jeg vil gjøre det helt klart at jeg har store forventninger til at de nå begynner å levere resultater som er i tråd med det Venstre og Senterpartiet har stått sammen om i Stortinget tidligere. I hele år har det vært ganske stille fra Trine Skei Grande og Ola Elvestuen når det gjelder gamle kirker og kulturminner. Jeg kan ha forståelse for at det har tatt litt tid å få til endringer når man har kommet inn i regjering, men nå vil jeg har litt action.

Kulturminnesektoren er inne i en periode da mye tydeligvis står på vent, bl.a. fordi vi skal ha den nye kulturminnemeldingen. Men ting haster!

- Tapet av kulturminner er altfor stort.
- Riksantikvaren har altfor lite penger å dele ut.
- Kulturminnefondet er fortsatt for lite i forhold til de oppgavene fondet kan løse.
- Vi har fortsatt ikke skatte- og avgiftsincentiver som stimulerer til jevnt vedlikehold hos de private eierne.
- Rådgivningsapparatet for dem som har ansvar for fredede og vernede kulturminner, er altfor dårlig.
- Tradisjonshåndverket har altfor dårlige kår.
- Kommunene er for dårlig rustet til å fungere som førstelinjetjeneste i kulturminnevernet.
- Vi hører stadig om bønder som blir sittende med uoverkommelige regninger når de skal gjøre helt normale investeringer på gårdene sine.

Alt dette krever nye politiske grep og flere ressurser. Sistnevnte utfordring skal Stortinget ta stilling til under votingen i dag. Jeg krysser fingre.

Så har vi kirkene. Stortinget har vedtatt at vi skal få «en forsterket strategi for hvordan steinkirker fra middelalderen, fredede etterreformatoriske kirker og særlig viktige kirker fra etter 1650 kan sikres et forsvarlig vedlikeholds nivå», og Stortinget har bedt regjeringen vurdere om det kan opprettes nye bevaringsprogram, etter mønster av det vellykkede stavkirkeprogrammet. Men også her hører vil lite om at arbeidet er underveis.

Derfor fremmet vi i Senterpartiet i går forslag om at det nå må innledes dialog med de ulike partene som har ansvar for gamle kirker, slik at vi kan få en fornuftig og bredt forankret modell for hvordan det store kirkeløftet skal utformes i årene som kommer. Jeg håper forsamlingen blir med på det.

Jeg merket meg ellers at den svenske riksantikvaren nettopp slapp en nyhet om at de kirkeantikvariske bevilgningene som de gir til kirkene for å ta vare på kulturhistorisk verdifulle kirker, fungerer. Det koster omtrent 460 mill. svenske kroner i året. Jeg tar ikke stilling til om det er riktig, men tenk for et løft noe sånt hadde vært.

Uansett: Vi kommer ikke videre om ikke regjeringen får levert saker til Stortinget om dette. Nå bæres kul-

turminnevernet i altfor stor grad av frivillig sektor. Det er på tide at staten tar et ansvar som står i forhold til hvor viktig kulturarven er for det norske fellesskapet.

Nina Sandberg (A) [12:16:10]: Arbeiderpartiet er en frihetsbevegelse. Vi arbeider for like muligheter. Fra talerstolen i går fastslo Jonas Gahr Støre at Høyre-regjeringens politikk fører til svakere fellesskap og økte forskjeller. Det er dessverre godt synlig også i norsk høyere utdanning. La meg ta noen eksempler – først internasjonalisering.

Kunnskapen er global. Internasjonalisering er en forutsetning for god høyere utdanning, men hva skjer i Norge? Etter at Høyre og Fremskrittspartiet la ned kvoteordningen for utviklingsland, kommer det færre utenlandske studenter hit. Tallet på studenter fra utenfor EØS-området, ikke minst fra utviklingsland, har gått betydelig ned. De som nå kommer til Norge for å studere, er gjennomgående rikere, og de kommer fra bedre stilte land enn før. De afrikanske studentene er nesten helt borte.

Så hevet Høyre-regjeringen terskelen for utenlandsstudenter ytterligere da de økte visumavgiften for internasjonale studenter med 65 pst. fra januar i år. Dette svekker særlig mulighetene for dem som ikke har mye midler fra før.

Arbeiderpartiet står for en annen politikk. Vi står for internasjonal solidaritet og lik rett til utdanning. Vi vil ha mangfold. Norsk høyere utdanning berikes av studenter utenfra, ikke minst fra utviklingsland. Vi vil åpne for viktig kompetanse og erfaring. Vi ville aldri ha gått med på den snikinnføringen av skolepenger som Venstre lot passere da de salderte budsjettet med økt studentvisumgebyr.

Et annet eksempel på økende skjevhet under denne regjeringen er innenfor velferdsstatens profesjoner. Noen fag og yrker er i ferd med å bli totalt kvinne-dominert, som psykologi. Innen noen fag har man sett at man med fordel kunne rekruttere bredere, f.eks. medisin. Da er det et paradoks at Høyre-regjeringen hindrer lærestedene i å motvirke økende skjevhet. Hvorfor tvilholder regjeringen på karakterer som et så dominerende kriterium, med alle de svakhetene det har, særlig innenfor profesjonsutdanningene?

For Arbeiderpartiet er dette veldig enkelt. Vi bygger kunnskapsnasjonen Norge på bred deltakelse i forskning og høyere utdanning – for bedre verdiskaping, mer vekst og mer velferd.

Hårek Elvenes (H) [12:18:54]: Senterpartiet og Arbeiderpartiet har brukt trontaledebatten til å felle en dom over politireformen og karikere situasjonen i norsk politi. Glemte er utgangspunktet. Glemte er utgangspunktet for politireformen, som fortalte at vi had-

de store forskjeller i Politi-Norge som spesielt hadde rammet polititjenestene i distriktene. Glemte er at organiseringen av norsk politi faktisk er et hinder for å kunne levere bedre polititjenester. Glemte er også det faktum at kun 85 lensmannskontor og politistasjoner hadde muligheten til å stille en politipatrulje, av hele 354 politistasjoner.

Politireformen kan ikke brukes som en forklaring på de utfordringene man til enhver tid står overfor i norsk politi. Har man problemer i straffesaksbehandlingen i enkelte politidistrikt, må man inn i det konkrete tilfellet og se hva årsaken til det er. På samme måte er ikke flere ressurser alltid løsningen på enhver oppdukende utfordring i norsk politi, som Politiets Fellesforbund har en tendens til å framstille det som.

I går opplevde vi en milepæl i Stortinget. Senterpartiet, ved representanten Toppe, omtalte faktisk sentralisering i positive ordelag. Representanten var inne på at i enkelte tilfeller måtte man samle de faglige ressursene i helsesektoren for å kunne gi et bedre helsetilbud. Det er akkurat samme situasjonen i politiet. Kriminaliteten er blitt så kompleks og krevende at man må kraftsamle de faglige miljøene for å kunne håndtere organisert kriminalitet, it-kriminalitet, svindel på nett, identitetstyveri. Skapsprengerer er faktisk borte i Bygde-Norge.

Politidirektøren framhevet på en høring om objektsikring her i Stortinget forleden at det har vært gjennomført «et enormt beredskapsløft» i norsk politi. Det har hele kongeriket glede av. Samtidig viser innbyggerundersøkelser at 95 pst. av befolkningen er fornøyd med polititjenestene og føler seg trygg. Dette henger sammen. Det henger sammen fordi vi har styrket de nasjonale beredskapsressursene. Nytt beredskapssenter bygges, og nye politihelikopter kjøpes. Beredskapstroppen er økt med 50 pst. Politidistriktene har fått nye pansrede kjøretøy, og nå kan faktisk 1 200 politibetjenter håndtere skarpe situasjoner. Det er en dramatisk forbedring i forhold til få år tilbake.

Den utviklingen som opposisjonen beskriver for norsk politi og tryggheten i samfunnet, stemmer ikke med det som denne regjeringen har levert politisk, eller hvordan folket der ute oppfatter dette.

Mona Fagerås (SV) [12:22:13]: VG har gjennom en serie artikler den siste uken hatt fokus på hvordan seksåringene har det i skolen, og overgangen mellom barnehage og skole. Disse artiklene er nedslående lesning. Lærerne slakter skolen for de yngste. For lite lek og for mye stress og teori er lærernes harde dom.

Barnepsykiatere, forskere og lærere forteller om hvordan prestasjonspress og timevis med stillesitting allerede fra første klasse skaper frykt og skolevegring. SV har ved gjentatte anledninger prøvd å hamre inn hvor-

dan og hvorfor vi må skape en mer praktisk og variert skoledag, ikke bare for seksåringene våre, men for alle ungene i skolen:

- en skole med nok lærere, med tid til å se og følge opp hver enkelt elev
- en skole som er praktisk og variert
- en skole med tid til lek og fysisk aktivitet
- en skole som sørger for at ungene våre får spise et sunt måltid i løpet av dagen
- en skole der ungene får hjelp til leksene og kan ha fri når de kommer hjem

Dette er det SV kaller for heldagsskolen, og som politikere både fra høyre- og venstresiden ynder å kritisere. Men nå gidder ikke elever, foreldre og lærere være stille lenger. Et opprør vokser i styrke. Både Kristin Clemet og kunnskapsminister Sanner er tvunget til innrømmelser om at lek også er viktig i skolen.

Dessverre har regjeringen bare ett svar når de blir konfrontert med behovet for en mer barnemoden skole, som Sanner så vakkert uttrykte det i VG: fagfornyelsen, fagfornyelsen, fagfornyelsen, som Stortinget har vedtatt. Men nye læreplaner i seg selv endrer ikke praksis i skolen. Regjeringspartiene har systematisk stemt ned alle forslag som elever, lærere og forskere har etterspurt for å få til en mer praktisk og variert skoledag.

Heldagsskolen er mer aktuell enn noen gang og vil gi en bedre skoledag for elevene, en bedre arbeidsdag for lærerne og en bedre hverdag for familiene.

Kari-Anne Opsal (A) [12:25:17]: For Arbeiderpartiet er likeverdig rett til spesialisthelsetjenester i hele landet viktig. Både mennesker som bor i by, og de som bor mer gråskog, skal ha trygghet for at de får hjelp når de trenger det. Man trenger sterke fagmiljøer med god kvalitet. Det fordrer at man har enheter av en viss størrelse. Men når det gjelder akuttmedisin, er også tidsfaktoren helt avgjørende. Hvert minutt teller, og da må man ha god akuttberedskap.

Det er trangt i sykehusøkonomien. Arbeiderpartiet foreslo 1,5 mrd. kr mer enn dagens regjering til sykehusene i sitt alternative budsjett. Når det er trangt, må man prioritere. I flere helseforetak foregår det større omstillinger i akuttberedskapen. Det ser vi et grelt eksempel på i mitt hjemfylke i disse dager.

Krav om økt kompetanse og en villet overgang til tilstedevakt gjør at kostnadene øker. For å håndtere det svarer styret i helseforetaket med mer sentralisering, nedleggelse av ambulansetilbud, omkamp om flytting av helikopterbase og nedleggelse av ambulansestasjoner. På Senja vurderer man f.eks. å slå sammen to slike stasjoner. Responstiden blir kraftig økt. Omorganiseringen gjør det rett og slett umulig å nå fram til mange innen tidsfristen.

Penger er den store driveren. Helseforetakets styre organiserer seg med åpne øyne inn i en dårligere akuttberedskap. I dag foreligger det svar fra helseminister Høie til Senterpartiets Sandra Borch på spørsmål om responstider. Slik jeg leser det, oppfyller man ikke de veiledende normene for responstid i en eneste av Troms' kommuner. Likevel skal man organisere seg til noe som vil forverre situasjonen.

Vi får sterkere fagmiljøer og bedre kompetanse, sier styret. Det hjelper ikke om det er selveste Mads Gilbert som kommer i ambulansen, hvis jeg er død når han kommer fram, svarer senjaværingen, og det er han som har rett. Dette er styrets ansvar, og de bør stoppe denne omorganiseringen. Men det er også sentrale myndighets ansvar. Slike situasjoner oppstår når sykehusene er underfinansiert.

I Arbeiderpartiets alternative budsjett ser vi viktigheten av at sykehusene får mer penger. Derfor foreslo vi 1,5 mrd. kr mer. Kanskje bør man se på en finansieringsmodell som tar hensyn til store avstander. Det gjør ikke dagens modell. Helseministeren har også et betydelig handlingsrom. Han kan gjennom foretaksmøter fatte vedtak og stille mer konkrete krav og følge utviklingen tettere. Stortingets anbefalte responstidsnorm er veiledende, men vi er på ville veier når man ikke engang har en teoretisk mulighet til å oppfylle normen for mange.

Med Arbeiderpartiet i førersetet ville vi hatt en annen situasjon. Foretakene ville hatt mer penger, og vi ville hatt en statsråd som ikke forholdt seg passiv til utfordringene. For oss er likeverdig rett til helse viktig, både for dem som bor i by, og for dem som bor på landet – by og land, hand i hand.

Kristian Torve (A) [12:28:30]: I går sto LO-forbundet NNN utenfor Stortinget og markerte motstand og fortvilelse over høyreregjeringens uforutsigbare framferd i sin næringspolitikk. Ansatte tilknyttet norsk mat- og drikkeproduksjon har grunn til å være bekymret, og de fikk bevis for sine bekymringer i forrige års vedtatte statsbudsjett. Høyreregjeringen innførte en økt sjokolade- og sukkervareavgift over natten uten at den var utredet på noen som helst måte annet enn at regjeringen regnet seg fram til hvor mange prosent avgiften måtte opp for å dekke gapet mellom inntekter og utgifter i statsbudsjettet. 83 pst. avgiftsøkning ble fasiten.

Mens svenske grensebutikker jubler over avgiftsøkningen, sier Orkla samtidig at de har blitt så hardt rammet av avgiftshoppet at det helt åpenbart kan bli aktuelt ikke å gjennomføre framtidige investeringer i Norge. Fasiten etter ett år er at regjeringen rokker ved fundamentet for trygge norske arbeidsplasser, nemlig en forutsigbar næringspolitikk.

Avgiften, slik den ligger i dag, er svært lite treffsikker. 40 pst av sukkeret som spises i Norge, er ikke avgiftsbelagt. Dagens innretning på avgiftene er utdatert, ulogisk og konkurransevridende. Økt grensehandel til Sverige med over 500 mill. kr det siste året understreker nettopp det. Hva er da logikken? Hvor er logikken i at det er avgift på sukkerfri tyggis, men ikke på sjokoladekjeks, og at det er avgift på vitaminbjørner, men ikke på ispinner? Det henger ikke på greip.

Det virker som høyreregjeringen har gått bort fra prinsippene som ligger til grunn for en aktiv og forutsigbar næringspolitikk. Når prinsippet om at det er greit å hoppe bukk over å utrede hvordan endringer i skatter og avgifter slår ut for ulike grupper i samfunnet, er tannkremen ute av tuben, og det skapes presedens for å fortsette på samme sti i påfølgende budsjettforhandlinger.

I 2018-budsjettet var det ansatte på Nidar i Trondheim som ble rammet. Året før var det ansatte på Rygge flyplass som sto uten arbeid etter at regjeringen innførte flyseteavgiften. Jeg tenker med bekymring på hvilken næring som er nestemann ut i budsjettet for 2019.

Arbeiderpartiet er bekymret for at tryggheten og forutsigbarheten for både norske bedrifter og vanlige arbeidsfolk svekkes. Vi mener det er på tide med en gjennomgang av alle særavgiftene, og at det utredes en mer produktiv og fornuftig sukkeravgift. Hvis avgifter skal innføres, er det to ting som må være klart først: Avgiftene skal være forutsigbare og varsles i god tid, og de skal være godt faglig begrunnet. Vi i Arbeiderpartiet kommer i hvert fall ikke til å lansere nye, kreative avgifter som resultat av en hestehandel for at man skal komme i mål med et budsjett.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [12:31:40]: «Se oftere mot nord.» Sånn begynner Rolf Jacobsen diktet Nord. I mange tiår var det lite utvikling og etablering av arbeidsplasser i den nordligste landsdelen. Nå ser mange og stadig flere mot nord.

Etter fem år med Fremskrittspartiet ved makten er det større optimisme og framtidstro i nord enn på svært lenge. Vi ser det innen olje- og gassindustrien og innenfor fiskeri- og sjømatnæringen – to næringer som kommer til å bli særdeles viktige for nasjonen Norge og ikke minst det nordlige Norge i årene framover. Det bidrar til at andre næringer i nord styrker seg. Vi ser en tydelig vridning i aktiviteten – hvor det meste skjer i nord.

Dette kan vi vise til ved å se på konkrete tall og resultater. Det er en svært stor vekst i norsk sjømat. Eksporthverdien har økt til stadig nye rekorder for femte år på rad, i 2017 med samlet eksportverdi på 94,5 mrd. kr. Siden vi tok over regjeringskontorene, har eksportverdien økt med 33 mrd. kr. I tillegg ble det satt nok en ny rekord første halvår i år, med en eksportverdi på

48,1 mrd. kr, så også 2018 ser ut til å bli et nytt rekordår. Med tre måneder igjen av året er det langt fra urealistisk at norsk sjømateksport passerer en milepæl ved årets slutt. Vi har i disse dager passert 71 mrd. kr i sjømateksport, og det ligger an til at vi passerer den magiske grensen på 100 mrd. kr allerede før året er omme.

Potensialet for ytterligere vekst innenfor sjømat er enormt. Derfor må hovedfokuset i politikktutforming framover fortsatt være å bidra til å skape helårlege, lønnsomme arbeidsplasser. Sjømatindustrien skaper arbeidsplasser og bidrar til lokalsamfunn langs hele kysten. Derfor er satsingen fra dagens regjering på vekst i sjømatnæringen en viktig satsing på distriktene og skaper viktige arbeidsplasser i Distrikts-Norge.

For ikke mange uker siden var jeg på et sjømatseminar på Skjervøy i Nord-Troms, dagen etter at tildelingen fra havbruksfondet ble offentliggjort. Havbruksfondet ble opprettet i 2016 for å stimulere kommunene til å legge til rette for havbruksnæringen, og i år blir det utbetalt 2,7 mrd. kr til kommuner som legger til rette for vekst og skaper arbeidsplasser i sine kommuner. Jeg har sjelden sett så mange glade og fornøyde ordførere som den dagen. De ble tildelt midler fra havbruksfondet, som gjør at de kan utvikle sine kommuner og gi gode velferdstjenester.

Vi legger forholdene til rette for videre vekst i nord. Jeg vil avslutte som jeg startet, med Rolf Jacobsen:

«Se mot nord. Ofte. Det er langt dette landet. Det meste er nord.»

Frida Melvær (H) [12:34:50]: Når eg høyrer på innlegga frå opposisjonen i denne trontaledebatten, lurar eg på om dei har dukka opp i feil nasjonalforsamling. Ja, det er anten det, eller så har dei rett og slett teke med seg innlegg frå den tida då Stoltenberg var statsminister.

For pilene peikar i rett retning. Den økonomiske veksten er solid. Samtidig går klimagassutsleppa ned. Over heile landet investerer bedriftene meir, og stadig fleire kjem i jobb. Det går så det susar i Distrikts-Noreg. Arbeidsløysa er rekordlåg, næringslivet blomstrar, og det vert bygt veg og bane som knyter by og bygd i hop.

Lat meg ta nokre eksempel:

- Sjømatnæringa har auka eksporten til 95 mrd. kr – ein auke på 50 pst. på berre fire år. Det svarar til 36 millionar måltid kvar dag. Havnæringane opplever ei formidabel utvikling, og atter ein gong kjem vi til å skrive nye heltehistorier om det norske eventyret til havs. Gjennom utviklingskonsesjonar i laksenæringa foreinar vi oljeteknologien vår med fiskerinæringa og danner grunnlag for fleire jobbar i distrikta.
- Skogbruket hadde i 2017 det beste året sidan 1989. Det kjem m.a. av at investeringane i vegar og kaier

for skogbruket har vorte dobla sidan 2013, og at biopolitikken har vorte lagd om slik at skogressursane vert meir verdifulle.

- Reiselivet har i fire år på rad sett rekord. Sidan dei raud-grøne styrte landet, har talet på utanlandske turistar auka med meir enn to millionar.
- I den maritime leverandørindustrien langs kysten vert det levert innovative produkt i verdsklasse, og mange nye elektriske ferjer og hurtigbåtar er sette i produksjon eller er i bestilling.
- I norsk landbruk vert det lagt ned færre gardsbruk per år under denne regjeringa enn då landbrukspartiet Senterpartiet sat i regjering. Inntektene aukar, og produksjonsveksten er sterkare.

Poenget med dette er ikkje å skjønne situasjonen, men å rette opp det inntrykket som opposisjonen gjer forsøk på å teikne.

Høgres prosjekt er å byggje eit berekraftig velferds-samfunn der vi tek eit viktig forvaltaransvar for framtidige generasjonar. Då må vi skape fleire jobbar og kvalifisere folk til desse jobbane. Alle som kan jobbe, skal jobbe – og ingen skal gå ut på dato. Difor prioriterer denne regjeringa satsing på kunnskap og kompetanse.

Den utvida regjeringa har ei klar retning for kva vi vil med Noreg. Vi har nye idear og betre løysingar som løysar verkelege problem som folk opplever i kvardagen sin.

Turid Kristensen (H) [12:37:57]: Under replikkordskiftet som fulgte talen til statsminister Erna Solberg i dag, var det tydelig at det var en del som ikke likte å høre om alt det som går bra i landet vårt. Det er fint, det, men de som bidrar til at ting faktisk går bra og bedre – og da snakker jeg ikke om regjeringen eller oss her på Stortinget – fortjener å høre at innsatsen bærer frukter, og at det blir satt pris på.

Det betyr selvfølgelig ikke at vi ikke også skal snakke om utfordringer vi står overfor, og ting som fremdeles bør bli bedre – selvfølgelig ikke. Det er jo nettopp det som er grunnen til at de fleste av oss sitter i denne salen: å jobbe for at ting blir bedre for innbyggerne i landet vårt. Men det går faktisk an å ha to tanker i hodet samtidig. Det går an å glede seg over det som går bra, samtidig som vi bretter opp ermene for å fortsette å forbedre det som bør forbedres.

Jeg har lyst til å dele min store glede over en sak som er god for landet vårt. Jeg snakker selvfølgelig om yrkesfag og yrkesfaglig utdanning. Vi trenger mange flinke fagarbeidere i årene framover, og derfor er det så gledelig at enda flere nå velger yrkesfag. Halvparten av dem som begynner på videregående, velger nå en yrkesfaglig utdanning. Derfor er det så gledelig at enda flere får læ-

rekontrakter, og at flere fullfører den yrkesfaglige utdanningen sin.

Gjennom yrkesfagløftet var det veldig mange gode tiltak som ble gjennomført og satt i gang i forrige periode. Jeg skal ikke dvele så mye ved det, men jeg er veldig takknemlig for at regjeringen og Kristelig Folkeparti prioriterte dette så høyt.

Det som gleder meg enda mer, er at vi ikke lener oss tilbake og sier oss fornøyd med framgangen. Det er mer som kan og skal gjøres. Framover skal vi sørge for både å gjennomføre de viktige strukturendringene som er i gang, og å gjøre yrkesfagutdanningene mer praktiske og mer relevante for det arbeidslivet elevene skal ut i. Elevene skal få spesialisere seg tidligere, og vi skal sørge for flere muligheter både til omvalg og til videre utdanning, for dem som måtte ønske seg det.

Noe av det viktigste er likevel å inspirere til at enda flere ønsker å velge yrkesfag, sørge for at enda flere får øynene opp for de fantastiske mulighetene som yrkesfag gir. Like viktig er det å sørge for at enda flere fullfører, og ett av de viktigste tiltakene for å lykkes med det er å sørge for at elevene har en læringsplass å gå til. Til det siste trenger vi hjelp fra og samarbeid med næringslivet. For selv om det nå ordner seg for flere, er det fremdeles for mange som står utenfor. De som i dag ikke er lærebedrifter, går glipp av viktig arbeidsinnsats. Og når bedriftene selv skriker etter kvalifisert arbeidskraft, må de også bidra til at flere får fullført utdanningen sin, gjennom å åpne dørene og gi plass.

Jeg vil derfor utfordre både bedrifter og det offentlige til å kaste seg på den viktige jobben med å gi alle elevene læreplass, og ikke si seg fornøyd før alle har fått en plass. Det kommer i hvert fall ikke jeg til å gjøre, og dette er jeg sikker på at vi skal klare sammen.

Freddy André Øvstegård (SV) [12:41:18]: Vi vet at kulturopplevelser gir mening til folk i hverdagen og utvikler både enkeltmennesker og hele samfunnet.

Den frie kunsten og kulturlivet henger helt uløselig sammen med et sterkt demokrati. Det har vi blitt tydelig minnet om når en høyreautoritær regjering i Ungarn først la ned sitt kulturdepartement, og så har begynt å stoppe forestillinger med innhold de ikke liker.

Derfor må vi forsvare den frie kunsten som frie ytringer i et demokrati. For å gjøre det trenger vi en sterk faglig kulturforvaltning, og nettopp derfor er så mange i kulturlivet nå redde, fordi kulturen kanskje skal splittes og flyttes ut i fylker. Men SV skal, når vi i denne sesjonen skal behandle oppgaveflytting, være helt tydelige på at vi skal sette kunstens frihet og kvalitet først.

Kultur og demokrati henger altså sammen. Derfor må vi også ha en demokratiserende kulturpolitikk. Vi

må sørge for at alle, uavhengig av lommebok og adresse, får tilgang til gode kulturopplevelser.

Men ikke alle får ta del i det rike kulturlivet vårt i dag. De med minst blant oss har ikke like gode muligheter til å bli både underholdt og utfordret av kunst og kultur. I møte med de økende forskjellene mellom folk trenger vi en kulturpolitikk for de mange, slik at flere får ta del i kulturlivet vårt. Det skal SV jobbe for denne sesjonen.

For det første vil vi jobbe for at alle barn og unge skal få tilgang til fritidstilbud, aktiviteter og kulturopplevelser. Vi vil f.eks. gi fylker og kommuner støtte til å lage lokale kultur- og aktivitetskort, som gir gode kulturopplevelser gratis eller til rabattert pris.

For det andre vil vi kjempe for en kulturskole for de mange, gjennom å innføre en makspris så flere får råd, og gjennom å gjeninnføre kulturskoletimen – som denne regjeringen har tatt vekk – for å gjøre kulturskolen tilgjengelig for flere.

Og for det tredje har SV foreslått et nasjonalt løft for bibliotekene, som skal behandles denne sesjonen. Bibliotekene gir lik tilgang til kultur og til kunnskap, uavhengig av lommebok og adresse. Bibliotekene er i en rivende utvikling, men det er store forskjeller mellom kommunene. Derfor trengs det en øremerket milliard til bibliotekene for å nå ut til enda flere lag av befolkningen med kunnskap og kultur.

Til slutt: Skal vi ha et rikt og variert kulturliv også i framtiden, må de som skaper og framfører de gode kulturopplevelsene, få en lønn å leve av og et trygt arbeidsliv. Derfor vil SV denne sesjonen jobbe for sterkere sosiale rettigheter for de selvstendige, og økte stipender.

Alle fortjener gode kulturopplevelser, uavhengig av lommebok og adresse.

Pål Sæther Eiden (H) [12:44:32]: Jeg har min debut som representant denne uken og under denne debatten. Ut fra debatten her i salen kan jeg konstatere at det er ganske ulike syn på hvordan vi har det i Norge, og hvor vi er på vei. Når vi ser framover på hva som skal gi oss vekst, er svaret for meg at det er et næringsliv. Bor en i distriktene og tror at staten eller offentlige ordninger blir redningen, tror jeg en blir veldig skuffet. Nei, svaret ligger nok hos de lokale næringene, i det lokale initiativet og hos de lokale enkeltindividene, i de lokale bedriftene. Jeg synes kanskje denne debatten har gått mye på hvordan vi skal bruke verdiene, og ikke hvordan vi skal skape dem.

Jeløya-plattformen skisserer seks hovedutfordringer. Den første sier noe om behovet for omstilling, behovet for vekst, behovet for nye arbeidsplasser og for flere ben å stå på.

Som beboer ved kysten er det to saker jeg vil rette søkelyset på.

Først er det beskatning av havbruksnæringen. Jeg registrerer at enkelte er mer enn ivrig etter å finne nye skattemuligheter – for så vidt ikke bare mot havbruk, men generelt. Vi som bor ved kysten, ser at regjeringens løsning med et havbruksfond faktisk har gitt noe konkret tilbake til de kommunene som har stilt areal til disposisjon. Selv om ordningen har noen svakheter, har den også noen styrker. En av styrkene er faktisk at det ble penger til de kommunene som har gjort en jobb, stilt areal til rådighet, og det ble ikke bare fagre ord, utredninger og hule lovnader.

Når Stortinget nå har bestilt en NOU som skal se på hvordan eventuell grunnrentebeskatning eller andre ordninger kan innrettes, må man huske på at dette er en næring som opererer i distriktene og gir verdier for distriktene. Den løsningen man velger, må være innrettet slik at vi sikrer videre utvikling av denne næringen og de arbeidsplassene som den representerer.

En annen sak som jeg synes er viktig, er jobben med å få mer av laksetransporten fra bil til båt. Regjeringen har prisverdig nok satset mer på havner, bl.a. på min hjemplass, Rørvik, men også på Hitra. Det muliggjør en endring av denne transporten. Tilskudd for å komme i gang med overføring av laksetransport fra bil til båt mener jeg må innrettes sånn at rederiene snarest mulig kommer i gang med slike ruter. Det vil gi norske arbeidsplasser både på land og på sjøen. Jeg tenker at dette er en nødvendig utvikling, da målene for næringen er ambisiøse, med en femdobling som et mulig mål.

I sum mener jeg disse to sakene er viktige. Hva må til for å skape vekst i hele Norge, er det sentrale spørsmålet. Næringsliv er sentralt i mitt svar. Det er ikke bare en økning av offentlige rettigheter og offentlige forpliktelser som kan prioriteres og debatteres.

Liv Kari Eskeland (H) [12:47:43]: Skremmebiletet opposisjonen har teikna her no i to dagar, er av eit Noreg som den vanlege borgaren og næringslivet ikkje kjenner seg att i. Det er med på å undergrava den tilliten som stortingspresidenten så klokt formulerte at me i fellesskap må gjera oss fortente til, me som er valde til å styra dette landet.

Spør ein folk, spør ein næringsliv, spør ein organisasjonar, finn ein få, om nokon, som meiner at me i dag har teke eit skritt tilbake frå då me hadde eit raud-grønt styre her i landet. Me vil alltid finna dei som ser at me kanskje kan gjera noko meir og utbetra rammevilkår endå betre, men der eg ferdast, er gjennomgangsmelodien at det går godt her i landet, me har det godt i Noreg, og me har eit godt land å bu i.

Dette har me greidd gjennom å setja i gang omfattande reformer som har teke tak i dei grunnleggjande utfordringane som me har. Og ja, sånne prosessar kan vera utfordrande, og dei fører definitivt til at me må tenkja nytt og løysa oppgåver på nye måtar. Og det kan smerta. Men me opplever at det også set i gang kreativitet både hos kommunar, fylkeskommunar og næringsliv.

Innan klima og miljø har me gjennom klimamelodinga fått på plass eit historisk ambisjonsnivå som vil syta for reelle tiltak når det gjeld klimagassutslepp, og tiltak for å møte klimautfordringane som me står overfor.

Men me kan sjølv sagt verta betre. Høgre har ambisjonar om at Noreg også i framhaldet skal vera pådrivar for viktige klimasaker, noko me ser vil skapa grøn vekst og grøne, nye berekraftige arbeidsplassar for klima og miljø.

Me ser kommunar som lagar gode og ambisiøse klimaplanar for å nå våre felles klimamål, slik Bærum har gjort. Og me ser fylkeskommunar som utfordrar opptrekte linjer i innkjøpsregelverket for å oppnå best mogleg anbod på klimatiltak for hurtigbåt, slik Trøndelag no har gjort.

Difor kan me gle oss over eit næringsliv som verkeleg evnar å utnytta moglegheitene som ligg i å skapa dei nye grøne arbeidsplassane, og teknologiar der me registrerer at det er miljøa våre som finn teknologi for batteridrift i skipsfarten, det er miljøa våre som får fram innovasjon innan havvind, det er miljøa våre som innoverer innan oppdrett og havbruk, og det er miljøa våre som utforskar havet sine ressursar for mineralutvinning og lagring av CO₂.

Det stortingsåret me no er inne i, kjem til å verta spanande på fleire måtar. Høgre kjem til å halda fram sitt arbeid for å skapa berekraftige samfunn også i dette året. Det inneber også ein ambisiøs klimapolitikk der me skal leggja vekt på og leggja til rette for tiltak som verkar, i takt med næringslivet si innovasjonsevne, trygt forankra i vissheit om at me gjer det for å skapa det gode samfunnet for oss som er her no, og for dei som kjem etter oss.

Tage Pettersen (H) [12:51:01]: Norge er et av verdens mest likestilte land. Aldri har flere kvinner jobbet heltid, og det blir stadig lettere å kombinere arbeidsliv og familieliv ettersom flere får tilgang på barnehageplass og et godt skolefritidstilbud.

Regjeringen har motbevist venstresidens spådommer om at likestillingen ville settes i revers: Andelen barn i barnehage har ikke gått ned, tvert imot ser vi en gradvis økning. Stikk i strid med påstander tar færre, ikke flere, ut kontantstøtte – fra 2016 til 2018 falt andelen kontantstøttebrukere med 5,5 prosentpoeng. Det er 31 000 flere kvinnelige ledere i 2017 enn da vi overtok i 2013, og det er en økning i antallet kvinnelige styreleder-

re. Andelen kvinnelige professorer har økt med ca. 1 pst. per år de siste ti årene. I statlig sektor er 56 pst. av lederne kvinner, men vi ønsker oss selvfølgelig også flere kvinner i lederstillinger i næringslivet.

For oss handler likestilling om like muligheter, ikke om at alle skal velge likt. Men vi er tjent med at vi noen steder faktisk også velger likere, slik at vi kan bryte noen av de tradisjonelle mønstrene.

Likestillingen starter allerede i barnehagen og på skolen. Sønnene våre trenger mannlige rollemodeller, og derfor satser regjeringen på bedre kjønnsbalanse blant barnehage- og barneskolelærere.

Likestilling handler også om menn i helse. Brukere og pårørende setter pris på også å kunne snakke med mannlige helsearbeidere. Prosjektet Menn i helse har gitt kjønnsperspektivet i tjenestene stor oppmerksomhet og er et av de mest vellykkede tiltakene for å rekruttere menn til helse- og omsorgssektoren i Norge.

Vi vet at gutter har en rekke utfordringer som i mange tilfeller kunne blitt mindre dersom de hadde oppsøkt hjelp tidligere. Tittelen «helsesøster» er en utdatert tittel. Den kan føre til at unge gutter vegrer seg for å oppsøke helsesøsters kontor. Den kan også hindre mannlige sykepleiere i å velge denne spesialiseringen. Derfor har vi endret tittelen til helsesykepleier.

Høyre og regjeringen jobber med politiske rammer og virkemidler for å gjøre Norge enda mer likestilt. Et viktig supplement til dette er framsnakking og holdningsskapende arbeid, og jeg vil berømme næringsministeren og likestillingsministeren som oppfordrer næringslivet til å ta tak i fastgrodde mønstre og holdninger. De utfordrer normer og strukturer som ikke lar seg endre ved et enkelt pennestrøk.

Gang på gang hører jeg dessverre Trettebergstuen fra Arbeiderpartiet snakke ned likestillingsarbeidet i Norge. Hun ignorerer også viktigheten av holdningsskapende arbeid. Vi kan ikke kvotere oss bort fra en ukultur.

Karin Andersen (SV) [12:54:07]: År etter år hører vi at også denne regjeringen sier at det er bra med et samfunn med små forskjeller. År etter år mens denne regjeringen har sittet, har forskjellene økt – og det er de vonde forskjellene. Jeg begynner å bli ganske lei av både å høre og se alle de krokodilletårene som gråtes for de fattige ungene.

Jeg er også ganske lei av å høre et ensidig snakk om arbeidslinje, hvis man ikke er villig til å gjennomføre en ordentlig arbeidslinje som gjør at alle har mulighet til å få en jobb i det arbeidsmarkedet vi har. Da er vi nødt til å la folk som ikke har kompetanse nok til at noen arbeidsgivere vil ansette dem, få den kompetansen. Vi må ha tålmodighet til det.

Det andre er at det er noen som faktisk er sjuke. Sjukdom finnes. Det er en eventyrfortelling at for alle er det bra å gå på jobben uansett. Nei, det er ikke det. Noen trenger til og med å få lov til å ha trygghet og tid i hjemmet sitt, med ungene sine, mens de er i en vanskelig livssituasjon.

Barnefattigdommen kan ikke bare avhjelpes ved at flere kommer i jobb. Mange kan komme i jobb, og SV har mange forslag om det. Men vi kan starte med de tre b-ene, for vi må løfte inntekten til disse familiene – de tre b-ene jeg snakker om, er barnetrygden, barnetillegget og bostøtten – og det er viktig at vi gjør det. SV er veldig for gratis SFO, og vi er veldig for billige barnehager og gratis kjernetid. Men noen har unger som er tenårene, og da er man nødt til å ha inntekter, sånn at man også kan forsørge de ungene. Jeg tror det er ganske vanskelig å være barn i disse familiene, men jeg tror faktisk at det er enda vanskeligere å være tenåring enn å være treåring. Det er fordi et tenåringsliv krever at man skal delta i samfunnet på en helt annen måte enn et småbarn skal.

Øker vi barnetrygden – og særlig for familier med mange barn og for enslige forsørgere – treffer vi veldig godt dem som trenger pengene mest, og så må vi tette det hullet som gjør at kommunene kan trekke for barnetrygden i sosialhjelpen. Jeg tror ikke at Stortinget egentlig vet hvor mye penger det er, men jeg har spurt finansministeren, og hun har regnet ut det er ca. 360 mill. kr. Vi tar fra de fattigste barnefamiliene, for de får ikke verdien av barnetrygden. Alle får, bortsett fra de fattigste! 360 mill. kr – det er mye penger, dere. Da er det ikke så rart at disse familiene og disse barna lever i fattigdom. Så hvis man vil gjøre noe med det, må man faktisk gjøre noe med det og ikke gjøre de rike rikere og de fattige fattigere.

Mudassar Kapur (H) [12:57:32]: Innlegget fra SV handlet om veldig mange b-er, men ikke så veldig mye om a for arbeid – det får være en debatt vi kan ta en annen gang.

Dette har vært en ganske dyr trontaledebatt så langt, må jeg si. Hver gang representantene fra Arbeiderpartiet går opp på talerstolen, begynner taksometeret å gå. De har mange gode ideer om hva man skal bruke penger på, men ikke så mange forslag til hvor disse pengene skal komme fra. For det er nemlig sånn at det Arbeiderpartiet ikke snakker om, er hvordan vi skal betale for alle de offentlige utgiftene som vi må bære i årene som kommer. Vi står foran en kommende eldrebølge, ny teknologi i industrien og i tjenesteproduserende sektor og klimaendringer. Mange av løsningene på disse spørsmålene ligger nettopp i å få til verdiskaping i privat sektor.

Vi er på vei – det skapes flere jobber, ledigheten går ned, og veksten går opp. Det satses på innovasjon, og nye næringer skaper stadig nye markeder. Det viktigste vi kan gjøre her i Stortinget de neste årene, er å legge til rette for enda mer verdiskaping og trygge flere arbeidsplasser i privat sektor. Regjeringen satser på næringslivet. Vi investerer i ny kunnskap, i samferdsel, innovasjon og forskning. Vi har allerede redusert næringslivets kostnader med 15 mrd. kr, og de neste årene skal vi redusere rapporteringsbyrden for næringslivet med ytterligere 10 mrd. kr. Vi skal gjennomføre tidenes samferdselsløft, fortsette kompetansehevingen i skolen og i arbeidslivet, og vi skal fortsette å senke skattene for både dem som skaper jobbene, og dem som står i jobbene. Slik skaper vi et bærekraftig velferdssamfunn.

Norsk økonomi må omstilles for å legge til rette for at flere bidrar til statsbudsjettet framfor bare å leve av statsbudsjettet. Det har dessverre blitt Arbeiderpartiets kjennemerke, ikke bare gjennom den debatten vi har hatt nå det siste døgnet, men også gjennom de siste årene. De fleste ideene skal faktisk leve av statsbudsjettet, og regningene skal betales fra skattebetalernes lommer. Gang på gang har vi spurt hvordan vi skal finansiere velferden, og da får vi det samme svaret: Skattene må økes. Siden 2013 har vi senket skatter og avgifter med 24 mrd. kr. Arbeiderpartiets løsning er å øke skattene, øke kostnadene for bedriftene og offentlige utgifter. Dette er ikke en bærekraftig politikk som sørger for den nødvendige omstillingen som norsk økonomi må gjennom.

Vi kan ikke bare skatte oss til bedre velferd, velferden må også skapes.

Emilie Enger Mehl (Sp) [13:00:47]: Nok en gang har ulven forårsaket en enorm og uopprettelig skade gjennom hele sommeren og høsten, i og utenfor ulvesonen. Det er så mye ulv og så mange grusomme hendelser som berører beitebrukere, jegere, friluftsliv og lokalbefolkningen i ulveutsatte områder, at regjeringen er nødt til å få opp øynene og begynne å gjøre noe. I Nord-Øst-dalen, utenfor ulvesonen i beiteprioriterte områder, har det i sommer blitt tatt rundt 400 sau av ulv. Det er et forferdelig tall, men det er ikke et overraskende tall. Det er et tall vi kunne forvente oss. Vi så at angrepene startet i begynnelsen av sommeren, vi visste at regjeringen hadde foretatt seg «nada» for å ta ut ulv før den tid, og vi visste at det kom til å bli en katastrofe.

I begynnelsen av september var en jeger ute og trenet hunden sin i min egen kommune, Åsnes. Han opplevde da at hunden ble angrepet av en flokk ulver kun få meter – så nærme som fem meter – fra ham selv. Han klarte heldigvis å redde sin hund fordi han var til stede, men dessverre er ikke det den eneste hendelsen. Siden

den gangen har flere hunder blitt tatt av ulv, og senest på tirsdag da vi var her og åpnet Stortinget, ble en hund tatt av ulv utenfor ulvesonen ved Bruvoll i Nord-Odal.

Dette går ikke lenger. Dette er regjeringen nødt til å begynne å gjøre noe med. Bestandsmålet for ulv er nådd for lenge siden. Stortinget har fastsatt et helt klart og tydelig bestandsmål på fire til seks ynglinger per år, hvor tre skal være helnorske. Forrige telling viste at vi hadde 10,5 ynglinger. Likevel viser klima- og miljøministeren en svært manglende handlingsevne og ingen vilje til å gjøre noe med saken. Det som er frustrerende, er at Venstre får lov til å holde på med en vernepolitikk og gjøre ulvesonen til et reservat, uten at Høyre og Fremskrittspartiet tar ansvar og sørger for å slå ned på det. Hvis vi skal klare å nå bestandsmålet for ulv, er vi nødt til å ta ut mer ulv, og vi er nødt til å ta ut ulv innenfor ulvesonen. Statsministeren sitter her i dag. Jeg håper virkelig hun hører hva jeg sier.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [13:04:09]: Senterpartiet kjemper for trygghet i folks hverdag. Trygghet i folks hverdag handler om at en vet at en får hjelp når en trenger det, uansett hvor hen en bor i Norge. Det er dessverre ikke hverdagen for veldig mange i dag.

Representanten Angell Gimse fra Trøndelag har i flere innlegg i denne debatten presentert hemningsløst selvskrut av regjeringens innsats når det gjelder politi. Representanten burde kutte ut selvskrutet og istedenfor lytte til dem som faktisk jobber i politiet i dag. Lokallagslederen i Politiets Fellesforbund i hennes eget fylke sa til avisen OPP 30. august i år:

«Politireformen er en klar og tydelig reform, og den handler i stor grad om sentralisering og kostnadsutt.»

Han sa videre:

«Regjeringen har pålagt oss å bygge opp et svulstig toppledernivå.»

Samtidig har den lokale lensmannen blitt degradert, og han har ikke fått den nye stillingen som han mente trengtes for å ivareta sikkerhet og beredskap i sitt område.

Dette er hverdagen i Politi-Norge etter politireformen veldig mange plasser i Norge. Tillitsvalgte i elleve av tolv politidistrikt sier det er krise. Grove overgrepssaker blir liggende, politifolk slutter, og arbeidspresstet er skyhøyt.

I mitt eget område, i Øst politidistrikt, er det over 7 000 saker, mange av dem svært alvorlige, som ligger på vent. Det er en økning på 50 pst. siste år. Folk kommer heller ikke gjennom på telefon. Ved den sentraliserte operasjonssentralen i Ski har en de siste månedene hatt

dobbelt så mange ubesvarte anrop til nødnummeret 112 som det som stilles som krav. Velfungerende lensmannskontor har blitt vingeklippet og tømt for innhold, og de har blitt tømt for folk. I Lørenskog hadde lensmannskontoret på det meste 50 ansatte. Da jeg besøkte det lensmannskontoret for noen uker siden, var de tre stykker igjen for å dekke en kommune med 40 000 innbyggere.

Det er heller ikke riktig som statsministeren sa i dag, at strukturen nå ligger fast. Nei, senest i går kom det fram at politimesteren i Øst politidistrikt vil bryte vedtaket om styrking av lensmannskontoret på Bjørkelangen. Istedenfor de 32 ansatte som en var lovet, ligger det nå an til at det kanskje fast skal være én tjenesteleder igjen. Lensmannen i bygda slår alarm, lokalpolitikkerne slår alarm, og lokalbefolkningen gjør det samme.

Stortinget har vedtatt at alle gjenværende lensmannskontor skal styrkes. Det vil Senterpartiet kjempe for både på Bjørkelangen og i resten av Norge.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [13:07:31]: Kvinner og menn som vi sender ut på oppdrag på vegne av landet vårt, skal være trygge i felten. Når man er ute på militære oppdrag, skal man kunne stole på at vi som storting og regjeringen har sørget for den best mulige tryggheten. Men det vi ser nå, er at Høyre og Fremskrittspartiet i regjering planlegger å privatisere vedlikeholdet av avgjørende våpen og kjøretøy for Forsvaret, for Hæren.

I Hæren er det sånn at dagens avanserte kjøretøy har både sambands- og våpensystemer og overvåkning inkludert, så hvis man skal kunne ta det faglige oppdraget, må man kunne det og vite hvordan det skal håndteres, på alle deler av kjøretøyene. Det er det bare Forsvaret selv som i dag har mulighet til i Norge. Derfor er det høyst urovekkende når Høyre og Fremskrittspartiet driver en ideologisk privatisering på nær sagt alle felter og er villig til å gjøre det til og med på bekostning av vår egen trygghet.

Anniken Huitfeldt var i går innom at Arbeiderpartiet er tydelig på at vi trenger å ha kontroll over denne delen av beredskapen vår i Norge. For Arbeiderpartiet er det opplagt at dyktige fagfolk gjør arbeid som bringer kvalitet til oss andre, og da må vi sørge for at de dyktige fagfolkene vi har, fortsatt kan utføre det arbeidet. Men det ser dessverre ikke ut til å være fremst i pannebrasken når beslutninger tas i norgeshistoriens mest markedsliberalistiske regjering.

Fremskrittspartiets Ungdom var tidligere denne høsten ute i Aftenposten og sa at man ville privatisere alt. Jeg er ikke sikker på om man da egentlig innså at man er i ferd med å vinne gjennom, med å privatisere en del av Forsvaret. Kanskje man på FpU-hold tenkte å holde det utenom. Så det ser nå ut som at en liberalist som

Tor Mikkjel Wara i regjering får gjennomslag som var utenkelig den gangen han var FpU-leder og frontet liberalismen i Fremskrittspartiet.

Det er i hvert fall helt sikkert at Arbeiderpartiet kommer til å kreve at regjeringen faktisk setter seg inn i denne saken. Erna Solberg er her nå, og i stedet for å bruke så mye tid framover på å skryte av egen politikk anbefaler jeg heller å gå ut og snakke med de folkene som jobber med vedlikeholdet. De er villig til å ta en prat og forklare hvorfor dette er en viktig sak for sikkerheten til folk som sendes ut på oppdrag for Norge.

Ole André Myhrvold (Sp) [13:10:40]: Regionreformen har vært tatt opp i denne debatten tidligere. Det er kanskje ikke så rart, all den tid det er få som forsvarer innholdet og løsningene med kraft. Selv tar jeg det opp igjen fordi jeg har mer tro på fornuften enn på prestisjen.

Regionreformen skulle bidra til desentralisering av makt og tjenester, er det sagt. I stedet ser vi at makten flyttes vekk og over i fjerne, kronglete regioner, regioner konstruert etter det som må være regjeringspartienes forgodtbefinnende. Sånn får Møre og Romsdal og Rogaland fortsette som i dag, noe som er bra, mens andre fylker slås sammen med tvang. Dette vitner om null logikk bak prosjektet.

«Funksjonelle regioner» var også mantraet. Selv hører jeg hjemme i Østfold, og jeg hadde vel ikke i min vildeste fantasi trodd at jeg skulle bli boende i en administrativ region bestående av Buskerud, Akershus og Østfold, en region som knapt nok henger sammen, som knapt nok har annet til felles enn Oslofjordtunnelen.

Regjeringen begrunner mange av reformene sine med behovet for forenkling og opprydning. Når man først gjorde en jobb med ny regional inndeling, hvorfor ryddet man ikke da opp i regional stat og sørget for sammenfallende og logiske grenser mellom fylkesmenn, arbeidstilsyn, Nav, kriminalomsorg, politi, helseforetak eller hjemmevernet? Nei da, man skaper nye grenser. Dette var bare noen. I Viken er det også et mylder av avgrensninger innenfor Bufetat, kriminalomsorgen, hjemmevernet, som sagt, og tre tolldistrikter – og vi kan fortsette. Forenkling er det i hvert fall ikke. Hvordan man skal lage et fungerende folkestyre med engasjerte borgere ut av dette, er for meg komplett uforståelig.

Dermed blir dette en reform som verken bidrar til et mer aktivt folkestyre eller til desentralisering av tjenestene. Tvert om tror jeg det øker avmakten, øker forvirringen, øker avstanden. Trolig sitter vi igjen med mer byråkrati og mindre folkestyre.

Jeg betviler ikke at Venstre og Kristelig Folkeparti hadde gode intensjoner med regionreformen, men et eller annet sted på veien sporet det fullstendig av, nett-

opp fordi man begynte i feil ende: Man valgte ikke å se helheten, man valgte ikke å begynne med oppgavene, og man valgte ikke å gjøre gode utredninger og prosesser.

Akershus, Buskerud og Østfold er ikke perfekte, men de gjør jobben. Sammen har de tre lite eller ingenting til felles. Det sier sitt når den nye regionledelsen i Viken skal sitte i Oslo – eller på Lysaker, for å være nøyaktig – og på den måten drenere kompetansearbeidsplasser ut av dagens fylker og øke presset på et område som allerede er sterkt presset.

Jeg vil nok en gang mane til logikk og fornuft, som jeg vet at denne salen er godt utstyrt med. Men dessverre har denne salen også en tendens til å la prestisjen vinne. Jeg ber om at salen og regjeringspartiene med Venstre, og Kristelig Folkeparti, tar seg tid, tar et steg tilbake og gir et framtidsrettet regionnivå.

Ruth Grung (A) [13:13:56]: I trontaledebatten er det naturlig å løfte fram sammenhengen mellom egen hjemby og nasjonalpolitikken.

Bergen har fått kontroll på økonomien, mye takket være en meget dyktig finansbyråd fra Kristelig Folkeparti, en byrådsleder fra Arbeiderpartiet og flinke byråder fra Venstre. Men de opplever i dag store utfordringer når de hele tiden blir pålagt nye krav uten tilstrekkelig finansiering. Særlig kravet om lærertetthet og bemanningsnorm og pedagogisk norm i barnehager opplever de som ekstremt utfordrende når det ikke følger tilstrekkelig med penger med.

En god oppvekst er den beste investering. Derfor prioriterer Arbeiderpartiet kommuneøkonomien. Barn vil bli sett, og alle bør få mulighet til å utvikle sitt talent. Derfor bestemte Stortinget å stille krav om lærertetthet i skole og bemanningsnorm i barnehage. Det å bli sett av læreren din eller av de voksne som du har gode relasjoner til, betyr langt, langt mer og er en mye bedre ressursbruk enn alle støttetiltak som vi i dag setter inn når problemene har eskalert. På sikt er vi sikre på at økt lærertetthet og bedre bemanning gir mindre behov for ekstraordinære tiltak. Men før vi er der, bør vi lytte til kommunene og gi dem det økonomiske handlingsrommet de trenger for å bemanne opp og faglig komme på offensiven.

Når folk opplever at det som vi som nasjonalpolitikere sier og vedtar, ikke er i samsvar med det de opplever i hverdagen, er vi med på å undergrave vårt eget politiske systems legitimitet og den tilliten som har blitt nevnt mange ganger i disse dagene. Den har vi i grunnen, men den er også skjør – hvis vi ikke tar godt vare på den.

Jeg vil benytte anledningen til også å framheve en annen kommune i Hordaland, Fjell. De har alltid vært innovative og dyktige til å tenke nytt. De har opprettet

det de kaller «fast track» til arbeidslivet for innvandrere. De bruker de midlene som fellesskapet vanligvis setter av til to års introduksjonskurs, til å etablere praksisplasser i kommunen. Innvanderne eller flyktningene begynner direkte på noe som er arbeidsrelatert. De forplikter seg til å delta på norskkurs i fritiden. Resultatet er at de lærer seg norsk fort. De forstår arbeidslivet vårt raskere, og de blir også en del av nødvendige nettverk. Dette er også eksempler på god Arbeiderparti-politikk, som vi gjerne vil ha langt mer av.

Lise Christoffersen (A) [13:17:10]: «Det er nok nå». Da tenker jeg ikke på trontaledebatten. Nei, det er Arbeiderpartiets nestleder Hadia Tajiks uttalelse til den såkalte Aleris-saken, der Fagforbundet har anmeldt en av de største private aktørene innen velferd for grove brudd på arbeidsmiljølovens arbeidstidsbestemmelser, med arbeidsuker på opptil 120 timer i 14-timers vakter. En person hadde jobbet 206 timer sammenhengende. Noen av dem som protesterte, fikk sparken.

Dette er omsorgsarbeidere med ansvar for sårbare mennesker innen rus, psykiatri og med nedsatt funksjonsevne. Slike arbeidstider går på helsa løs. Folk blir slitne. Det er jo derfor vi har arbeidsmiljøloven – for å beskytte helsa til vanlige arbeidsfolk. Og dette er i tillegg folk som jobber med personer med særlige behov. Det neste spørsmålet som da bør stilles, er hva slitne ansatte betyr for kvaliteten i de tjenestene disse personene mottar. Vi snakker som sagt om mennesker med problemer knyttet til rus, psykiatri og nedsatt funksjonsevne.

Så kan man jo undre seg over hvordan det i det hele tatt er mulig for en arbeidsgiver å operere med så ekstreme arbeidstider, men ikke bare det – også slippe unna utgifter som andre arbeidsgivere har til lønn, overtid, pensjon, feriepenger, arbeidsgiveravgift, sykepenger osv. Svaret er selvsagt det gamle, velkjente trikset, som vi kjenner fra tidligere tider og fra andre bransjer, og som dessverre synes å ha fått sin renessanse: De som utfører jobbene, kalles ikke ansatte, som de i virkeligheten er, men defineres som innleide konsulenter, med hvert sitt enkeltpersonforetak – kontraktører, som vi pleide å kalle dem før i tida.

Arbeiderpartiet godtar ikke slike tilstander i norsk arbeidsliv. Det må ryddes opp. Derfor sier vår nestleder Hadia Tajik:

«Det er nok nå, nok kommersialisering og råkjør mot arbeidsfolk.»

Aleris er ikke de eneste, men jeg nevner dem fordi de selv valgte å sende oss på Stortinget en e-post om saken sist mandag. Økokrim har valgt ikke å etterforske, men e-posten ser ut til å være formulert for å få oss til å tro at da er alt i orden. Det står ingenting der om at det den 7. januar starter en rettssak der 26 såkalte konsulenter krever etterbetaling av 35 mill. kr for ubetalte timer, pen-

sjon, feriepenger mv. Vi får vente og se hva resultatet blir, men jeg kan allerede nå si følgende:

For Arbeiderpartiet er det aldri greit med slike arbeidsvilkår og særlig ikke i bedrifter som utfører viktige omsorgsoppgaver på vegne av det offentlige og for fellesskapets penger. Da må det stilles ekstra strenge krav til kvalitet i tjenestene og anstendige arbeidsforhold. Dessverre fins det ikke spor av slike krav til offentlige innkjøp i høyreregjeringas trontale – så da var vel ikke saken viktig nok for de tre høyrepartiene, men den er viktig for Arbeiderpartiet.

Tellef Inge Mørland (A) [13:20:21]: Tannhelse er kanskje ett av de mest undervurderte politiske feltene i Stortinget. Derfor ønsker Arbeiderpartiet å løfte tannhelse denne høsten og har fremmet et eget representantforslag om det. Vil en se på forskjellene mellom folk, kan en ofte bare se på tennene deres. Heldigvis har det skjedd en betydelig bedring av tannhelsen hos befolkningen de siste 30 årene. Under Stoltenberg-regjeringen fikk flere grupper gratis eller billigere tannbehandling. Likevel opplever mange at de fortsatt ikke har mulighet til nødvendig behandling.

I Statistisk sentralbyrås rapport Sosial ulikhet i bruk av helsetjenester fra 2017 kommer det fram at det er betydelige variasjoner i bruk av tannhelsetjenester basert på forskjeller i utdanning og inntekt. Godt over 80 pst. av befolkningen har vært hos tannlege de siste to årene. Det betyr også at mange ikke har vært der. Av dem med en inntekt under 200 000 kr og en alder over 45 år oppgir nærmere 20 pst. at de har dårlig tannhelse. Blant dem som er arbeidsledige, oppgir en av fire at de har et udekket behov for tannbehandling, og også uføre og studenter ligger over snittet. Svært mange av disse oppgir dårlig råd som årsak til at de ikke har oppsøkt behandling.

Fattignettverket Norge skrev i en høringsuttalelse til statsbudsjettet for 2018:

«I Norge i dag har de fleste bra tenner, det blir derfor veldig stigmatiserende å mangle flere tenner eller ha store betennelser. For mange blir det vanskelig å få jobb.»

Fattignettverket beskriver også en situasjon der personer som kunne fått reddet en tann, heller velger å trekke den. Som de peker på, kan det å redde en tann koste opptil 30 000 kr, men om en bare trekker den og ikke erstatter den, koster det ca. 1 500 kr.

Pensjonistforbundet har sagt det slik:

«Frykt for store tannlegeutgifter gjør at enkelte ikke oppsøker tannlegen. Det kan medføre dårligere fysisk og psykisk helse og sosial isolasjon.»

Tannlegeforeningen har pekt på at regjeringen tolt har kuttet over 300 mill. kr i stønadsordningen til tannbehandling siden 2014, noe faktisk.no bekrefter. I

sommer har regjeringen vurdert nye kutt på inntil 100 mill. kr i støtten til tannregulering. Da går det feil vei. Da skaper en større forskjeller.

Når helseministeren i sitt innlegg i trontaledebatten i går sa han var stolt over at regjeringen hadde satset på rus og psykiatri, og at en hadde gjeninnført den gylne regel, selv om den er langt fra å bli oppfylt, kan jeg love at å kutte i tannhelse betyr også kutt i psykisk helse. Skal alle få reell tilgang til nødvendig tannhelsebehandling, må derfor det offentlige ta et større ansvar. I dag er det stor ulikhet i bruken av tannhelsetjenestene, og personlig økonomi er en hovedårsak til dette. Økt satsing på tannhelse vil derfor også være et godt bidrag til å utjevne sosiale forskjeller. Det har Arbeiderpartiet fremmet forslag om å gjøre noe med. Det håper jeg resten av Stortinget vil støtte oss i.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [13:23:29]: Det har vært interessant å følge med på denne trontaledebatten, for den har vist at Arbeiderpartiet ser ut til verken å prioritere eller vite hva de selv mener i skolepolitikken. I 2015 sa Jonas Gahr Støre at skole blir den viktigste enkeltsaken i kommunevalget. Nå, tre år senere, nevner ikke representanten Gahr Støre et eneste skoletiltak i sitt innlegg, og da han for noen uker siden i VG la fram Arbeiderpartiets syv viktigste saker i kommunevalget, nådde ikke kunnskap og skole opp på topp syv-listen.

Dette føyer seg inn i rekken av sentrale skolepolitiske spørsmål hvor Arbeiderpartiet endrer mening annethvert år. Først er de imot fraværsgrensen, så er det for, og så er de imot igjen. De er for å stille krav til kompetanse hos lærerne, og så er de imot. Det mest overraskende for meg var da regjeringen før sommeren la fram forslag om en plikt for skolene til å prioritere lesing, skriving og regning de første årene på barneskolen. Det skal vi prioritere fordi vi vet at det er verktøyene barn trenger for å mestre alle fag og for å trives på skolen. Men da var Arbeiderpartiet plutselig imot igjen, for istedenfor å satse på grunnleggende ferdigheter og tidlig innsats, ville Arbeiderpartiet prioritere alle fag og alle ferdigheter helt likt.

Sammen med Kristelig Folkeparti har regjeringen nå tredoblet antallet lærere som får etter- og videreutdanning. Vi satser på tidlig innsats ved å ansette flere lærere og ved å satse på begynneropplæring og flere pedagoger i barnehagene.

Men det kanskje mest spennende av alt, er at vi nå har satt i gang den største reformen i norsk skole på 15 år, nemlig en fornyelse av alle læreplaner. Skolen skal ha færre kompetansemål, mer dybdelæring og større mulighet for lærerne til å variere undervisningen og stimulere til nysgjerrighet. Med fagfornyelsen får vi også et verdiløft i skolen, for skolen skal både danne og utdanne.

Jeg er glad for at flere elever lærer mer og færre faller fra, men det vi snakker for lite om, er at norsk skole reproduserer sosiale forskjeller. Er du en gutt med foreldre med lav utdanning når du starter på skolen, ligger du 1,5 år bak de andre barna i språkutvikling. Ofte blir disse kunnskapshullene større og ikke mindre i løpet av skolegangen fordi vi ikke satser tidlig nok.

Tidlig innsats betyr ikke at små barn skal sitte stille på pulten foran tavlen. Tidlig innsats betyr at man fanger opp dem som trenger ekstra hjelp, og bruker ulike praktiske og pedagogiske metoder og lek for at elevene skal lære seg å lese, skrive og regne og får den gode mestringsfølelsen.

Er det én ting de fire ikke-sosialistiske partiene har til felles, er det forståelsen av og respekten for at mennesker og barn er forskjellige, og skolen – som samfunnet ellers – skal tilpasse seg barna, ikke omvendt. Skoler som lykkes, gir barna de ferdighetene de trenger for å mestre arbeidslivet, men også den tryggheten de trenger for å mestre hverdagslivet.

Nils T. Bjørke (Sp) [13:26:42]: Eg har med stor interesse lytta til debatten i går og gjennom dagen i dag, og for meg verkar det som at regjeringspartia ikkje vil ha ein reell debatt om sakene. Min kollega, representanten Svein Harberg, var oppteken av svartmålinga frå opposisjonen. Han meinte det var vanskeleg å kjenna seg att i opposisjonen sin versjon av reforma som er i gang. Då trur eg det spørst litt kven ein snakkar med ute i distrikta. Er det noko som er avgjerande for tilliten til Stortinget, er det at me tek tilbakemeldingane me får, på alvor, og ikkje minst at me tek imot tilbakemeldingane frå dei som ikkje er fornøgde, og tek dei opp her i salen.

Han meinte at alt var på stell og var ikkje i det heile teke uroa. Han meinte at nærpolitireforma går på skinner. Det er noko med politireforma som er bra og nødvendig, men det er ei fattig trøyst for dei som dei siste månadane har opplevd at politiet ikkje har ressursar til å rykkja ut til alvorlege hendingar. Det er alvorleg når politiet ute i distrikta ikkje kjenner seg att i framstillinga. Eller som ein av lensmennene eg snakka med, sa:

Det er lite trøyst i å høyra at det skal vera to polititenestemenn per 1 000 innbyggjarar, når vår kvardag er at me ikkje klarar å koma opp i ein per 1 000, og når eg opplever at dei som har gjort eit godt førebyggjande arbeid og har hatt færre utrykkingar, vert straffa for det i fordelinga av mannskap.

Representanten Harberg var oppteken av korleis me som folkevalde skulle styrkja tilliten i folket, for ein skal ikkje ta tilliten for gjeve. Eg kan ikkje vera meir samd. Men eg trur det viktigaste for å halda på tilliten er at me er ærlege på dei utfordringane me har, og at me

vidareformidlar situasjonen slik han vert oppfatta på grasrota.

Ein annan representant, Terje Breivik frå Venstre, kunne fortelja oss at opposisjonen berre var oppteken av

«svartmåling av tingas tilstand, innøvde fraser for å forsterka eit bilete av sentralisering, eit kaldare samfunn og eit brutalisert arbeidsliv, (...)»

Representanten må nok tåla å høyra sanninga. I sitt innlegg kom han inn på kva som skjedde under den raud-grøne regjeringa, og kunne fortelja om sentralisering, ekstra bruk av oljemidlar til offentleg sektor, døgnflugearbeidsplassar og forgubbing. Kanskje er det fleire som har innøvde fraser.

Vedlikehaldsetterslepet som Breivik meinte ein var i ferd med å ta att, er for fylkesvegane i Hordaland aleine i dag på 8,2 mrd. kr og i Sogn og Fjordane på 4,7 mrd. kr. Senterpartiet har føreslått ein ekstra fylkesvegpakke til etterslepet på fylkesvegane. Kvar er denne satsinga frå regjeringspartia?

Det er mange slike døme eg kunne ha teke, men tre minutt går fort – så eg kjem att.

Willfred Nordlund (Sp) [13:59:11]: Jeg merket meg at statsministeren i sin tale i år også snakket om at vi må utvikle et bærekraftig velferdssamfunn. For Senterpartiet betyr «bærekraftig velferdssamfunn» også at vi må lykkes med integrering. Det medfører at vi må føre en ansvarlig og regulert arbeidsinnvandringspolitikk og en rettferdig asyl- og flyktningpolitikk, der de som har rett til beskyttelse, får det, og ikke de som ikke har det. Vi kan ikke ta imot flere enn vi klarer å håndtere, og vi må sørge for dem som allerede er en del av Norge. Det motsatte vil føre til stigmatisering.

Det passer derfor bra at utdannings- og integreringsministeren nå er til stede. For Senterpartiet er nemlig språk et av de viktige tiltakene her. Språk er en av nøklene til samfunnsforståelse. Det er nøkkelen til arbeidsmarkedet og dermed nøkkelen til arbeidsmulighetene. Et grunnleggende menneskelig behov er å delta i arbeidslivet, føle tilhørighet, føle at man får bidra og ikke minst bli sett. Å lykkes med det er integrering i praksis.

Innvandrere som bosettes rundt omkring i hele landet, møter det norske språket og samfunnet på en helt annen måte enn hvis de skulle bosettes i allerede innvandretette områder. Spredt bosetting er et godt virkemiddel for et bærekraftig velferdssamfunn med godt integrerte mennesker i lokalsamfunnene og derigjennom i nasjonen. En forutsetning for spredt bosetting i hele landet og dermed integrerte mennesker i samfunnet, uavhengig av hva slags bakgrunn de har, er at det finnes et mangfold av arbeidsplasser, tjenester, næringsliv, skoler, barnehager, fritidstilbud og ikke minst livlige lokal-

samfunn som skaper trivsel og tilhørighet i hele landet – samfunn som ser den enkelte.

En god kommuneøkonomi er derfor en forutsetning for å gi lokalsamfunnene mulighet til å vokse og bygge på sine lokale fordeler. Kommunene er innbyggernes verktøy for å få en god samfunnsutvikling. Da må innbyggerne få mulighet til å utvikle sine samfunn – bygge velferd, gi trygge rammer, være nyskapende og føre demokratiet videre.

Skillelinjene i politikken kommer ikke minst til uttrykk i de ulike partienes holdninger til kommunesektorens rolle. Senterpartiet vil bygge samfunnet nedenfra og vil derfor spre makt, bosetting, arbeidsplasser, kapital og kompetanse. Senterpartiet ønsker at folk skal ha mulighet til å bosette seg der de selv ønsker. Mulighetene for verdiskaping er nemlig fordelt i hele landet. Da må vi sørge for at det finnes mennesker i hele landet som ser disse mulighetene og ikke minst tar dem i bruk. Slik sikrer vi økt konkurransekraft og ikke minst verdiskaping. Dessverre fører regjeringens politikk utviklingen i feil retning.

Arbeidsplasser, beredskap og tjenester nær folk i hele landet vil etter Senterpartiets syn være en nøkkel til at alle skal kunne delta, bli sett, føle tilhørighet lokalt og nasjonalt og derigjennom få bidra gjennom arbeidsplasser til verdiskaping og ikke minst et bærekraftig velferdssamfunn framover.

Statsministeren var inne på at demografiske endringer krever systemforbedringer, ikke bare nye penger, og Senterpartiet kommer til å fortsette å stemme imot sentraliseringsreformer og for desentraliseringsreformer. Det har vi støtte for i befolkningen, og det vil gi økte muligheter når ressursene er spredd over hele landet.

Nina Sandberg (A) [14:02:28]: Nærpolitireformen skulle styrke lokalt politiarbeid og gi mer tilgjengelig politi over hele landet.

Jeg har vært opptatt av tilgjengelig politi siden lensmannskontoret i hjemkommunen min ble nedlagt og Follo politidistrikt ble etablert som en prøvestein for politireformen. Follo-politiet fikk aldri de nødvendige ressursene til lokal bemanning, og tilliten til politiet i Follo sank. Klok av skade leverte jeg derfor en høringsuttalelse på vegne av kommunestyret der vi ba om at de frigjorte ressursene måtte gå til bedre og mer lokalpoliti. Det skjedde aldri. Det nye Øst politidistrikt, som består av Follo, Romerike og Østfold, ligger langt bak målet om to politifolk per 1 000 innbyggere. Politimesteren har gått ut og sagt at han er bekymret for finansieringen. Politiet klarer ikke oppgavene sine. Mange saker blir liggende uten å bli etterforsket, og det kører seg opp i Follo tingrett.

Høyregjeringen lovet mer politi der folk bor, men brøt dette løftet allerede i statsbudsjettet for 2018. De kom ikke med flere politistillinger, men har underfinansiert politidistriktene. Dette er et brudd med forliket om reformen. Nærpolitiet er ikke styrket. Reformen mangler lokal forankring. Det var nettopp dette folk fryktet og politiet var bekymret for da de svarte på spørreundersøkelsen om politireformen. Jeg kan huske at justisministeren fra Fremskrittspartiet svarte i 2017 at han trodde nok folk ville bli tryggere på reformen når de begynte å se resultatene. Nå ser vi resultatene. Folket hadde rett. Det er minst politi i noen av de tettest befolkede områdene i Norge. Da er det urovekkende, som representanten Jonas Gahr Støre sa til Dagsavisen den 2. oktober, at det eneste høyregjeringen sier i trontalen om politireformen, er at den skal videreføres, mens både politiet og kommunene fortviler over situasjonen.

Arbeiderpartiet ville ikke gjort det på denne måten. Vi ville tatt oss tid til å gjennomføre reformen på en ordentlig måte, lyttet til folk, politi og lokalpolitikere og justert kursen når det var nødvendig.

Vi vet at synlig politi er viktig for tillit, forebygging, tilgjengelighet, beredskap og responstid. Det er alvorlig at denne bærebjelken for politiet undergraves.

Martin Kolberg (A) [14:05:08]: Det vi hører i denne debatten, er at høyrepartiene viderefører det jeg vil kalle en historisk linje. Nå, i 2018, sier de det som de alltid har gjort – de forsøker å definere hva bærekraftige velferdsordninger forutsetter. Jeg merker meg at de bruker uttrykket «velferdsordninger» og ikke «velferdsstat». Det forutsetter selvfølgelig nøkternhet, som det heter. Vi må alle være nøkterne.

Men hva er undertonen i høyrepartienes argumentasjon? Jo, det er at de som skal være nøkterne, er de i Norge som er arbeidsfolk, og de som trenger det mest. De må være «nøkterne», det er det som er ordet. Og da kommer til og med ordet «fellesskapet» fram. Jeg hørte representanten Eskeland fra Høyre sa her i stad: Vi må ha fellesskap med næringslivet, og folk må være nøkterne.

Det er høyrepartienes forståelse av samfunnets sammenhenger. Bærekraften i fellesskapets kultur har to ord: «skattelettelse» og «nøkternhet». Alltid har de snakket slik i denne salen. Det vises sjelden eller nesten aldri ydmykhet og forståelse for hvordan deler av befolkningen føler og rammes av dette.

Akkurat nå er det tre eksempler som er veldig sentrale i den aktuelle politiske situasjonen. Jeg forstår at finansministeren har annonsert at en skal redusere kommunenes mulighet til å ta inn eiendomsskatt. Fremskrittspartiet, ja – men Fremskrittspartiet i kommunestyrene landet over vedtar gjerne å øke de kommunale avgiftene for å kompensere for tapene, selvfølgelig. Det

er typisk for Fremskrittspartiet å oppføre seg på den måten – helt typisk. Akkurat som i bompengesaken – de sier én ting, gjør noe annet. Det er jo Fremskrittspartikoden. Pensjon – nei, det kan vi ikke gi fra første krone. Det går ikke, for det er for dyrt. Men skattelettelser i hundremilliarderkronersklassen i forrige periode er ikke for dyrt. Går det ikke an å få det forklart fra noen før denne debatten er slutt, hva som er grunnlaget for en slik politisk filosofi, når vi vet at disse kuttene går ut over dem som sitter nederst ved bordet, og som trenger det mest – og som jeg vil karakterisere som smålig?

Dette er hulheten i høyrepartienes argumentasjon. Derfor må de avvises som gammeldagse.

Norunn Tveiten Benestad (H) [14:08:29]: Høyre vil ha sterkere byer og levende distrikter. Vi vil ha næringsliv og lokalsamfunn med frihet og mulighet til å styre egen utvikling, lokalsamfunn med skaperkraft og vekstkraft, flere kommuner som sier ja, enn de som sier nei, kommuner som belønner og løfter fram nyskaping og utvikling, heller enn å bremse. Vi vil ha byer og bygder som knyttes tettere sammen, slik vi nå ser det i regjeringa og Kristelig Folkepartis samferdselsløft.

Regjeringa overfører makt og myndighet til større og mer robuste kommuner. Lokalt initiativ belønnes, og skattene på norske arbeidsplasser reduseres.

Det viktigste vi som politikere kan gjøre, er å legge til rette for vekst og verdiskaping i hele landet og sikre at landet vårt har mange bein å stå på. Der Senterpartiet ser begrensningene i Distrikts-Norge, ser Høyre mulighetene, for det går bra i Distrikts-Norge. Det er nok å nevne rekordhøy eksport fra sjømatnæringen, et reiseliv som blomstrer, et skogbruk som i fjor hadde sitt beste år siden 1989, et landbruk med færre gårdsbruk som legges ned nå enn under den rød-grønne regjeringa, en maritim leverandørindustri som utvikler teknologi og produkter i verdensklasse.

Norge er forandret. Derfor må vi også ha en politikk for en ny tid. Vi har de siste dagene kunnet lese spalte opp og spalte ned om Senterpartiets reverseringsplaner for regjeringas reformer. Det virker lite framtidsrettet.

Vi har gjennomført en kommunereform som er i ferd med å gi oss flere og større kommuner, som vil kunne møte framtiden med kompetanse og kapasitet til å levere gode tjenester. Vi er også i ferd med å gjennomføre en regionreform – det har vært mye debatt om den.

På Sørlandet ser vi hvordan det utvikler seg en ny landsdel, et nytt Agder, en historisk samferdselsatsing som binder sammen bo- og arbeidsmarkedene, en sterkere satsing på utdanning og forskning, sterkere næringsvirksomhet, gode tiltak for gründere og etablerere og ikke minst et betydelig sterkere samarbeid på tvers av de gamle fylkene. Det gir nye muligheter. Det er som vår

kommende rådmann i nye Agder, Tine Sundtoft, sa da hun skulle presentere planen for et nytt Blått kompetansesenter sør:

«Tunge kunnskapsmiljø i øst har funnet tonen med det sterke marine næringsmiljøet i vest. Sammen vil de ta en tydelig posisjon for økt verdiskaping og sysselsetting basert på landsdelens vassdrag og kystområder. – En gavepakke for å bygge det nye Agder.»

Det Sørlandet nå ser, er en ny landsdel, med nye muligheter og en ny giv.

Mani Hussaini (A) [14:11:31]: Arven etter fem år med høyreregjering er et Norge med større forskjeller og mindre muligheter. Vi kan nå fastslå at høyrepolitikk virker: Kutt i velferden gjør hverdagen til dem som har minst, verre. Kutt i skatten til de rikeste har gjort dem enda rikere. Og regjeringen har messet om at skatte-kutt er bra. Kronargumentet deres har vært at kutt i skattene til de rikeste gir flere arbeidsplasser. – Hadde det bare vært sant.

Nylig fastslo en SSB-rapport at milliardkuttene som høyreregjeringen fikk på plass, ikke har ført til større investeringer i nye arbeidsplasser. Og vi har til gode å se noen form for rapporter som bekrefter deres beskrivelse av den slemme formuesskatten, den ene skatten som sikrer at alle er med og bidrar til velferdsstaten – ikke bare vanlige arbeidsfolk.

Skatte-kutt skulle være høyreregjeringens suksessoppskrift på flere arbeidsplasser. I realiteten sto man igjen uten flere arbeidsplasser, man sto igjen med en hardere hverdag for alle dem som fikk velferds-kutt for å finansiere skatte-kuttene.

I Norge i dag lever 101 000 barn i husholdninger med vedvarende lav inntekt. De har ikke råd til å spille organisert fotball eller gå i bursdager. For dem manifesterer den økende ulikheten seg i skam – skam for ikke å ha råd til å være en del av fellesskapet, skam for å være født i fattigdom. Hverdagen deres ble ikke bedre da regjeringen kuttet i bostøtten eller i barnetillegget til uføre. Og de fikk mindre muligheter til å ta igjen ulikheten da regjeringen sørget for dyrere barnehager.

Men høyreregjeringen rammer ikke bare dem som har minst, den rammer også vanlige arbeidsfolk. Siden Fremskrittspartiet og Høyre overtok regjeringsmakten, har de innført skatt på jobbreiser, skatt på å spise på jobben og skatt på å miste jobben. Denne regjeringen viser jevnt over en imponerende fantasi når det gjelder å finne nye skatter og avgifter for folk i vanlige jobber. Vanlige folk må betale mer skatt. De aller rikeste, mange av dem Høyres og Fremskrittspartiets valgkampssponsorer eller hytteutleiere, får skatte-gaver av Siv Jensen og Erna Solberg.

Skal vi gjøre noe med den økende ulikheten i landet, må vi få flere mennesker i arbeid. Vi må få en politikk som prioriterer skole, helse og arbeid. Vi må omfordele verdiene vi har i samfunnet. Vanlige folk må få mer velferd, og de som er rikere, må være med på å finansiere velferden.

Liv Signe Navarsete (Sp) [14:14:40]: Ei av dei viktigaste oppgåvene til ein stat er å sikre tryggleiken til folket i landet – tryggleik for hjelp ved sjukdom, for at politiet er til stades når det trengst, og for at Forsvaret er budd på å verne landet dersom ufred truar. Mattryggleik er òg ein grunnleggjande føresetnad for å sikre stabile statar og gode levevilkår for folket som bur der. Diverre ser me at dagens regjering nedprioriterer mattryggleik i bistandspolitikken sin.

Bistandsbudsjettet i Noreg ligg på vel 30 mrd. kr i 2018. Berre om lag 3 pst. av dette går til jordbruksbistand, i motsetnad til rundt 1970, då denne delen var over 30 pst.

Ser me på situasjonen i Afrika, er det anslått at folketallet vil auke frå om lag 1,2 milliardar menneske i 2015 til om lag 2,5 milliardar i 2050. Denne auken må ein naturlegvis ta fatt i gjennom å prioritere mattryggleik og styrkje matproduksjonen i Afrika. Regjeringa gjer det stikk motsette gjennom å leggje landbruksbistand inn under saksfeltet om næringsutvikling og jobbskaping. Dette meiner Senterpartiet er feil prioritering. Me ser at utviklinga i t.d. Afrika krev eit sterkare fokus på matproduksjon. Verdsbanken har presisert at investeringar som tener småbønder i landbruket, gir minst dobbelt så stor effekt som annan bistand med tanke på å få landa ut av fattigdom. I dei aller fattigaste landa er effekten fire gonger så stor. Nær 60 pst. av arbeidsplassane i land sør for Sahara er i jordbruket. Kvinner står for den største arbeidsinnsatsen. Ved å sikre matproduksjonen gjennom grunnleggjande fokusering på at landa skal produsere mat sjølve, vil me i større grad kunne hjelpe landa ut av fattigdom. Gjennom å fokusere på eigarskap til jorda og gründerskap vil me bidra til å løfte kvinnene sin posisjon.

Me veit òg at klimaendringane vil slå hardt inn i småskalalandbruket i mange afrikanske land. Det er eit paradoks at fleire afrikanske land ser seg tvinga til å importere mat, og at import av mat utgjer 15–20 pst. av den totale importen hjå dei minst utvikla landa i verda. Her kan Noreg gjere ein forskjell. Kvifor ikkje lansere eit «Mat for utvikling»-program etter modell av Fisk for utvikling? Noreg har høg og god kompetanse òg innanfor landbasert matproduksjon.

Senterpartiet meiner at me må prioritere dei langsiktige løysingane gjennom auka fokusering på mattryggleik og produksjon i landa. Me ynskjer òg ein ytter-

legare kontroll på korleis bistandspengane vert brukte, og å sikre at bistandsmidlar vert nytta der dei kan ha størst effekt. Gjennom å hjelpe landa til å produsere sin eigen mat bidreg me til stabilitet og fred. Senterpartiet jobbar for at norsk bistandspolitikkk skal vere tufta på framtidsutfordringane. Regjeringa si nedprioritering av jordbruksbistand syner at Noreg i dag diverre ikkje bidreg til den langsiktige og berekraftige matproduksjonen som det er eit så sterkt behov for i verda i dag.

Solveig Sundbø Abrahamsen (H) [14:17:54]: Dei siste åra har det skjedd store endringar i postmarknaden. Posten har i løpet av dei siste 15–20 åra gjort ei rekke store tilpassingar, bl.a. ved at 1 000 postkontor blei lagde ned til fordel for oppretting av 1 300 Post i Butikk og med det utvida opningstidene. Som me veit, har Posten varsla behov for ytterlegare tilpassingar fordi brev volumet fell drastisk og kommunikasjonsvanane til innbyggjarane blir digitaliserte.

99,99 pst. av norske husstandar har no tilgang til ordinært breiband. Nesten 50 pst. av husstandane i distrikta har tilbod om breiband med dei høgaste hastighetene. 92 pst. av våre innbyggjarar mellom 16 og 79 år brukar smarttelefon til privat bruk, og bruken av internett har skote i vèret. 41 pst. av befolkninga mellom 16 og 79 år bestilte film eller musikk på internett i løpet av det siste året. Og så mykje som 93 pst. av dei same folka brukar internett til e-post, og 92 pst. brukar internett til banktenester.

Den digitale revolusjonen gjev folk, næringsliv og det offentlege tilgang til stadig nye tenester der folk er. Men dette gjev òg nokre utfordringar. Digitaliseringa fører til ei dramatisk utvikling i postmarknaden med stadig fallande brevvolum. Norske hushald mottok i 2017 i gjennomsnitt 3,9 brevsendingar i veka. Brevvolumet er altså meir enn halvert sidan år 2000. Og endringane i postmarknaden skjer stadig raskare. Berre på dei neste fem åra, fram til 2025, ventar ein ei ytterlegare halvering. Men kostnadene med å køyre ut post i alle postkassene i heile landet kvar dag ligg stort sett fast. Det er bakgrunnen for at Samferdselsdepartementet har varsla behov for endringar i krava til leveringspliktige posttenester med reduksjon i talet på postomdelingsdagar.

Nokon har uttrykt bekymring når det gjeld distribusjon av aviser. Men då vil eg minne om at 77 pst. av heile befolkninga les nettaviser ein eller fleire gonger om dagen, mens 31 pst. les papiravis ein eller fleire gonger om dagen. Amedia melder om ein større auke i nettabonnement enn fråfallet i papirabonnement. At folk får ein meir digital åtferd, gjer at lokalavisene kan og må tenkje nytt. Men ein reduksjon i talet på postomdelingsdagar tyder ikkje automatisk slutten for distribusjon av lokalaviser.

Kristian Tonning Riise (H) [14:20:41]: Folk er forskjellige, og vi mener at det også må gjenspeiles i tjenestetilbudet. Et mangfold av offentlige, private og ideelle tjenester styrker velferden vår, både fordi det gir hver enkelt valgmuligheter, og fordi ulike aktører kan bidra til å utfordre, utfylle og inspirere hverandre.

Ved inngangen til denne sesjonen ropes det nå høyt om profittforbud og rekommunalisering av private tjenester. Forslag som tidligere var forbeholdt den radikale venstresiden, høster nå gjenklang langt inn i sentrum av Arbeiderpartiet. Det har i det hele tatt sneket seg inn en merkelig virkelighetsoppfatning i en tilsynelatende samlet venstreside, der det er moralsk høyverdig å gå med underskudd.

Jeg synes vi skal dvele litt ved nettopp dette, for det er et paradoks at når en privat tjenestetilbyder leverer et tilbud som brukerne er minst like fornøyd med – ja, mange ganger mer fornøyd med – som den offentlige tjenesten, men likevel klarer å ta ut et overskudd, da er reaksjonen moralsk forargelse over at det var mulig å utføre tjenesten på en mer effektiv måte.

Hvis det var folkets skattepenger og en best mulig forvaltning av dem som var motivasjonen her, er i så fall den moralske forargelsen rettet helt feil sted. Det private tilbudet har i dette tilfellet egentlig ikke gjort noe annet enn å synliggjøre et innsparingspotensial i det offentlige, og ettersom tilskuddet til det private tilbudet gjerne også beregnes ved å tilpasses kostnadsbruken i det offentlige tilbudet, og det likevel er rom for overskudd, burde dette egentlig legge til rette for en vinn-vinn-situasjon for venstresiden. Ved å være med på reformer som reduserer kostnadsbruken i det offentlige, kan de altså gjøre de offentlige tjenestene både mer effektive og rimeligere, og samtidig begrense privat profitt. Ja, kanskje til og med venstresiden hadde funnet rom for noen skatteletter med en slik tilnærming.

Høyre mener vi må ta hele, ikke halve, landet i bruk. De menneskene som bidrar til å levere kvalitetstjenester folk er fornøyd med, fortjener en takk – enten de jobber i et offentlig, et ideelt eller et privat tilbud – ikke karakteristikk om at de er velferdsprofitører, eller at de har suget øret i statskassen.

Silje Hjemdal (FrP) [14:23:18]: I årets trontale går det fram at regjeringen prioriterer og legger vekt på bedre oppvekstvilkår for utsatte barn og unge. Som barnas stortingsrepresentant fra Fremskrittspartiet synes jeg at det varmer ekstra godt. Det skal bl.a. legges fram en opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse. Vi vil gi barn som vokser opp i familier med lav inntekt, bedre muligheter for utvikling og ikke minst deltakelse i fritidsaktiviteter, barnehage og SFO. Vi vil styrke og forbedre barnevernet. Fremskrittspartiet har

sammen med våre partnere i regjering i årevis jobbet for at barn og unge som trenger hjelp fra barnevernet, skal få best mulig hjelp. Vi har styrket barnevernet på flere måter, og nå legges det opp til et historisk kompetanseløft i det kommunale barnevernet. Kapasiteten i tjenestene styrkes med øremerkede midler, og vi legger til rette for mer vekt på hjelpetilbud som forebygger omsorgsovertakelser.

Gode måter å drive barnevern på ser vi stadig flere eksempler på. Senest i dag kunne vi se på NRK hvordan man i Kongsberg har redusert antallet akutt plasseringer med 90 pst. på kun tre år. Dette er resultatet av målrettet og hardt arbeid der man bl.a. lytter til barnet selv. Samtidig søker man løsninger i barnets eksisterende og utvidede nettverk. Det gir bedre løsninger for barnet.

Vi ser også gode eksempler på hvordan det kan gå når fylkesnemndene velger en mykere tilnærming enn tidligere. I Bergens Tidende i dag ser vi en stor artikkel om hvordan fem av landets fylkesnemnder i et prøveprosjekt velger å møte familiene på en litt annen måte. Det gir en bedre opplevelse for foreldrene og et bedre resultat for barna.

Fremskrittspartiet har alltid vært på lag med barn og unge når det gjelder behovet for barnevern. Derfor lytter vi spesielt godt til bl.a. BarnevernsProffene og Landsforeningen for barnevernsbarn. De gir oss mange gode innspill, som vi tar med inn i våre hjerter, og som vi bruker hver eneste dag i vårt arbeid. Hovedsaken er å lytte mer til barna selv. De kjenner sin egen sak best og vil alltid være de viktigste personene når det gjelder å finne løsninger på utfordringer i hjemmet deres.

Regjeringen legger snart fram et høringsutkast til en ny barnevernslov. Et av hovedpunktene er nettopp å styrke barneperspektivet og rettssikkerheten. Jeg gleder meg til å være med og skape et enda bedre barnevern.

Jorodd Asphjell (A) [14:26:35]: Nå har vi fått presentert høreregjeringens arbeidsplan for 2019 gjennom denne trontalen, en plan som sier mer om egen fortrefelighet og egne ønsker enn om de utfordringene samfunnet som helhet står overfor. Dette har bare forsterket seg gjennom disse to dagene.

Arbeiderpartiet blir beskyldt for å ha mange og gode ambisiøse forslag. Det er en beskyldning vi lever veldig godt med. Arbeiderpartiet har alltid hatt ambisjoner på vegne av vanlige folk, for næringslivet – ja, for hele landet. Arbeiderpartiet vil framsnakke alle hverdagsheltene som hver eneste dag utgjør en forskjell i samfunnet vårt, og dem er det mange av. Trygge og gode fellesskap er selve fundamentet i et velfungerende demokrati med bred og aktiv deltakelse. Knykenfolket, som fikk Ildsjelprisen i 2014, er en dugnadsgjeng fra

Orkdal som hver eneste dag utgjør en forskjell. Ja, det er sterke fellesskap.

Utdanningskomiteen var på studiereise i Canada i forrige uke, hvor vi bl.a. besøkte en barnehage med over 700 unger, og der den yngste var tre uker gammel. Arbeiderpartiet har gjennom hele sin historie arbeidet for å styrke barnefamiliene og likestillingen. At mor og far kan være hjemme med sine barn det første året, er viktig for likestillingen og livskvaliteten for hver enkelt og ikke minst for samfunnet. En av dem som sto i resepsjonen på hotellet, arbeidet sju dager i uken og hadde to arbeidsgivere for å få endene til å gå i hop.

Når Arbeiderpartiet hver høst har store ambisjoner på vegne av alle barn som starter på skolen, har vi ambisjoner på vegne av framtiden. Vi må framsnakke alle dem som hver dag jobber som lærere for at barn og unge skal trives, lære og utvikle seg som hele mennesker. Trivsel og læring hører sammen. Det handler om å gi lærere tillit. Arbeiderpartiet ønsker en større satsing på skole gjennom bl.a. flere lærere, det er ikke som representanten Mathilde Tybring-Gjedde sa, at vi ikke har ambisjoner. Det er jo nettopp i kommunene skolen utvikler seg. Derfor ønsker vi en sterkere satsing gjennom bl.a. 1 000 flere lærere. Arbeiderpartiet har alltid vært garantisten for fellesskolen, skolen hvor ulike mennesker møter hverandre, hvor ulike mennesker gis like muligheter. Det er kanskje det flotteste vi har i vårt velferdssamfunn.

Arbeiderpartiet har også ambisjoner om å styrke videregående skole, slik at enda flere gjennomfører sin utdanning. I høst besøkte vi Orkdal og Meldal videregående skoler, som kunne vise til meget gode resultater. De hadde et nært samarbeid med lokalt næringsliv, slik at yrkesfagelevne fikk en relevant og god utdanning tilpasset lokalt næringslivs behov for framtidig arbeidskraft og kompetanse.

Jeg har mye på hjertet, så jeg kommer tilbake om noen få minutter.

Elise Bjørnebekk-Waagen (A) [14:29:41]: I trontalen hørte vi at regjeringen satser på arbeidet mot vold og overgrep, og for ikke mange minuttene siden hørte vi representanten Hjemdal fra Fremskrittspartiet, som sa seg strålende fornøyd med regjeringens innsats.

Vi er mange som bryr oss, og som ikke godtar at barn lever under omsorgssvikt. Statistisk skal det være noen i hver eneste barnehage og i hver eneste klasse. Allikevel går mange av disse barna under radaren. De blir ikke fanget opp. Skal vi oppdage mer, må vi tørre å bry oss og ikke alltid tro det beste om folk. Som voksne har vi et ansvar for å engasjere oss også i naboens barn. Vold i nære relasjoner er ikke en privatsak.

Det er tilsynelatende tverrpolitisk enighet om at de mest sårbare barna må prioriteres, men dessverre gir

ikke det seg utslag i faktiske midler i budsjettet. Regjeringen har nå røpet at de gjennom opptrappingsplanen neste år styrker feltet med 67 mill. kr.

I et statsbudsjett er det dessverre ikke penger som rekker langt. Da opptrappingsplanen i sin tid ble fremmet, var det store forventninger om en forpliktende budsjettering over tid. Andre opptrappingsplaner har vært nettopp det – viktige verktøy for å løfte et område.

Gjennom opptrappingsplanen for psykisk helse ble det bevilget over 6 mrd. kr over ti år. Vi kan ikke si det samme på området for vold og overgrep. Årets prioritering kan sies å være en liten symbolsk sum i nasjonal målestokk.

Budsjettlekasjer pleier å være gode saker som viser en reell satsing på et område. Dette må sies å være høstens tristeste budsjettlekasje. Opptrappingsplanen mot vold og overgrep er til liten nytte hvis det ikke følger med nødvendige midler. Flere organisasjoner har tidlig påpekt store mangler ved planen, og når den ikke får prioritet i budsjettene, har den liten verdi.

Skal flere bli oppdaget, må alle som jobber med barn og unge, ha kompetanse til å se, og tiltakene må settes inn raskt. Barn som har opplevd vold og overgrep, skal ikke oppleve at deres sak ikke blir prioritert. Politiet må ha kompetanse og folk på jobb.

Høreregjeringens ambisjoner er prisverdige, men når det ikke følger med tilstrekkelige midler, holder det ikke. Tomme ord hjelper ingen.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Ingalill Olsen (A) [14:32:56]: Alle fra posisjonen har hatt forutsigbare innlegg om hvor godt vi har det i Norge, og hvor godt det går. Jeg har det materielt godt, men som finnmarking har jeg det ikke godt for tiden. Vi er blitt herset med av flertallet i denne forsamlingen i forbindelse med regionreformen, og Arbeiderpartiets forslag om frivillighet blir sannsynligvis nedstemt på nytt i dag – for tredje gang.

Stortinget består av en forsamling som søker makt, men som aldri bør misbruke makt. Å ikke lytte til 87 pst. av befolkningen i Finnmark, som har sagt nei til å bli tvangssammenslått med Troms, er maktmisbruk. Maktbruk, eller maktmisbruk, avler ikke noe godt, kun avmakt. Avmakt i en befolkning gjør ingen av oss noe godt. Det føles som om myndighetene i dette landet ikke bryr seg om oss finnmarkinger, og enda verre – ikke har respekt for hva finnmarkingene mener.

Hvorfor vil vi ikke sammenslås? Vi var et flerkulturelt fylke lenge før ordet var oppfunnet. Vi har strevd med vår egen identitet, våre forskjellige språk og det å ikke være norsk nok. Vi har lært å akseptere oss selv og være stolt av det vi er: samer, finlendere, kvener og nord-

menn – eller en blanding av det. Nettopp derfor er vår identitet vår egen. Vi har kjempet den fram selv, og derfor kjemper vi for den.

Jeg sier fra denne talerstol at Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har gjort et historisk feilgrep. De har vedtatt å tvangssammenslå Troms og Finnmark ikke bare mot finnmarkingenens vilje, men også mot flertallet i Troms' vilje.

Vi er lengst unna, vi har størst avstander, vi er et offer for tvang, og vi har erfart at det er lettere å bruke tvang jo lenger unna en befolkning er. Prestisje, og ikke gode argumenter, preger gjennomføringen av regionreformen. Jeg frykter at et dårlig samarbeidsklima vil prege den nye tvangsregionen, og det er ingen grunn til å være fornøyd med dette katastrofalt elendige håndverket.

Til slutt har jeg lyst til å si at jeg som finnmarking er trist over den situasjonen Stortinget og regjeringen har satt oss i. Trist er kanskje ikke det rette ordet å velge, men for å si det rett ut: Jeg finner egentlig ikke et passende ord som også er akseptabelt parlamentarisk.

Jorodd Asphjell (A) [14:36:04]: Norge trenger flere stolte fagarbeidere. Derfor må vi ha en kraftig satsing på yrkesfagutdannelse med midler til nytt moderne utstyr, som Arbeiderpartiet har foreslått i sitt budsjett. 1 mrd. kr til yrkesfagloftet er helt nødvendig.

Vi må legge til rette for at fagarbeidere tar fagskole, slik næringslivet etterspør. Fagarbeidere som ønsker flere fagbrev for å styrke sin egen og bedriftens kompetanse, må motiveres til dette, og det må legges bedre til rette for det. Vi må styrke satsingen på lærlingplasser. NHO la fram sitt kompetansebarometer nå, og det viser at innen offentlig sektor, kommuner, fylke og stat, var det liten vekst, og det var stor mangel på lærlinger. Derfor må vi sørge for at alle de som står uten lærlingplass, får plass i det offentlige, slik at de kan fullføre sin utdanning.

Jeg er meget spent når høyreregjeringen legger fram revideringen av langtidsplanen for forskning og høyere utdanning og ikke minst på statsbudsjettet for 2019. Regjeringen sier at dette er et av de viktigste satsingsområdene deres i årene framover – takk og pris. Men jeg tror både ansatte og studenter ved NTNU i Trondheim er meget spent på om denne satsingen vil innbefatte en løsning på Elgesetergate 10. En samlet campus er nødvendig og en viktig satsing for framtiden – ikke lokalt, ikke regionalt, men nasjonalt og internasjonalt, for å styrke Norges kunnskap og konkurransekraft i framtiden.

Et trygt og anstendig arbeidsliv er selve fundamentet for velferdssamfunnet. Trygge arbeidstakere produserer mer og bedre. God tilgang på stolte fagarbeidere styrker et anstendig og konkurransedyktig arbeidsliv og næringsliv. Arbeiderpartiet vil styrke det organiserte ar-

beidslivet. Da skaper vi gode og trygge fellesskap. Jeg har selv vært klubbleder og fagforeningsleder i nesten 20 år. Gjennom høy organisasjonsdeltakelse i bedriften skapte vi gode fellesskap som gjorde at arbeidsplassene var trygge.

Det er selvsagt viktig å framsnakke det positive som skjer i samfunnet vårt, og det har Høyre og Fremskrittspartiet gjort til de grader. I Orkdal kaller vi det for sjølskryt. For Arbeiderpartiet er det viktig å framsnakke dem som har utfordringer i samfunnet, de som står bakerst i køen i samfunnet. Det handler ikke minst om den millionen mennesker som i dag ikke opptjener pensjon fra første krone. Dem må vi framsnakke. Dem må vi stå opp for. De som har det bra, skal selvsagt ha det bra, men vi må også framsnakke dem som ikke har det bra. Derfor ønsker vi, som SV har foreslått, å se på hvilke konsekvenser kutt i bostøtten, som har skjedd, kutt i uføretrygden, kutt i uføres barnetillegg, osv. har. Det er de som sliter, det er velferdssliterne. Arbeiderpartiet vil stå opp for dem og sørge for at vi får et mye mer likestilt samfunn som sørger for at flere løftes opp, og ikke bare at de rikeste får mer. Det vil jeg komme tilbake til i mitt siste innlegg.

Carl-Erik Grimstad (V) [14:39:22]: Overskriften på Jeløya-plattformen er «Bærekraftig velferdssamfunn». Det er et utfordrende prosjekt fordi det gir signaler om hvor viktig forebygging er.

Forebygging har vært og er et godt kjennetegn på god Venstre-politikk. Et slikt prosjekt krever politisk mot fordi vi som regel ikke ser resultater før 10–20 år fram i tid. Opptrappingsplanen for psykisk helse, kjempet igjennom i forrige stortingsperiode ikke minst av Venstre og Kristelig Folkeparti i fellesskap, er bare ett av mange sentrumsprosjekter som har båret frukter. I løpet av neste år vil bl.a. de siste brikkene være på plass for å få psykologer i alle norske kommuner.

I går kveld var jeg i Bø i Telemark, bl.a. for å høre et foredrag av bygdas nytilsatte psykolog om planene som hun og folkehelsekoordinatoren har for prosjektet Ung Arena Midt-Telemark, et lavterskeltilbud for barn og unge fra 13 til 18 år. Dette prosjektet, som har trukket til seg over 5 mill. kr fra fylkeskommunale midler, hadde ikke vært mulig om ikke regjeringen hadde holdt fast på opptrappingsplanen. Bø er en universitetsbygd. Jeg er overbevist om at studentene der senere kommer til å få nytte av bygdas framoverlente administrasjon, i likhet med det studentene på Norges miljø- og biovitenskapelige universitet har fått til. Der har kommunen inngått i et spleiselag med universitetet for å tilby psykologstøtte til de studentene som trenger det.

Det er høyst nødvendig å gjøre en innsats for studentene våre på dette feltet. Studentenes helse- og triv-

selsundersøkelse 2018, SHoT-undersøkelsen, som ble lagt fram i september, viser en dramatisk forverring av helsetilstanden blant våre unge akademikere. I dag rapporterer mer enn én av fire studenter at de har utfordringer med sin psykiske helse. Vi er nødt til å gjøre noe med dette. Vi er nødt til å ta tak i den ensomheten som mange nye studenter møtes med, vi er nødt til å gjøre noe for dem som spiser matpakken sin alene i kantina og vandrer like ensomme tilbake til lesesalsplassen.

Studentene ønsker seg unisont at det utarbeides en egen melding til Stortinget om dette. Folkehelseministerens svar er at disse forholdene vil bli ofret en særlig plass i den kommende folkehelsemeldingen. Det kommer til å være Venstres prioriterte oppgave i denne regjeringen å følge opp det som skjer, og at innholdet i dette kapitlet blir noe mer enn en oppramsing av gammel statistikk og funn, slik studentene ofte er blitt avspist med. Venstres egen statsråd har også, og det er hun klar over, en oppgave når det gjelder både studiefinansiering og studentboliger, noe som gjør at verdifull læretid ikke skal gå med til deltidsjobb og husjakt på rådyre boliger i landets pressområder. Vi har levert så det holder på dette feltet – med elleve måneders studiefinansiering og et stort antall nybygde boliger. Men innsatsen må følges opp og helst forsterkes.

Jeg anser investeringer i barn og unge som noe av det mest verdifulle vi kan gjøre for å skape et bærekraftig velferdssamfunn. Dette gir ikke minst mulighet for studentene til å danne vennskap og sosiale relasjoner i nye omgivelser og legger til rette for god og meningsfull fritidsaktivitet – før alkoholkonsum og den nattlige skjermblindheten tar dem.

Presidenten: Representanten Frida Melvær har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Frida Melvær (H) [14:42:34]: Mykje har vorte sagt om politireforma i løpet av desse to siste dagane. Innbyggjarundersøkinga frå 2017 viser auka tillit til politiet: 95 pst. føler seg trygge der dei bur. Dette er ein viktig kvalitet i det norske samfunnet som eg set høgt.

Politiet formidlar ofte eit ærleg og godt bilete av situasjonen. Det er tøft å stå midt i ei reform som påverkar arbeidskvardagen til folk, og det skal vi ha respekt for. Alt er ikkje på plass overalt, og det kan vi heller ikkje forvente når vi er halvvegs i reforma. Men det er òg ei heilt klar tilbakemelding om at retninga for reforma er rett. Politiarbeid på staden, nye arbeidsverktøy, etterforsklingsløftet, patrulje på nettet, sterkare fagmiljø, ei styrking av Kripos og PST, etablering av beredskapssenteret og nye politihelikopter er rette grep for å møte det nye kriminalitets- og trusselbiletet.

Samfunnet har endra seg, kriminaliteten har endra seg, og truslane har endra seg. Det er dette vi skal møte med eit sterkare politi.

Arne Nævra (SV) [14:43:54]: Statsministeren sa – mener jeg å ha notert – at alt det positive som har skjedd i samfunnet, er resultat av en villet politikk. Det er jo nærliggende for oss å se en del mangler og skjevheter, det negative i samfunnet, og det er kanskje også en del av en villet politikk, slik vi ser det. Men det skal jeg la ligge.

Nå skal jeg være litt raus og snakke litt om det vi ikke har fått til i dette samfunnet, innenfor min sektor, transportsektoren. En utvikling som mange er bekymret for, er en kolossal vekst i trailertrafikken på norske veier. Alle må ha lagt merke til det. Selv på firefeltsveier ser man at høyre bane stort sett er opptatt. Man må kjøre slalåm for å komme forbi. Det er på mange måter en situasjon som ikke er ønsket hvis vi skal nå Stortingets og regjeringens mål om å få mer gods over på bane og sjø. Vi har i det siste også sett avsløringer av lønns- og arbeidsvilkår for sjåførene. De har nesten blitt en ny paria-kaste, som beveger seg på norske veier med lønns- og arbeidsforhold som vi ikke vil være bekjent av. Kabotasjereglement blir brutt, det er vanskelig å kontrollere, og kontrollørene mangler verktøy til å kontrollere. Derfor har vi, bl.a. i dag tidlig, lagt fram noen forslag til behandling i transportkomiteen.

Det er ett poeng som er veldig viktig, og det er å få et transportregister. Dette transportregisteret bør i hvert fall fortelle oss en god del om hvor mange biler som er involvert, hva de gjør i Norge, hvor mange turer de har, osv. Det er helt avgjørende å få et sånt transportregister, på samme måte som det er viktig å få et elektronisk fraktbrev. I dag kan sjåførene faktisk sitte foran i bilen med en kopiblyant og skrive nye fraktbrev når de ser at det blir kontroll. Dette er ikke heldig. Transportnæringen i Norge ønsker dette selv, og det må ikke være frivillig, sånn som regjeringen legger opp til, det må være et obligatorisk elektronisk fraktbrev.

Så har vi ikke fått til å gi jernbanen noen fordeler og konkurransefortrinn i forhold til vogntogene våre. Det ønsker vi å gjøre noe med. Blant annet er man nødt til å kompensere for den økende baneavgiften som skal fases inn for frakt av gods på jernbane. Det er helt avgjørende. Danmark har fått det til, også innenfor EU-reglementet. Vi må få til det samme. Vi kommer nok heller ikke utenom å få en positiv behandling av jernbanen på den måten at det gis støtteordninger, sånn som enkelte EU-land har fått til.

Det siste vi ikke har fått til, er å fase inn hydrogen godt nok. Der stiller vårt hydrogenforslag for tog sterkt.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [14:47:11]: Tiden står ikke stille. Selvsagt må Norge endre strukturer i takt med utviklingen i samfunnet. Vi har en fylkesstruktur fra 1866. Flere regjeringer har forsøkt å lage en regionreform, men har ikke lyktes med det. Denne regjeringen har lyktes. Selv om det er protester, har man fått en regionreform som peker framover.

Jeg mener at den kritikken og harseleringen som Arbeiderpartiet kommer med, ikke står til troende. Hvor ble det av Arbeiderpartiet, som faktisk så litt lenger fram, som torde å ta grep, og som faktisk innser at vi må ha sterkere regioner når vi først har bestemt at vi skal ha det? De regionene må være i stand til å løse nye, større oppgaver. Og hvor hadde helseforetaksreformen til Arbeiderpartiet vært om man ikke tok grep, og om man ikke klarte å leve, selv om det var en del protester? Partiet som før mente å ta grep, snur – og snur kappen etter vinden.

Når så de nye oppgavene til fylkene ligger ute, som har vært etterspurt av Arbeiderpartiet her i salen i flere runder, er det på ny kritikk. Arbeiderpartiets Anette Trettebergstuen kunne på Arendalsuka fortelle at det ikke var snakk om å overføre en eneste oppgave innen kultursektoren til de nye fylkene. Da føler man at man er litt «stuck».

Det er nemlig viktig at de nye regionene får oppgaver innen kulturfeltet, men det betyr ikke at vi ikke skal ha en statlig sterk kulturpolitikk. Det er viktigere enn noen gang, for demokratiet og ytringer er under press. Representanten Øvstegård, min kollega i familie- og kulturkomiteen, nevnte utviklingen i Ungarn. Derfor er det utrolig viktig å satse på barn og unge, for det er de som skal stå i front. De må få muligheten til å skape sin egen frivillighet, sine uttrykk, mulighet til å organisere sin ungdomskultur og stå imot det presset mot demokratiet som vi ser. De skal få en kulturell ballast og en opplæring som nettopp skal sette dem i stand til det.

Det vil denne regjeringen gi, og vi imøteser meldingen om kultur for ungdom.

Margret Hagerup (H) [14:50:25]: I dag startet jeg dagen på Eidsvolls plass, på årets viktigste frokost – en samling som fokuserte på inkludering, mangfold og betydningen av arbeid, en samling for å be om flere VTA-plasser – varig tilrettelagte arbeidsplasser. Men jeg vil starte med å fortelle om det jeg synes var den viktigste talen i dag.

Erling er født med en hjerneskada. Han fortalte at moren hans hadde ruset seg da han lå i magen hennes, og det hadde gjort ham til det fantastiske mennesket han var. Erling har en viktig stemme. Han viser vei mot det samfunnet vi må skape sammen: et samfunn med plass for alle, et samfunn hvor vi ser muligheter og ikke begrensninger.

Erling snakket om betydningen av arbeid, betydningen av fellesskap og betydningen av å mestre. Vi trenger flere slike fellesskap. Derfor har regjeringen satset på en økning i VTA-plasser, samtidig som vi stimulerer til at flere arbeidsgivere skal ta inn personer med nedsatt funksjonsevne. Dette er en viktig del av inkluderingsdugnaden. Vi trenger flere arbeidsgivere som ser verdien av mangfold, og da må vi dele de gode historiene.

Mens det tidligere var oppbevaring og aktivisering som var målet hos vekstbedriftene, er det i dag verdiskaping og faktisk arbeid som står i fokus. Hos Aski på Karmøy drives en egen Europris, på samme vilkår som andre Europris-butikker i Norge. Det er krav til resultater, krav til kvalitet og krav til leveranse. På Pro-Service i Sandnes jobber en gutt med Asperger syndrom som kontrollerer elskap som skal ut til oljeindustrien. Feilraten har gått drastisk ned etter at han begynte med dette. Ressursene ligger ofte skjult i den enkelte, og gjennom aktivitet og mestring dukker de fram på steder man ikke hadde trodd. Det er verdien av arbeid – men vi må gjøre mer.

Vi har ikke kommet langt nok med delmål 2 i IA-avtalen om å inkludere flere med nedsatt funksjonsevne. Vi trenger flere VTA-plasser, vi trenger et tettere samarbeid mellom vekstbedrifter og ordinære virksomheter, og vi trenger en god oppfølging, slik at folk ikke faller ut av systemet.

Jeg vil anbefale et besøk hos en vekstbedrift, helst flere, for sjelden finner man en slik arbeidsglede og entusiasme som det er der. Og jeg tror flere av dem som er i en VTA-plass i dag, hadde hatt glede av å være i en ordinær virksomhet. På den måten får man et mangfoldig arbeidsliv, verdiskaping og et godt arbeidsmiljø. Det vil være en gevinst for alle. Vi trenger flere arbeidsgivere med på laget. Kun på den måten får vi en inkluderingsdugnad og et samfunn med plass til alle.

Nils T. Bjørke (Sp) [14:53:31]: Denne regjeringa seier at ho er oppteken av å leggja til rette for næringslivet. Men gjeld det heile næringslivet? Gjeld det reiselivet, spesielt småbedriftene ute i distriktet, og bønder med fruktdyrking og grønsaksdyrking? Kvar må dei reisa for å registrera sesongarbeidarar? Må dei reisa frå Hardanger og heilt til Bergen for å få godkjent arbeidarane i ei travel tid? Det er ein tur som tek ein heil dag – dei må stå i kø – når dei kunne fått utført akkurat det same oppdraget lokalt. Det hadde vore effektivt, greitt – ingen problem. Kva med bøndene som har vore ein time for seine med å levera produksjonssøknaden sin, og som mistar heile produksjonstillegget? Gjer staten feil? Gjer me feil med innbetalinga av meirverdiavgifta, får me ei bot, men ikkje noko meir.

Mange av dei som har fått utfordringar med dette, er unge bønder som har gjort som regjeringa vil: satsa og

utvikla seg, gjerne med mange greiner på ein gong. Dei har kome i eit uføre som gjer det verkeleg tungt for dei å koma seg vidare, spesielt i år, då det var store utfordringar med tørke.

Fleire representantar frå Framstegspartiet har vore opptekne av å redusera makta i denne salen. Det høyrst flott ut, men då undrar eg meg på korleis det heng saman: Kommunane skal ikkje få lov til å bestemme storleik, dei skal ikkje få bestemma kven dei skal samarbeida med, om dei skal ha eigedomsskatt – i alle fall ikkje kor stor han skal vera – og Framstegspartiet vil ha ei statleg eldreomsorg. Eg synest ikkje dette minner mykje om «mindre makt i denne sal».

Dersom innbyggjarane ikkje er fornøgde med måten desse oppgåvene vert løyste på, kan dei skifta ut kommunestyret ved neste val. Skal me gje makt frå oss, må me òg akseptera ulike løysingar i kommunane. Eg trur det vil gje eit meir aktivt samfunn, der det er interessant å engasjera seg i kommunalpolitikken.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [14:55:52]: Det var fornøyleg å høre statsminister Erna Solberg drive folkevalgtopplæring av SVs partileder tidlegare i dag, og når jeg lesar gjennom de forslagene SV har fremmet under trontaledebatten, ser jeg også at det var nødvendig på flere områder. Mens vi i dag har en regjering som styrer Norge trygt og stødig, har vi en opposisjon på Stortinget som sliter med å finne punkter å kritisere Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre for. Det kommer veldig godt til syne gjennom forslagene som SV har fremmet i trontaledebatten.

Forslagene fra SV er basert på uriktige forutsetninger og mangelfull kunnskap, og jeg vil anbefale partiet framover heller å sende skriftlige spørsmål inn til regjeringsmedlemmene og få gode svar på dem der, framfor å stille dem som forslag i en trontaledebatt, hvor de ikke hører hjemme.

Når SV f.eks. foreslår en undersøkelse om hvem som er rammet av kutt i fødselsomsorgen, er det for det første feil. Regjeringen har ikke kuttet i fødselsomsorgen. Tvert imot har vi bygget opp jordmortjenesten og gjeninnført lovkrav om jordmorkompetanse i kommunene, som SV fjernet da de satt i regjering. Det er få steder i verden hvor det er så trygt å føde som i Norge.

Når SV foreslår at det skal gjøres en undersøkelse av hvordan det har gått etter overføringen av ansvaret for overgrepsmottakene til sykehusene, er svaret at overgrepssatsen har blitt bedre ivarettatt etter at sykehusene overtok hovedansvaret. De regionale helseforetakene viser at alle overgrepsmottak har etablert døgnkontinuerlig beredskapsvakt i alle mottakene.

Når det gjelder egenandel for fysioterapi, er jeg glad for at Fremskrittspartiet støtter opp om at alle nå er inne

under ordningen med egenandelstak. Tidligere var det bare enkelte pasientgrupper som fikk støtte til fysioterapi. Nå er det gratis for alle under 16 år, og alle andre får lov å være med i ordningen med et egenandelstak på 2 025 kr i året.

Fremskrittspartiet kommer ikke til å støtte noen forslag som er basert på uriktige forutsetninger, eller forslag som ber om kunnskap vi allerede har. Derfor vil ikke Fremskrittspartiet støtte noen av forslagene fra SV.

Marianne Haukland (H) [14:58:00]: Gjennom flere statsbudsjett og gjennom flere samarbeid mellom de fire partiene har man økt bevilgningene til kulturfeltet. Vi er blitt bedre til å ta vare på vår kulturarv, og gjennom fem år og fem statsbudsjett har bevilgningene til Kulturminnefondet blitt doblet. Dette utgjør over 110 mill. kr, som vi kan bruke til å ta vare på vår felles kulturarv, og som utløser til sammen 300 mill. kr til opprustning og til å verne om kulturarv i privat eie. Dette bidrar til at håndverket og teknikkene blir ivarettatt, men også til at byene kan bygge seg opp, og at vi kan drive med aktiv stedsutvikling. Et godt eksempel på det er Vardø Restored – et utviklingsprosjekt i Vardø som rehabiliterer gammel bebyggelse, og hvor de driver med aktiv stedsutvikling.

Det er på området kulturminner i privat eie vi i dag har det største etterslepet. Det er mye å ta vare på, men vi må også ta vare på våre kirkebygg. Vi har i dag 28 stavkirker, og det har vært gjort en god jobb for å ta vare på disse stavkirkene gjennom Stavkirkeprogrammet. Kirkene våre er i dag godt restaurert, men nå står kanskje middelalderkirkene for tur.

Man skulle helst kunne gjort alt sammen samtidig, men det er vanskelig i praksis. Men regjeringen har lagt til rette for at det investeres mye i å ta vare på vår felles kultur. Nå legges det planer for middelalderkirkene, for det er viktig for oss å ta vare på dem. Kirkebyggene våre er også viktige kulturminner.

Vi vil også løfte kulturminnefeltet med statens regionreform. Vi ønsker selvfølgelig at opposisjonen skal være enig med oss i at det er lurt at kulturminnefeltet kan tas ned på et nivå nærmere kommunene og nærme de områdene for å kunne få til et godt samarbeid. Vi trenger mer kompetanse på kulturminnefeltet i regionene, og en god måte å løfte dette på og et viktig verktøy for oss i dette er regionreformen. Det håper jeg at opposisjonen og Senterpartiet også kan være med og støtte.

Presidenten: Representanten Nina Sandberg har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Nina Sandberg (A) [15:00:50]: Representanten Tybring-Gjedde kritiserte i sitt innlegg Arbeiderpartiet,

slik hun bruker å gjøre. Blant annet tok hun opp kompetansekrav, der Høyre ser ut til å synes det er vanskelig at det bare er regjeringspartiene selv som synes det er en god idé å avskilte lærerne i skolen. Så må jeg si at det at Arbeiderpartiet ikke prioriterer skole, er en freidig påstand. I VG-oppslaget hun refererer til om Arbeiderpartiets viktigste saker foran kommunevalget, sa Jonas Gahr Støre bl.a. at Arbeiderpartiet vil be alle kommunene prioritere aktivitetsskolen. En annen viktig ting er at han varsler en stor satsing på 3–4 mrd. kr mer til kommunene. Mye av grunnen er at vi skal oppfylle de løftene vi har når det gjelder skole. Her er det opposisjonen som driver fram politikken, ikke omvendt. Når det gjelder tidlig innsats, har Høyre flere ganger stemt ned våre forslag om en lese-, skrive- og regnearanti. Dette forslaget var vi ute med lenge før Høyre kom med sin plikt til tidlig innsats.

Lars Haltbrekken (SV) [15:02:14]: I dag tidlig hørte vi statsministeren nok en gang skryte av at de norske utslippene av klimagasser går ned. Men medaljens bakside ble heller ikke denne gangen nevnt. Regjeringens klimapolitikk bader i palmeolje og regnskogsødeleggelse. Det er fordi regjeringen bidrar til regnskogshogst at de på papiret får reduserte utslipp her hjemme i Norge. Ingen fra regjeringspartiene har i løpet av disse to dagene kunnet gi et svar på hvorfor det er god klimapolitikk å hugge regnskog. Og det er forståelig, for det er ikke mulig å forsvare en slik politikk. Derfor har SV invitert til et nytt klimaforlik, og jeg håper virkelig at flertallet i denne sal ser behovet for å få palmeoljen ut av den norske klimapolitikken og sikre reelle utslippskutt også i et av verdens rikeste land.

En av de andre store miljøutfordringene verden står foran, er plastforurensningen. Alle partier i denne sal er opptatt av dette. Tidligere i dag hørte vi kamerat Hallelands beskrivelse av plastforurensningen som møtte oss da energi- og miljøkomiteen var på reise i Indonesia nylig. Men hva er Fremskrittspartiets svar på denne plastforurensningen? Jo: La de fattige i verden betale for opprydningen. Fremskrittspartiet vil at all vekst i bistandsbudsjettet skal brukes til plastopprydning. Jeg trodde nesten ikke mine egne ører da jeg hørte det. Vi skal nok en gang ta fra de fattigste og la dem betale for opprydningen av det store plastproblemet i denne verden. Nok en gang viser Fremskrittspartiet seg som et parti for de få og rike, ikke de mange.

Ketil Kjenseth (V) [15:04:39]: Nå har representanten Lars Haltbrekken ved flere anledninger snakket om å bade i palmeolje. Jeg vil oppfordre representanten Haltbrekken og SV til å være mer resultatorientert. I det klimaskiftet vi står i nå, treffer man ikke fasiten med en gang. iPhone 1 var heller ikke det endelige produktet.

Vi skal prøve ut mye, men vi skal også kutte, og nå har vi faktisk dokumenterte kutt. Palmeoljen skal presses ut av tanken, men det vi vet nå, er at biodrivstoff virker når det gjelder å kutte klimagassutslipp, og det handler om så snart som mulig å få et alternativ inn på den tanken. Det er ikke så mange andre land og regioner i verden som er posisjonert for å ta det store løftet. Når vi nå også skal begynne å putte biodrivstoff i flydrivstoffet, sikrer vi at dette er en investering som noen tør å ta, og en teknologi som skal være med de neste tiårene, i hvert fall fram til 2030, til det kommer alternativer.

Vi har også startet på en veldig offensiv elflysatsing i Norge. Både når det gjelder biodrivstoff, jetfuel, og elfly, er Norge ledende, akkurat som vi er på elbiler, i transportsektoren generelt og innenfor skipsfarten ikke minst. Så jeg synes det blir litt floskelpreget, det en holder på med nå, for den palmeoljen blir i det lange løp en parentes når det gjelder å få fossilt drivstoff ut av tanken.

Så har jeg hørt mye om regionreformen og kommunereformen, særlig regionreformen. Det har ikke vært noe snakk om at det også er en storstilt klima- og miljøreform. Vi må legge til rette for regioner som er i stand til å ta ansvar på en helt annen måte enn i dag når det gjelder avfall. Små kommuner greier ikke å bygge de biogasanleggene og drivstoffabrikkene som vi ønsker oss, ut fra det avfallet de henter inn i dag. De har enten ikke industriell kompetanse, finansielle muskler eller risikoevne til å bære de investeringene. Jeg hører noen fra Arbeiderpartiet snakke om at vi sitter og venter på en sirkulær revolusjon i Norge. Vi er godt posisjonert også for den, men vi har ikke strukturene på plass til å ta de nødvendige løftene. Nå må vi komme etter Danmark og Sverige, som har gjennomført regionaliseringen av ressursene for å ta det løftet for framtida.

Vi bør begynne å snakke om innhold og fakta og hva vi legger til rette for, i mye større i grad enn å drive med den kivingen om noen grensedragninger her og der, for det handler i veldig liten grad om det når vi skal legge til rette for framtida. I Innlandet gjør vi dette løftet. Vi bygger Innlandet nå. Der bygges landets høyeste trehus. Klimagassutslippene går ned. Vi har lagt til rette for mange fjernvarmeanlegg og bruker mye av trevirket til det. Så det er store muligheter for framtida når vi tør å gå inn i de debattene.

Tom-Christer Nilsen (H) [15:07:55]: Fra palmeolje til noe mer hjemnært.

Under dagens første replikkveksling fikk vi nærmest inntrykk av at opposisjonslederen mente at politikken oppgave var å problematisere. I 2009 innførte den daværende regjeringen et regelverk for ferdsel til sjøs som virkelig var å problematisere det uproblematisk.

Strusshamn barnehage i min kommune er en av de mange som har tatt kontakt når det gjelder akkurat dette regelverket. Det regelverket innebærer at en førskolelærer som vil ta med barn ute i robåt, må ha fritidsskippersertifikat – 120–330 timers kurs, sikkerhetskurs, kurs i passasjer- og krisehåndtering, VHF-kurs og helseerklæring – og vi er fortsatt i robåt. Kravene til utstyr om bord er 2 stk. VHF-radioer, reservekraftkilde for 6 timer – altså en til som ror da, går jeg ut fra – oppdaterte kart og nautiske publikasjoner, redningsflåte, egne redningsvester med minst 100 Newton oppdrift, livbøye med lys, flytende kastering med fester til 30 meter flytende line, tre fallskjermlys og tre handbluss, en redningsgrind eller tilsvarende til å plukke opp folk av vannet med. Det er litt lavere krav til båter som går under 90 knop, i sommerhalvåret, men likevel.

I praksis betyr dette slutt på sjøaktivitet for barnehager, skoler, leirskoler, sjøspeidere osv.

Hvilken konstatert ulykkesfrekvens er det man skal forhindre ved dette omfattende og uprofesjonelle kravet? Det er ingen. Det er ingen registrerte alvorlige ulykker med denne typen aktivitet. Og da snakker jeg ikke om årlige ulykker, det er ingen tilfeller av drukningsulykker så langt vi kan avdekke statistikk på området. Det er ikke skolebarn under tilsyn med redningsvest i robåt som forulykker til sjøs. Det er i all hovedsak folk på min alder som faller fra kaikanten eller fra båten, ikke sjelden i påvirket tilstand, og alltid uten redningsvest.

Jeg går ut fra at det finnes begreper som ikke er parlamentariske uttrykk, men som er dekkende for situasjonen slik den er nå. La meg derfor få lov å si det slik som min sønn Johan på to år, som er lidenskapelig opp tatt av båtliv og båter og en erfaren barnehagegutt, ville si det: Dumt – pappa fikse? Kjære Johan, pappa ønsker å fikse. Han har tillit til at statsråden og denne sal vil sikre at barnehagebarn og barn ellers, sjøspeidere og andre som ferdes til sjøs, som har gjort det i generasjoner, vil lære sjøvett i praksis ved sjøen, ikke som teori i klasserommet, også framover, og vil endre dette regelverket.

Tuva Moflag (A) [15:10:43]: Noen av utfordringene vi opplever som samfunn, er for store til å løses rundt kjøkkenbordet. Men når vi kan samle oss om utfordringer rundt både kjøkkenbordet og Kongens bord, kan vi oppnå utrolige resultater.

Ensomhet er en samfunnsutfordring vi må jobbe for å redusere, både som privatpersoner og som politikere. Tidligere i år var det en Twitter-melding fra Albert Astrup Hansen som traff meg midt i magen: «Jeg er en 17 år gammel gutt og en av mange som ikke har noen venner.» Siden har jeg hatt gleden av å treffe Albert flere ganger, og jeg vil takke Albert for hans åpenhet og mot og for å sette ensomhet på dagsordenen.

I vår arrangerte Arbeiderpartiet et rundebordsmøte om ensomhet sammen med No Isolation og en gruppe mennesker som selv har opplevd ensomhet. På møtet ble vi raskt enige om at Norge bør ha som ambisjon å være det minst ensomme landet i verden. I tillegg jobbet vi fram fem krav til eldre- og folkehelseministeren.

Kampen mot ensomhet må bli en del av kommunens folkehelsearbeid, og det trengs dedikerte ansatte man kan henvende seg til. Nødvendig helsehjelp må på plass, der ensomhet er årsak til eller resultat av andre helseplager. Det må gjennomføres en nasjonal kampanje for å synliggjøre omfanget og konsekvensene av ensomhet. Det er anslått at ensomhet rammer 15–20 pst. av befolkningen. Det er et folkehelseproblem som det trengs mer åpenhet rundt, og det er viktig at tabuet brytes ned. Næringsliv, academia, frivilligheten og det offentlige må jobbe sammen i et krafttak mot ensomhet.

I tillegg må hver enkelt av oss ta ansvar for å gi plass til en ekstra i sosiale sammenhenger. Frivilligsentralene må spille en sentral rolle i å skape sosiale arenaer man kan bruke for å bygge relasjoner over tid. Dette krever mer ressurser til frivilligsentralene, slik at tilbudene blir lavterskel og tilgjengelig for alle uavhengig av økonomi. Alle skal ha en venn i barnehagen og på skolen. Vi har allerede stilt krav om lese-, regne- og skrivegaranti i skolen. Barnehager og skoler er vel så viktige arenaer for sosial trening og for å skape gode fellesskap.

I vår hadde Arbeiderpartiet et representantforslag knyttet til ensomhet. Vi mener at kampen mot ensomhet må bli en del av kommunenes folkehelsearbeid. Dessverre ble forslaget stemt ned av regjeringspartiene. Men jeg gjentar oppfordringen min her: Hvis vi samler oss rundt både kjøkkenbordet og Kongens bord, kan vi oppnå utrolige resultater.

Mudassar Kapur (H) [15:13:52]: Jeg vil starte med å si at mange har i dag på en fortjenstfull måte tatt opp debatten om barnefattigdom, og jeg har lyst til å si noe om det.

Jeg tenker at barnefattigdom handler ikke først og fremst om fattige barn, det handler veldig ofte om fattige familier. Og familiefattigdom handler veldig ofte om lav inntekt, eller kanskje ingen inntekt, kanskje bare én inntekt i familien. Det handler veldig ofte om kort botid i Norge, og det handler også om at det er mange foreldre som ikke har den samme muligheten som andre foreldre til å gi barna den klassereisen eller sosiale mobiliteten de kan ha.

Det er egentlig derfor det er veldig viktig for oss i Høyre å se litt forbi statistikken. Jeg kan nesten påstå med sikkerhet at de aller fleste innvandrersfamilier en eller annen gang i sitt livsløp har befunnet seg i en fattigdomsstatistikk. Men hvis man ser forbi den statistikken

og ser på den enkelte familie, vil man kunne se at den familien ikke er en del av den statistikken fordi de ikke kan bedre, men gjerne fordi de ikke har kommet lenger. Det er nettopp derfor vår inngang til den debatten handler om å se på helheten. Det er nettopp derfor vi satser på gratis kjernetid i barnehagen og en sosial boligpolitikk. Vi har fornyet hele integreringsløpet slik at vi får mer fokus på språkopplæring, arbeid og raskere bosetting, slik at familiene kan komme forttere i gang. Vi har fornyet og forlenget områdesatsingene i områder med store sosiale forskjeller, der språkopplæring, skole, arbeidsplasser og trygge lokalsamfunn er satsingsområder.

I deler av verden har man et ordtak som sier at det trengs en hel landsby for å oppdra et barn. Det er et ordtak man kanskje kan oversette til norske forhold. Hva er den moderne landsbyen i vårt land, for det gjelder jo også her? Familien, skolen, arbeidslivet, frivillighet, barnevern, områdesatsinger – alle disse tingene utgjør en viktig del av det som skal til for at vi får et lokalsamfunn hvor flere kan løftes ut av fattigdom. På dette området har Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti gjennom ti budsjetter og flere felles løsninger gjort en formidabel innsats. Vi er stolte, men vi har aldri lovet pennestrøkpolitikk. Vi har lovet å gjøre en skikkelig innsats på dette området, og det er det vi ser fram til å jobbe videre med.

Runar Sjøstad (A) [15:16:54]: Representanten Kjenseth fra Venstre brukte veldig mye av – for ikke å si hele sitt første innlegg til å fortelle hvordan han oppfattet Arbeiderpartiets klima- og miljøpolitikk. Han brukte sitt andre innlegg til å fortelle hvor målrettet og resultatorientert man måtte være – det var vel innlegget fra SV som utløste den – før han var tilbake til Arbeiderpartiets politikk. Jeg oppfattet at representanten Kjenseth pratet lite, eller ingenting, om egen politikk på dette området. Det utløser en viss nysgjerrighet på om man ikke har egen politikk, men det har man faktisk. I Venstres parti-program står det bl.a.:

«Vi vil at Norge skal ha et nasjonalt mål om å halvere utslippsnivået fra 1990 innen 2030, og være karbonnøytralt samme år.»

Det er et kjempegodt mål, et mål som hadde vært verdt å kjempe for og verdt å nevne i den debatten vi er inne i. Men man har kanskje valgt regjeringsmakt framfor klimakutt.

Det er veldig alvorlig med de klimaendringene vi ser. Skal vi løse problemet, skal vi komme i mål med de forpliktelsene vi har vært med på å ta på oss, er vi nødt til å handle nå. Jeg skjønner det kan være vanskelig for partiet Venstre som er en del av regjeringen, og jeg skjønner det ikke kan være lett når man sitter i en regje-

ring med statsråder som vrir seg hver gang det stilles spørsmål om menneskeskapte klimaendringer.

Hvordan skal man da nå målet om at Norge skal være karbonnøytralt i 2030 når regjeringen ikke vil ha et nasjonalt utslippsmål? Det er grunnen til at vi, i lag med SV, i starten av debatten i går leverte et omfattende klimaforslag. Vi kan ikke sitte i ro og vente på at Venstre skal få gjennomslag i regjeringen de er en del av.

Presidenten: Representanten Nils Kristen Sandtrøen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [15:19:19]: I trontalen fikk vi presentert et mål om små forskjeller, og derfor er det viktig å klargjøre nå, på tampen av debatten, at skal vi få til det, må vi ha faste jobber i Norge med forutsigbarhet for ordentlige lønninger og pensjoner. Derfor er vedtaket som vi i Arbeiderpartiet var med på å få flertall for i går, om å kutte ut gammeldags, kortsiktig innleid arbeidskraft og heller satse på faste jobber, et viktig vedtak for å sørge for at vi når målet om små forskjeller i Norge. Vi vet at små forskjeller gir bedre fordeling og større investeringer i et framtidsrettet næringsliv.

Det er veldig bra at vi nå har en opprydningsaksjon i det norske arbeidslivet. Sammen med pensjon fra første krone skal vi løfte veldig mange folk som fortjener å bli sett av Stortinget.

Turid Kristensen (H) [15:20:34]: En av grunnene til at jeg valgte meg Høyre som parti, er vår sterke tro på at samfunnet bygges nedenfra – at de små fellesskapene er viktig. For fellesskapet er noe annet enn staten, fellesskapet er noe annet enn det politikerne vedtar. Fellesskapet er ikke et samfunn der ulike mennesker skal behandles helt likt.

En annen grunn til at jeg valgte meg Høyre, er at vi setter enkeltmennesket foran systemet. Valgfrihet og mangfold er viktige verdier. Derfor er jeg så glad for at de ikke-sosialistiske partiene har stått godt sammen bak visjonen om bl.a. pasientens helsetjeneste – hvor fritt behandlingsvalg er ett av de viktige tiltakene – at vi verdsetter innsatsen til dem som investerer i og jobber i de private barnehagene og helse- og omsorgsinstitusjonene, at det er pasienten og brukeren som står i sentrum, og at det er kvaliteten på tilbudet til pasienten og brukeren som er det viktigste, ikke hvem som tilbyr tjenesten.

Jeg har undret meg over at Arbeiderpartiet i stadig større grad tar til orde for at det bare er det offentlige som kan tilby tjenester til innbyggerne våre. Jeg synes det er trist å se hvordan Arbeiderpartiet omtaler hardtarbeidende mennesker, og i stedet for å takke dem for å gi et godt tilbud kaller dem velferdsprofitører.

Representanten Kjerkol påsto under debatten i går at det uttalte formålet med fritt behandlingsvalg er å gi private behandlere tilgang til norske pasienter – snakk om å misforstå. Men det forklarer kanskje litt av motstanden mot ordningen når en av Arbeiderpartiets helsepolitikere så til de grader har misforstått og ikke har fått med seg at hensikten er å gi innbyggerne i Norge muligheten til å være med og bestemme selv hvilken behandling de skal ha, og hvem som skal gi dem denne behandlingen.

Hadde det ikke vært for mange av de hardtarbeidende menneskene i de private helseinstitusjonene, hadde vi stått i lange køer for å gå til fastlegen og tannlegen og for å få hjelp med vår mentale helse. Uten hardtarbeidende mennesker i de private barnehagene hadde vi ikke hatt full barnehagedekning i dag. Uten hardtarbeidende mennesker i den private delen av helsevesenet hadde mange rusmisbrukere ikke fått den hjelpen de trenger for å overleve.

Det andre jeg undrer meg litt over, er at jeg aldri har hørt noen fra Arbeiderpartiet kalle privatpraktiserende leger, tannleger eller psykologer ute i kommunene for velferdsprofitører. Mener de egentlig at alle disse også skal kommunaliseres og bli offentlig ansatte, slik de mener ansatte i barnehager, sykehjem og behandlingstilbud skal? Eller er ikke disse tilbyderne av velferdstjenester velferdsprofitører på lik linje med andre, ifølge Arbeiderpartiet?

Jeg mener at tiden har løpt fra politikere som setter systemet foran pasienten. Jeg mener at tiden har løpt fra politikere som skal bestemme om innbyggerne skal få lov til å ha valgfrihet, eller om de må innrette seg etter en standardløsning som de samme politikerne har definert. Jeg er glad for å tilhøre et parti som setter mennesker, ikke systemer, i sentrum.

Statsråd Jan Tore Sanner [15:23:50]: Det var representanten Jorodd Asphjells første innlegg i dag som fikk meg til å ta ordet. Asphjell sa det som også har vært omkvedet fra store deler av opposisjonen, nemlig at i denne trontaledebatten har regjeringspartiene ikke vært opptatt av de store samfunnsutfordringene, men kun vært opptatt av å skryte. Jeg må da minne om hva trontalen handlet om, nemlig hvordan vi skal skape et bærekraftig velferdssamfunn. Det var seks helt konkrete samfunnsutfordringer som ble løftet opp, som også gjenspeiles i Jeløya-erklæringen, nemlig:

- behovet for å omstille norsk økonomi for å skape vekst og trygge arbeidsplasser
- hvordan vi skal oppfylle Norges klimaforpliktelser og få til det grønne skiftet
- hvordan vi skal få til et inkluderende arbeidsliv og sørge for at den veksten vi nå har, bidrar til at flere av

dem med hull i cv-en eller funksjonshemninger kommer inn i arbeidslivet

- hvordan vi kan sikre gode velferdsordninger og gjennomføre regjeringens reform Leve hele livet
- hvordan vi kan redusere fattigdom og løfte dem som faller utenfor
- hvordan vi kan gjennomføre et integreringsløft

Dette er konkrete samfunnsutfordringer som regjeringen jobber med hver eneste dag.

Selv har jeg gleden av å ha ansvaret for to av de viktige reformene, nemlig kompetansereformen – hvordan vi skal sørge for at mennesker ikke går ut på dato når teknologien bidrar til at arbeidsoppgaver forsvinner, hvordan vi kan sørge for at folk kan få kompetansepåfyll og være tryggere i arbeidslivet. Jeg har også ansvaret for integreringsløftet, som handler om hvordan vi kan sørge for at innvandrere blir en del av små og store fellesskap, hvordan flere kommer i jobb, hvordan flere får utdanning, lærer seg norsk, får til hverdagsintegreringen og ikke minst bekjemper negativ sosial kontroll. Det er den viktige frihetskampen i vår tid, nemlig at alle skal ha rett til å leve sitt eget liv.

Dette er utfordringer som regjeringen jobber med. Så er det riktig at ja, mye går riktig vei, noe som beveger oss i retning av de målene vi har satt oss. Når flere elever lærer mer, er mer på skolen, flere fullfører og består, bidrar vi også til at forskjellene i samfunnet blir mindre. For den sosiale reisen starter i barnehagen og i klasserommet, og det er derfor vi er opptatt av tidlig innsats og å sørge for at ingen faller utenfor.

Vi kan gjerne være uenige om retningen av politikken. Men vår regjering er opptatt av å ta tak i de store samfunnsutfordringene, og vi jobber hver dag for å bidra til et bærekraftig velferdssamfunn.

Presidenten: Representanten Jorodd Asphjell har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Jorodd Asphjell (A) [15:26:55]: Representanten Kristensen fra Høyre sa at hun meldte seg inn i partiet Høyre fordi hun ønsket at samfunnet skulle bygges nedenfra – her er det ikke mye hjelp å få ovenfra.

Opposisjonen blir beskyldt for å måtte ha mange forslag som får budsjettmessige konsekvenser. Ja, vi har ambisjoner på vegne av folket. Vi har ambisjoner på vegne av velferdssamfunnet og hvordan vi skal bygge det framover. Vi ønsker å bruke penger på barnehager for å styrke kvaliteten. Vi ønsker å bruke penger på skolen for å få flere lærere og tidlig læring til ungene. Vi ønsker å bruke penger på et anstendig arbeidsliv, på et bedre arbeidsmiljø og ikke minst for at en million arbeidstakere skal få pensjon fra første krone. Og vi har varslet at vi ønsker å bruke flere milliarder kroner på kommu-

nene, for det er i kommunene folk bor og lever sitt liv. Det er i kommunene velferdstilbudene skapes, og det er også der velferdstilbudene brukes. Derfor er det viktig å bruke de store pengene på kommunesektoren og ikke slik at enkelte skal få større kjøpekraft. Her må vi sørge for at de aller fattigste får en best mulig hjelp fra oss.

Presidenten: Lars Haltbrekken har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Lars Haltbrekken (SV) [15:28:19]: Det gikk med 317 millioner liter palmeolje til biltrafikken i Norge i fjor. Det er det dobbelte av det vi brukte året før, og det er mange ganger det som norske forbrukere kastet ut av palmeolje fra norske matvarer. Dette er en parentes, sier Venstres Ketil Kjenseth. Palmeoljeproduksjonen i dag er den største driveren til avskoging av regnskogen i Indonesia. Det er så visst ingen parentes; det er et betydelig problem. Kjenseth oppfordrer SV til å være konstruktiv, og det er derfor vi i går, sammen med Arbeiderpartiet, la fram 37 forslag til hvordan Norge skal kunne kutte sine utslipp i årene som kommer, og det er derfor vi etterlyser oppfølging av Stortingets vedtak fra i fjor, som Venstre og SV sto sammen om, for å kaste palmeoljen ut av offentlige anbud.

Renate Sølversen (H) [15:29:31]: Det hender jeg blir spurt om hvorfor jeg driver med politikk – hva som er motivasjonen for å bruke dager, kvelder og helger på møter, arrangementer og store bunker med sakspapirer. Svaret er egentlig ganske enkelt: Målet mitt er å jobbe for en politikk som gjør at barna som vokser opp i Norge, i størst mulig grad skal være i stand til å velge sin egen fremtid. Jeg ønsker å bidra til at barn og unge skal føle seg trygge, både på seg selv og i samfunnet. Jeg ønsker å sørge for at de kan nå sine mål, og jeg ønsker å være en av de heldige som får være med å bidra til at barnas drømmer blir oppfylt.

Men selv om svaret er enkelt, er det vanskelig å få det til. Barn er helt avhengig av trygge voksne, på hjemmebane, i lokalsamfunnet og i politikeres posisjoner rundt omkring i landet. Vi trenger å finne den gode balansen mellom hva staten skal ta ansvar for, og hva den enkelte familie selv skal ha muligheten til å velge.

I Høyre mener vi at kunnskap i skolen og tidlig innsettelse for at alle barn skal lære å lese, skrive og regne, er noe av det som definitivt er det offentliges ansvar. Livet blir ganske mye vanskeligere om man ikke klarer å regne ut hva summen på kassalappen vil bli, eller hva rentene på Mastercard-et egentlig betyr i kroner og øre.

Vi lever i et samfunn der vi konstant er omgitt av tekster, der leseferdighetene blir viktigere hver eneste dag, ikke bare for å forstå hva som står der, men også for

å vurdere hva som er sant og usant, og finne ut hva som er skrevet for å underholde oss, for å informere oss og ikke minst for å påvirke oss. Barn er helt avhengig av leseferdigheter for å kunne bli selvstendige og trygge.

Barna våre trenger grunnleggende ferdigheter og grunnleggende kunnskap om og forståelse for samfunnet og verden rundt seg om de skal ha forutsetninger for å lykkes. For å lykkes må vi også ha trygge rammer i barnehage og skole, vi må ha et barnevern som er der når familien ikke er nok. Vi trenger frivillighet, slik at barn opplever samhold og mestring på fritiden. Ja, vi trenger kanskje også nye retningslinjer for influensere, fordi de i så stor grad kommuniserer på en måte som kan påvirke barn og unges selvtilit.

Det aller viktigste er likevel familien, de trygge rammene, det å ha noen voksne som alltid stiller opp, og som alltid bryr seg. Da må vi også huske på å la familiene bestemme en del selv – for å kunne ta gode valg om permisjon, om fritid og om hvilken barnehage man skal velge.

Jeg heier på barna og ungdommene hver eneste dag og er veldig glad for at denne trontaledebatten har vist at alle partiene gjør det, selv om vi noen ganger er uenige om hvordan vi best kan hjelpe dem for å lykkes. Selv mener jeg at Høyres kombinasjon av offentlig ansvar og frihet til familiene er en god start for å hjelpe barna med å lykkes med å nå de drømmene de har. Jeg vil jobbe hver dag for å få det til, og derfor er jeg politiker.

Statsråd Ola Elvestuen [15:32:46]: Jeløya-plattformen er offensiv i klima- og miljøpolitikken. Vi har dårlig tid når det gjelder å nå målene i Parisavtalen – både 2-gradersmålet og 1,5-gradersmålet. De to viktigste utfordringene vi setter opp i Jeløya-plattformen, er 1) at vi trenger en grønn omstilling, og 2) at vi skal nå våre klimaforpliktelser. Vi skal nå klimaforpliktelsene ved å redusere utslippene med minst 40 pst. sammen med EU. Det er viktig å få på plass en enighet nå i løpet av året, og vi må ligge i front for å lede an for å få en regelbok for Parisavtalen som bygger på avtalen fra 2015, og at den forsterkes i årene framover.

Norge ligger i front på mange områder i klimaarbeidet, særlig innenfor transport. Vi gjør ting og får resultater som ingen andre egentlig er i nærheten av. En ting er elbilsatsingen. 47 pst. av bilsalget i september var elbiler. Ingen andre land er i nærheten av slike resultater, og vi er på god vei til å nå målet som ble satt med et borgerlig flertall om at bare nullutslippskjøretøy skal selges i 2025.

Vi ligger helt i front når det gjelder grønn skipsfart. Nå er det i Norge i bestilling 70 ferjer med nullutslipp som skal komme i bruk i begynnelsen av 2020-tallet.

Vi ligger helt i front når det gjelder utviklingen av karbonfangst og -lagring. Regjeringen viderefører arbeidet både med Klemetsrud og Norcem i årene framover.

Vi ligger helt i front også i det internasjonale arbeidet for å ivareta regnskog. Den norske satsingen på å ta vare på og stoppe avskogingen av regnskog nyter stor respekt og er et omfattende arbeid. Vi har gode samarbeid omkring Amazonas, vi jobber, selv om det er vanskelig, i det sentrale Afrika, og vi har et godt samarbeid i Indonesia. Indonesia har vært tatt opp flere ganger. Det viktigste vi gjør med vår politikk, er å stoppe avskogingen. Da skal vi gi honnør til Indonesia når de nå nettopp har innført et moratorium for å gi nye tillatelser til palmeoljeplantasjer, og vi skal gi honnør for at de også skal gjennomgå dem som allerede er gitt.

Vi skal redusere bruken av palmeolje også i Norge, men biobasert drivstoff er en del av løsningen, og da må vi ha mer nullutslippssatsing, flere elbiler og mer avansert biodrivstoff. Det blir det også satset på i Norge. Det er flere prosjekter på gang – jeg tror det er fem som vil kunne gi en produksjon på 370 millioner tonn avansert biodrivstoff fram mot 2022.

Jonas Gahr Støre (A) [15:36:07]: Jeg synes debatten har vært interessant. Trontalen hadde mange gode mål, og debatten her har forsøksvis handlet om hvordan vi kan nå dem – dem vi er enige om, og dem vi er uenige om. Noe av det vi har hørt fra regjeringsrepresentantene, som er en påminnelse om det vi selv erfarte i regjering et stykke ut i andre periode, er behovet for å fortelle om alt man har oppnådd. Det er veldig menneskelig, og det er ganske interessant. Men vi har lest i talepunkter, oversikter og helårsrapporter hvordan politikken går, og jeg synes de må tåle at denne debatten, som kalles opposisjonens debatt, innebærer å stille spørsmål som: Hvordan skal vi nå gjenstående mål? Hva er målkonflikter? Hvordan kan vi på noen områder finne sammen for å komme videre? Det har vært viktig for oss.

Forlik har også vært et tema. Det har vært interessant disse dagene, på grunn av en helt annen debatt, som ikke har gått her i salen, der lederne for Høyre og Fremskrittspartiet har sagt at skulle det komme en annen regjering i Norge, kan de glemme samarbeid med de partiene. Vel, det er en annen tone enn det vi får høre hele tiden om Arbeiderpartiet – at vi ikke inngår nok forlik, og at vi ikke står ved forlik. Noen ganger blir det sagt at vi inngår forlik fordi vi mangler en egen politikk. Vi står ved forlik når det kan bringe Norge på rett kurs, og vi har inngått forlik også på områder som er krevende. Men det har vært ganske påfallende hvordan denne regjeringen ikke står ved sine forlikspartnere, ikke bringer dem inn og holder dem orientert om utviklingen på

de ulike områdene. I denne debatten har de også etterlyst et nytt forlik om klimapolitikken. Det åpnet vi for da vi hadde flertallsregjering. Denne regjeringen har nektet det ved hver korsvei når den har vært i mindretall.

Så har det handlet om politi. Der har statsministeren vært opptatt av at hennes lederstil er å si hva som går bra, og komplimentere dem som gjør det bra. Det er jeg helt enig i, og det er riktig lederskap, men lederskap er også å ta tak i utfordringene. Jeg tror ikke det var feilsitat av den gode justisministeren da representanten Vågslid spurte om vedtaket fra 2017, hvor det står at de gjenværende lensmannskontorene skal styrkes, ble fulgt opp, og justisministeren sa: Hvilket vedtak handler det om? Det er et veldig viktig vedtak, og når elleve av tolv distrikter i dag opplyser om at de ikke har politibemanningen på stell, er det alvorlig. Derfor synes jeg vi har fått få svar på hvordan det skal rettes opp.

Tilsvarende med pensjon: Mitt spørsmål til statsministeren var: Er det rettferdig at en million ikke får det? Hun har ikke svart. Hvis noe er urettferdig, mener jeg det er vår oppgave å jobbe med det.

Jeg tror at vi her har fått tydeliggjort klare skillelinjer mellom regjeringspartiene og opposisjonen. Arbeiderpartiet har sagt klart fra om hva som blir våre satsingsområder for å gjøre Norge bedre, ikke for å gratulere oss for det som er bra, for de gode resultatene har vi alle bidratt til på ulike måter, men det er jo politikken hverdagsoppgave å gjøre oppgavene bedre.

Trond Helleland (H) [15:39:26]: Trontaledebatten går mot slutten, og alle har forhåpentligvis snart fått sagt sitt. På mandag kommer forslaget til statsbudsjett, og debatten kan fortsette.

Det var en mild tone i representanten Gahr Støres innlegg. Jeg vil nok si at regjeringspartiene i aller høyeste grad har løftet opp utfordringen for Norge framover. Statsråd Sanner var nettopp på talerstolen og pekte på hovedutfordringene som Jeløya-plattformen drar opp, og vi har brukt mye tid – også jeg, i mitt innlegg – på noen hovedutfordringer, f.eks. at vi vil være over dobbelt så mange over 80 år i dette landet i 2040. Det er ikke bare en utfordring, det er også en mulighet. Jeg anbefaler alle som ikke var til stede, å lese Astrid Nøklebye Heibergs innlegg om den saken tidligere i dag.

Vi har utfordringen med å skape nye og grønnere jobber, som skal erstatte olje- og gassinntektene når de begynner å gå ned. Vi har digitaliseringen, som gjør at framtidens jobber krever en annen kompetanse, og vi må gjennomføre en kompetansereform.

Vi har også integrerings- og inkluderingsutfordringen, at flere innvandrere må i jobb for at det ikke skal gå ut over bærekraften i velferdssamfunnet, og at flere av dem som kunne ha jobbet, kommer seg i jobb gjennom

en bedre inkluderingspolitikk. Alt dette er utfordringer som vi må ta tak i. Over dette står også klimaendringene og miljøutfordringene, som vi må ta tak i før det er for sent.

Dette er store utfordringer for det norske velferds-samfunnet, og for å kunne løse dem og samtidig sørge for at Norge er verdens beste land å bo i, må vi skape flere jobber og kvalifisere folk for disse jobbene. Særlig trenger vi flere jobber i privat sektor – det har vi vært tydelige på. Det er jobbene i privat sektor som muliggjør den velferden vi ønsker at alle nordmenn skal ha glede av.

Grunnpilaren for å oppnå dette er at vi har et trygt samfunn, et samfunn hvor vi har et forsvar som kan trygge vår fred og frihet, og et politi som kan gi alle innbyggere trygghet i hverdagen.

Det har ikke vært mangel på utfordringer for framtiden, og det synes jeg det har vært en god debatt om. Vi vil sikkert være uenige om betoningen av å skryte av det som har gått bra, og å vektlegge det som noen mener går dårlig, men vi har i hvert fall følt at vi har lagt vekt på framtiden og hvilke utfordringer Norge står overfor.

Vi har gått igjennom forslagene som foreligger, og Høyre, også de andre regjeringspartiene, tror jeg, kommer til å stemme imot alle forslagene – ikke fordi alle er dårlige, noen er vi nødvendigvis uenige i, men det er også en del forslag om saker som allerede er igangsatt, og der en kan se at en har tenkt å legge fram eller kommer til å legge fram politikk, saker som regjeringen jobber med. Det er også, som sagt, en del forslag som vi rett og slett er uenig i. Så jeg anbefaler Høyres representanter å stemme imot de framlagte forslagene.

Hans Andreas Limi (FrP) [15:42:46]: Man skal være litt forsiktig med å takke for debatten for tidlig, for plutselig er vi i gang igjen, men nå nærmer det seg slutten.

Jeg har lyst å gripe fatt i noe som representanten Sverre Myrli sa i går. Han sa at under denne regjeringen, altså den blå-grønne, endrer samfunnet seg – ikke dramatisk, men det er små skritt i gal retning. Sannheten er jo at det er store skritt i riktig retning.

Vi har gjennomført store skattereduksjoner, ikke minst for bedriftene, for å trygge arbeidsplassene. Det blir kritisert, også av dem som var med på skatteforliket. Samtidig gjennomfører vi en enorm satsing på noen svært viktige områder for det norske samfunnet og for framtiden.

Vi satser på infrastruktur, det bygges vei og bane som aldri før. Det kan ikke bestrides.

Vi satser på utdanning og kompetanse. Det er veldig viktig for at våre barn og vår ungdom skal stå best mulig rustet for framtiden og de kravene som kommer til å stilles.

Vi satser på helse- og justissektoren. Vi løfter kommuneøkonomien, og vi løfter ikke minst rusomsorgen og psykiatrien.

Dette kan vi gjøre bl.a. fordi vi har en høy og god skatteinngang.

Oljeprisfall og lavkonjunktur er snudd til vekst og rekordlav ledighet, og det går bra i hele landet, ikke bare i sentrale strøk. Når jeg sier «hele landet», inkluderer jeg også primærnæringene.

Arbeid og selvforsørgelse er vel også et viktig mål for Arbeiderpartiet og resten av opposisjonen, for det er hele fundamentet for vår velferd.

«Velferdsprofitører» har blitt et nytt politisk moteord. Ja, vi finner eksempler på at noen private leverandører både utnytter og beriker seg på avtaler med det offentlige, og vi finner eksempler på at noen i offentlige stillinger også gjør det. Det skal vi ikke akseptere uansett. Men det er ikke regelen, og nettopp derfor er det så viktig ikke å ødelegge det gode samspillet og konkurransen mellom offentlig og privat sektor, heller ikke i velferdssektoren.

Jeg drister meg til å takke for debatten og vil gå over til en stemmeforklaring når det gjelder forslagene. Jeg kan egentlig støtte meg til det som Trond Helleland sa, men jeg vil også understreke at det er noen av disse forslagene som ikke nødvendigvis bygger på helt korrekte fakta. Det er noen premisser som vi nok ikke er helt enig i, men uansett: Fremskrittspartiet vil også stemme imot samtlige forslag, bl.a. fordi en del av forslagene slår inn åpne dører. Det er faktisk arbeid i gang, ikke minst arbeid som er igangsatt på grunnlag av vedtak i Stortinget i forrige periode.

Marit Arnstad (Sp) [15:46:10]: La meg få lov til å starte med noe helt konkret: Det er veldig bra at Høyre og Fremskrittspartiet nå endelig uttaler seg positivt om kirkevedlikehold, for det hadde Senterpartiet og Kristelig Folkeparti et felles forslag om i 2015, og som ble vedtatt mot Høyres og Fremskrittspartiets stemmer. Siden har det ikke vært noe framgang i den saken. Nå har det gått tre år, og nå må det bli en fortløpende framgang i det arbeidet. Senterpartiet håper derfor at de partiene som sto bak det i 2015, også vil sikre flertall for en slik fortløpende framgang i dag.

Å knytte det til regionreformen, som representanten Haukland gjorde i sitt innlegg, blir derimot litt søkt. Jeg skjønner for så vidt at en vil knytte likt og ulikt til regionreformen, men det er kommunene som i dag har ansvaret for de eldste kirkene våre, og det de trenger, er ingen regionreform. Det de trenger, er statlig medfinansiering, rett og slett, og det er det forslaget har handlet om hele veien. Så Senterpartiet er glad for det, dersom det blir vedtatt, og vi ser fram til å få fortløpende framgang i den saken.

Det har vært en nokså bred trontaledebatt. Et helt sentralt tema i dag har vært diskusjonen om politireformen. Regjeringen vil gjerne at vi skal gi honnør for det arbeidet som er gjort, men de har liten vilje til å diskutere de utfordringene som er knyttet til reformen. På mange måter synes jeg nok at regjeringen her presenterer et glansbilde som jeg tror veldig mange der ute ikke kjenner seg igjen i. Det er noe som skurrer i de forklaringene som gis.

Kanskje hadde regjeringen stått seg på å erkjenne at dette er en reform som kommer til å bety mindre tilstedeværelse og mindre forebygging i politiet. En burde kanskje også erkjenne at sakene nå faktisk hopper seg opp på en slik måte at det er egnet til bekymring, for det bekymrer åpenbart veldig mange ute i politikdistriktene.

Det ble også lovd at de gjenværende kontorene skulle fungere bedre, være mer åpne og ha en sterkere stilling, og jeg skjønner skuffelsen hos Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti i dag over at kontorenes stilling ikke har blitt bedre – og heller ikke politikontaktenes, som en ble lovd skulle ha en vesentlig rolle. Det kan kanskje gi Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti et lite signal om hvordan en ikke bør inngå forlik med denne regjeringen. Det er nemlig ikke vi som finner på disse eksemplene. Det er folk som reagerer, og da må en også lytte til de folkene, og det er en utfordring som regjeringen i dagens debatt har svart på med innøvde fraser.

Så er det nok noen som sier at politireformen burde vært gjennomført tidligere, og at den var overmoden, men kjære vene: Dette er den tredje politireformen vi har hatt på 20 år, og alle har handlet om strukturrendringer, og ingenting har blitt bedre av at ting bare skal bli større.

Audun Lysbakken (SV) [15:49:28]: Jeg skal gi statsministeren at hun hadde en ganske effektiv avfeiling av min oppfordring om å svare på spørsmål før i dag. Nå vet hun i hvert fall at jeg gleder meg til første spørretime.

Jeg vil likevel si at det er påfallende hvor lite ivrig statsministeren er etter å svare på akkurat spørsmålene som er knyttet til ulikhet. Regjeringen har laget dagsseminar om ulikhet, og statsministeren snakket om forskjeller i sitt innlegg, og jeg er glad for det, for det er en dagsorden som vi mener det er helt nødvendig å sette for norsk politikk i framtiden. Men da er det også nødvendig å få klare svar fra regjeringen om hva de mener om situasjonen for dem som er utsatt for usosiale kutt gjennom de årene denne regjeringen har styrt, for politikken går jo fortsatt i motsatt retning av retorikken. Hvis det er viktig å skape et bærekraftig velferdssamfunn, må det være sosial bærekraft i det vi gjør. Vi må ta vare på den samfunnskontrakten som skaper tillit, og som innebærer at de på toppen ikke får lov til å dra ifra

når det gjelder både makt og rikdom, slik det skjer i Norge nå. Da må vi føre en velferdspolitik for de mange, ikke for de få.

Derfor lurer jeg fortsatt på hva statsministeren mener om vårt forslag om å gjennomgå konsekvensene for de uføre, for dem som er avhengig av bostøtte, og for ulike pasientgrupper som er rammet av kutt fra denne regjeringen. Hvis flertallet stemmer imot forslagene våre i dag, er det nærliggende å tro at det er fordi de frykter svarene.

På samme måte lurer jeg fortsatt på hva statsministeren mener om pensjon fra første krone – ikke hva som er Høyres standpunkt, men om statsministeren er klar til å erkjenne at det er en urett som må løses i vårt pensjonssystem, når frisøren, renholderen eller arbeideren som har en liten stilling i privat helse og omsorg, ikke får pensjon for sitt arbeid, samtidig som at mange som tjener adskillig mer, får det. Det mener mange er urettferdig, og det er interessant å få vite om regjeringen også mener det.

Høyres parlamentariske leder sa at de fleste forhåpentligvis hadde sagt sitt. Vel, jeg håper at vi kan fortsette litt til, slik at vi får svar på dette. Det er påfallende hvor lite regjeringspartienes representanter snakker om det som er den største prioriteringen i den økonomiske politikken, nemlig skattekutt, mest til dem som har mest fra før, og det som er de viktigste strukturgrepene fra regjeringspartiene, nemlig upopulær tvang i kommune- og regionreform og upopulær konkurranseutsetting i infrastruktur og velferd. Det er vel fordi regjeringspartiene vet at sentrale sider av deres politikk er upopulær.

Terje Breivik (V) [15:52:56]: Trontaledebatten 2018 er i ferd med å ebba ut. Statsministeren skildra stoda i kongeriket i oppsummeringa av debatten godt tidlegare i dag. Det er mykje å gleda seg over, særleg for dei som vil beskriva, ikkje karikera utviklinga.

Det er liten tvil om at me er ei av verdas mest privilegerte nasjonalforsamlingar. Me styrer eit av dei mest ressurssterke landa i verda når det gjeld både materiell handlerikdom, fantastiske naturressursar til både å nytta og nytta, ein fredens plass på jord med små forskjellar, skjerma for dei verste klimaendringane, og eit veldig velfungerande demokrati.

Alle som følgjer litt med i norsk politikk som hugsar noko av pensumet i historie ifrå folkeskulen, veit at dette ikkje er resultat av eitt parti eller enkeltpolitikarar sin innsats. I stort trur eg me med rette kan seia at ulike parti, storting og regjeringar opp gjennom saga, med god hjelp av sivilsamfunnet, kan ta sin del av æra og ansvaret for at me har det så godt her oppe i nord.

I så måte trur eg den politiske debatten òg hadde stått seg på om partia var noko meir rause seg imellom enn kva denne debatten tidvis har vore prega av – som eg

sikkert må ta min del av ansvaret for. Det er sjølvsagt utan å leggja skjul på at det er forskjellar, til dels store forskjellar, på ideologi og standpunkt i dei enkelte partia.

Det er liten tvil om at det etter fem år med godt til-litsfullt samarbeid på borgarleg, ikkje-sosialistisk side har vorte betre rammevilkår for næringslivet, gründerane, trygge norske arbeidsplassar – sjølvsagt med god hjelp av kronekurs og rentenivå, men definitivt òg resultat av medvetne prioriteringar av risikokapitaltilgang, forskning og teknologiutvikling.

Med Venstre og Kristeleg Folkeparti i spissen, som begge set mennesket, ikkje systemet, i sentrum, er det i dag ei heilt anna satsing på kampen mot barnefattig-dom, på tidleg innsats, på skulen – sjølvsagt med god hjelp av romsleg tilgang på oljefondskroner, men det hadde likevel ikkje skjedd utan medvetne prioriteringar og innsats. Og sjølv om det framleis går for seint med tanke på å redusera klimagassutsleppa raskt nok, er det eit heilt anna tempo og meir målretta satsing i dag enn tilfellet var hausten 2013. Er det eitt område der Venstre verkeleg set pris på spark i baken og draghjelp frå opposisjonen, er det nettopp i klimapolitikken.

Eg tek sjansen på å nytta høvet til å takka for debatten, og eg kan lova at Venstre skal bidra til at både framtidige debattar og vedtak skal verta rausare, grønar og meir sosialliberale.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [15:56:06]: Når hele partiledelsen er på reise, har det blitt mitt lodd å si noe helt til slutt på vegne av Kristelig Folkeparti – og så kan dere jo lure på hvorfor de er på reise.

I går sa min partileder, nok en gang, noe svært klokt og viktig – nemlig at vi trenger et helhetlig menneskesyn også i politikken. Kristelig Folkepartis rolle i norsk politi-ikk er å jobbe for et varmere samfunn, trygt forankret i vår kristne kultur og verdiarv. Et varmere samfunn anerkjenner at vi er mer enn kunder eller forbrukere, at vi trenger små og store fellesskap som bidrar til å gi livsme-ning og tilhørighet for den enkelte. Å jobbe for et varme-re samfunn handler også om å sikre et ukrenkelig men-neskeverd fra livets begynnelse til livets slutt.

I denne trontaledebatten har Kristelig Folkeparti tatt til orde for en barnereform. Barnereformen skal komme barn og familier til gode. De skal få en bedre hverdag med mer tid til hverandre og med en økt øko-nomisk trygghet.

Vi vet at vi er helt avhengig av å få opp fødselstalle-ne. Dette var også noe min partileder var inne på. Vi er avhengig av det for å kunne ivareta velferdssamfunnet vårt for kommende generasjoner. Men for Kristelig Fol-keparti handler det om mer enn samfunnsøkonomiske hensyn. For Kristelig Folkeparti handler det om at gode familier er samfunnets viktigste byggestein, og vi mener

at det skal ikke være lommeboken som avgjør hvor mange barn man kan få.

Det vi i vår barnereform vil ta til orde for, er en mer rettferdig foreldrepengeordning, styrket barnetrygd og bedre flerbarnsordninger. Det er noen av de viktige til-takene Kristelig Folkeparti vil prioritere i tiden fram-over. Kristelig Folkeparti har alltid vært og vil fortsatt være på familienes side.

Så vil jeg også benytte anledningen til å takke for en god debatt. Som en stemmeforklaring vil jeg fra Kristelig Folkepartis side si at vi kommer til å støtte Senterparti-ets forslag nr. 19 og 20.

Une Bastholm (MDG) [15:58:53]: Også jeg vil takke Stortinget for debatten vi har hatt. Vi har startet sesjo-nens arbeid godt, og nettopp arbeidslivet er i stor end-ring, noe som også debatten har reflektert. Flere av oss har tatt opp nettopp utfordringene med å skape et mer inkluderende arbeidsliv.

Også utenfor arbeidslivet har det skjedd ganske sto-re endringer i samfunnet, særlig for unge, de siste årene når vi vet at antall psykiske lidelser vokser. Jeg merker meg at statsministeren har et sterkt også personlig enga-sjement for unges psykiske helse. Det er noe jeg også kan varsle at Miljøpartiet De Grønne kommer til å følge mye med på framover. Jeg har store forventninger til opp-trappingsplanen, som vi kanskje får se noe fra når stats-budsjettet kommer på mandag. Der forventer jeg friske penger, og jeg forventer også et budskap til kommunene om å inkludere unge i utrullingene av den planen. For ungdom skal være hørt også i de kommunale diskusjo-nene om tilbudet.

Det er også grunn nok med disse endringene i ar-beidslivet og samfunnet for øvrig til å se på flere måter å organisere arbeidslivet på og mye av tiden vi voksne bruker i arbeidet. LO ønsker seg jo en plan for redusert arbeidstid. Det gjør også Miljøpartiet De Grønne. Så har jeg registrert at Høyres ryggmargsrefleks er å si nei, som de har gjort opp gjennom historien mange ganger, men det har faktisk gått bra før. Som jeg var innom tidligere, har vi altså i løpet av de siste hundre årene redusert ar-beidstiden per uke med 20 timer til sammen, og vi har gått fra null ferie til fem ukers ferie. Endringene har skjedd veldig gradvis, og økonomien vår har tålt det. Det har gått veldig bra. Bare de siste femti årene har kjøpe-kraften vår triplet seg.

Det er viktig for meg å understreke at vi ikke foreslår å redusere arbeidstiden med 7,5 timer i morgen. Vi sier heller ikke at vi har bestemt oss for hvordan reformen skal se ut – om det blir redusert arbeidstid per dag, eller at vi jobber én dag mindre i uka, eller at vi tar ut mer fe-rie. Og kanskje aller helst burde noe av den fleksibiliteten også være opp til arbeidstakerne gjennom livsløpet i

arbeidslivet. Jeg ønsker å se på om det er mulig å få til en reform som tar hensyn til at vi har forskjellige behov i forskjellige faser av livet. At press og stress fører til at flere faller utenfor arbeidslivet eller ikke orker å stå i full jobb, kan ikke Stortinget stå og se på. Jeg mener at grepet med å begynne å se på på nytt en reform av arbeidstiden i Norge er noe som kan løse flere utfordringer ved de endringene vi ser i arbeidslivet, samtidig. Vi kan få til et mer inkluderende, likestilt arbeidsliv, hvor færre har ufrivillig deltid, mer fleksibilitet for arbeidstaker, og at flere kan dele på jobbene i en tid hvor også NHO varsler at det kommer til å være veldig mangel på jobber framover. Jeg håper på bred støtte til forslaget.

Bjørnar Moxnes (R) [16:02:20]: For ti år siden kom likelønnskommisjonen med sin anbefaling, etter flere års grundig arbeid. Deres viktigste anbefaling var en likelønsspott for å gjøre opp for den uretten det er at lønna er mye lavere i mange yrker hvor det er mange kvinner, enn i mange mannsdominerte yrker.

Kommisjonen ble ledet av Senterpartiets tidligere partileder, Anne Enger, og Senterpartiet støttet forslaget om en egen likelønsspott. Ett år etter tok Siv Jensen til orde for et ytterpartikompromiss om likelønn, i samarbeid med fagbevegelsen. I forrige periode stemte Kristelig Folkeparti for følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan lønnsgapet mellom kvinner og menn kan reduseres og elimineres ved hjelp av en likelønsspott.»

For bare to og en halv uke siden sa Arbeiderpartiets nestleder, Hadia Tajik, at det fra myndighetenes side går an å si: Her har vi en likelønsspott, vi bidrar til å legge penger på bordet for faktisk å få til den utjevningen av forskjellene som vi her er ute etter å gjøre.

Det har altså vært mange gode uttalelser fra flere partier om likelønsspott og mange fornuftige uttalelser i media. En annen ting er å stemme for forslag som kan få gjort noe med det. Rødt foreslår i dag at Stortinget ber regjeringen legge fram en sak om å heve lønnsnivået i de kvinnedominerte yrkene i offentlig sektor og få en vurdering av en likelønsspott. Jeg håper at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti kan sikre et flertall for et sånt fornuftig forslag.

Vi har i trontaledebatten fått oppleve Høyres nye taktikk, nemlig å skryte av at Rødt visstnok har lurt Arbeiderpartiet. Ja, vi skal ha honnør for å ha flyttet norsk politikk i riktig retning på noen viktige punkter, men dessverre fører ikke Gahr Støre Rødt-politikk. Arbeiderpartiet er ennå ikke klar for å støtte et profittforbud i velferden, her i Stortinget, og har ikke stemt for de forslagene vi har fremmet når det kommer til det området.

Vi har også sett effektene, tror jeg, av det møtet som var mellom Høyre og NHO i august, hvor de altså skulle

gå på barrikadene, som de sa, for kommersiell omsorg. Denne kampen er så vidt i gang. Vi har beveget Stortinget i riktig retning, til en viss grad, men er på langt nær i mål. Dette vil bli et stort stridsspørsmål i kommende periode, også med rom for gjennomslag for det eneste fornuftige, nemlig at penger bevilget til velferd går til velferd, og ikke til å bygge opp svære, private formuer.

Marit Arnstad (Sp) [16:05:41]: Først en stemmeforklaring: Senterpartiet kommer til å stemme for SVs forslag og for forslag nr. 16, fra Arbeiderpartiet.

Når jeg har mulighet, kan jeg ikke dy meg for å tillate meg en liten kommentar helt på tampen. I dag tidlig understreket statsminister Erna Solberg at hvis Kristelig Folkeparti skifter side, går de til en eventuell mindretallsregjering. Da synes jeg det er på sin plass å understreke det faktumet at også dagens regjering er en mindretallsregjering, og det er ikke noe galt i det. Hovedregelen i Norge er jo at vi har det – mindretallsregjeringer – og at det bruker å gå greit med mindretallsregjeringer i Norge. Jeg synes jeg må få lov til å understreke det, for en tidligere statsråd fra Fremskrittspartiet sto på denne talerstolen i går kveld og sa at flertallet fikk fornyet tillit ved valget i fjor høst. Men de gjorde jo ikke det. Nei, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre gikk alle sammen tilbake ved valget i fjor høst, og de mistet det flertallet de hadde i forrige periode.

Det er kanskje noe av bakteppet også for den situasjonen vi i dag står oppe i. Hvis ikke regjeringspartiene har mindretallet sitt i mente, er det en risiko for at de enten har tatt eller tar Kristelig Folkeparti for gitt. Det vet ikke jeg noe om, men jeg tror at en klok påminnelse til hele Stortinget er å ikke ta noe for gitt. Det tror jeg kan være en grei påminnelse for oss alle sammen i den høsten vi nå står foran, og med det vil jeg gjerne si takk for debatten.

Audun Lysbakken (SV) [16:07:35]: Det var representanten Breiviks innlegg som fikk meg til å ta ordet en gang til, for en av de tingene denne høsten virkelig burde føre til, er at vi blir enige om å lage et nytt klimaforlik i Stortinget. Det er det tradisjon for, og det er det behov for.

Vi har også en god tradisjon mellom miljøpartiene i Norge for å klare å stå sammen om miljøpolitikken til tross for at vi befinner oss på ulike sider av blokk skillet, fordi miljøpolitikk veldig ofte har vært en sak hvor enighet og uenighet har gått på kryss og tvers av de tradisjonelle blokkene. Det har også pleid å innebære en viss ydmykhet fra det miljøpartiet som til enhver tid er i posisjon, altså en forståelse av at i samarbeid med partier som tilhører det fortsatt grå flertallet i norsk politikk, er det begrenset hvor langt en kommer. Og det har også pleid å innebære raushet fra de andre miljøpartiene. Da

SV satt i regjering, var vi veldig klare på at ja, vi er stolt av mange resultater, men klimaproblemet er så stort, det haster så mye at vi gjerne skulle få gjort mye mer, og vi hadde god dialog med Venstre om det – god støtte fra Venstre, til og med. Men i denne debatten synes jeg at jeg har sett et altfor selvforneymd Venstre, og det bekymrer meg faktisk. Det verste utslaget av det er det foreløpige nei til å inngå et klimaforlik. Det er fornuftig for miljøpartiene – det har det alltid vært – å prøve å skape en situasjon hvor flest mulig partier er involvert i og forpliktet til klimapolitikk, og det forundrer meg hvis Venstre ender opp med å være fornøyd med å forhandle klimapolitikken i lukkede rom med Høyre og Fremskrittspartiet. Så denne høsten burde nå, før denne debatten er over, følges opp med klare svar fra statsministeren på de spørsmålene knyttet til ulikhet som jeg reiste i sted, og så bør den følges opp med et fortsatt arbeid for – og forhåpentligvis etter hvert enighet om – at vi lager et nytt klimaforlik.

Så vil jeg gjerne komme med en stemmeforklaring. Først vil jeg bare gjøre oppmerksom på at vi har levert en liten beriktigelse av forslag nr. 6 og presisert at det er fri rettshjelp det forslaget dreier seg om. Og så vil SVs gruppe stemme for samtlige forslag som er fremmet av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Rødt.

Jonas Gahr Støre (A) [16:10:41]: Slik som representanten Arnstad ble også jeg litt forbauset i går over dette temaet om at regjeringen var blitt gjenvalgt, og at den hadde fått et nytt mandat. Nå handler en del denne høsten om Fremskrittspartiet og synet på samarbeid med dem, men det er vel slik at det bare er Høyre og Fremskrittspartiet som på en måte aktivt har gått inn for Fremskrittspartiet i regjering, og regjeringspartiene gikk mer tilbake enn det andre partier gjorde i sum.

Representanten Helleland har fått et sannhetsvitne, Bjørnar Moxnes fra Rødt. Det er en bra mann, og han har nå bekreftet at Gahr Støre ikke fører Rødt-politikk, så da er denne saken klarert for en som Helleland tror på. Arbeiderpartiet fører sosialdemokratisk politikk og kommer til å fortsette med det.

La meg avslutte med dette med pensjon. Det oppfatter jeg er et tema som berører mange deler av politikken. For det første bør vi ta det alvorlig når én million på jobb i Norge opplever at systemet er urettferdig, og det er det faktisk for folk som jobber og står på og ikke får den pensjonen som folk i offentlig sektor og mange i det private får. Det handler om å tette hull, og jeg mener at det bidrar til arbeidslinjen ved at man får igjen for arbeidsinnsatsen sin på en rettferdig måte. Og det bidrar til legitimitet rundt pensjonsreformen – rundt pensjonssystemet – som skal stå igjennom mange brottsjører framover når befolkningen endrer seg.

Jeg mener at dette også berører det temaet som mange har snakket om her i salen, nemlig utviklingen i retning av ulikhet og forskjeller. Her er en klar kime til ulikhet og forskjeller, og det viser igjen at skal man snakke om det og ta tak i det, koster det noe. Det berører også tillit, som vi bruker ofte i debatten, vi er opptatt av tillit. Det er ikke en god sak for tillit at én million opplever det de gjør. Er det dyrt? Vel – det avhenger av den enigheten vi får i Stortinget. Audun Lysbakken og jeg har fremmet et forslag, det skal forhandles om noe her i Stortinget, og vi vil selvfølgelig lytte til alle innspillene som er kommet i høringen og fra mange andre hold utenom høringen.

Hvert år har flertallet i denne sal åpnet for over 20 mrd. kr i skatteuttak – og statsministeren advarer mot dette, for hun tror det kan koste 3–4 mrd. kr om dette gjøres. Jeg har sett tall som er langt lavere, og den endelige modellen er altså ikke fastlagt.

Jeg håper at vi kan ha en god samtale i Stortinget når det skal forhandles en enighet om pensjon fra første krone. Det er ikke én modell som kommer til å løse det, det kan være flere. Jeg mener det er viktig for pensjonssystemet, for rettferdighet, for legitimitet, for tillit og for å ha et tiltak som faktisk motvirker ulikhet i samfunnet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Vi er klare til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt 24 forslag. Det er

- forslagene nr. 1–15, fra Audun Lysbakken på vegne av Sosialistisk Venstreparti
 - forslag nr. 16, fra Jonas Gahr Støre på vegne av Arbeiderpartiet
 - forslagene nr. 17–22, fra Marit Arnstad på vegne av Senterpartiet
 - forslag nr. 23, fra Bjørnar Moxnes på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt
 - forslag nr. 24, fra Bjørnar Moxnes på vegne av Rødt
- Det votes over forslag nr. 24, fra Rødt.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en sak om å heve lønnsnivået i de kvinneorienterte yrkene i offentlig sektor, og vurdere en likelønnsrett for disse, som kommer i tillegg til ordinære tariffopp-

gjør og fordeles etter forhandlinger mellom partene.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Rødt ble 91 mot 9 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 16.22.15)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1–12 og nr. 14 og 15, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen undersøke konsekvensene for de som er rammet av kuttene i bostøtte de siste årene. Resultatene av undersøkelsen skal legges fram for Stortinget senest sammen med forslaget til statsbudsjett for 2020.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen undersøke konsekvensene for de som er rammet av kuttene i uføretrygd som kom på grunn av regjeringens urettferdige omregningsmodell fra gammel til ny uføreordning. Resultatene av undersøkelsen skal legges fram for Stortinget senest sammen med forslaget til statsbudsjett for 2020.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen undersøke konsekvensene for de som er rammet av kuttene i uføres barnetillegg. Resultatene av undersøkelsen skal legges fram for Stortinget senest sammen med forslaget til statsbudsjett for 2020.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen undersøke konsekvensene for de som er rammet av fire år med kutt i kjøpekraft for mange alderspensjonister. Resultatene av undersøkelsen skal legges fram for Stortinget senest sammen med forslaget til statsbudsjett for 2020.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen undersøke konsekvensene for de som er rammet av kuttene i barne-trygden for barn i Finnmark og Nord-Troms. Resultatene av undersøkelsen skal legges fram for Stortinget senest sammen med forslaget til statsbudsjett for 2020.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen undersøke konsekvensene for de som er rammet av de stadige kuttene i fri rettshjelp. Resultatene av undersøkelsen skal legges fram for Stortinget senest sammen med forslaget til statsbudsjett for 2020.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen undersøke conse-

kvensene for de som er rammet av kuttene i overgangsstonaden for enslige forsørgere. Resultatene av undersøkelsen skal legges fram for Stortinget senest sammen med forslaget til statsbudsjett for 2020.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen undersøke konsekvensene for de som er rammet av kuttene i stønad til bil for de som er avhengig av det for å komme seg på butikken eller til legen. Resultatene av undersøkelsen skal legges fram for Stortinget senest sammen med forslaget til statsbudsjett for 2020.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen undersøke konsekvensene for de som er rammet av kuttene i gratis fysioterapi for brannskadde, folk med utviklingshemming, amputerte og alle de andre gruppene som nå må betale for denne viktige behandlingen. Resultatene av undersøkelsen skal legges fram for Stortinget senest sammen med forslaget til statsbudsjett for 2020.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen undersøke konsekvensene for de som er rammet av kuttene i fødselsomsorgen. Resultatene av undersøkelsen skal legges fram for Stortinget senest sammen med forslaget til statsbudsjett for 2020.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen undersøke konsekvensene for de som er rammet av kuttet i arbeidsavklaringspenger. Resultatene av undersøkelsen skal legges fram for Stortinget senest sammen med forslaget til statsbudsjett for 2020.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen undersøke konsekvensene for de som er rammet av kuttene i kriminalomsorgen og domstolene. Resultatene av undersøkelsen skal legges fram for Stortinget senest sammen med forslaget til statsbudsjett for 2020.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen undersøke konsekvensene for de som er rammet av at barnefamilier i asylmottak ikke kan motta mer enn 10 000 kroner i månedlig stønad uavhengig av hvor mange barn de har. Resultatene av undersøkelsen skal legges fram for Stortinget senest sammen med forslaget til statsbudsjett for 2020.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen undersøke hvilke fordelingsmessige konsekvenser kuttene i formuesskatten og arveavgiften har for fordelingen i samfunnet og om det kan dokumenteres noen effekt for næringslivet. Resultatene av undersøkelsen skal leg-

ges fram for Stortinget senest sammen med forslaget til statsbudsjett for 2020.»

Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 52 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.22.18)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 13, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen undersøke konsekvensene av at sykehusene ikke fikk de 75 millionene som regjeringen selv sier det kostet da sykehusene fikk ansvar for overgrepsmottak. Resultatene av undersøkelsen skal legges fram for Stortinget senest sammen med forslaget til statsbudsjett for 2020.»

Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 82 mot 20 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.22.58)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 16, fra Arbeiderpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn at gode og frivillige prosesser skal være utgangspunkt for endringer av fylkesstrukturen. Fylkessammenslåinger skal bygge på frivillighet. I de tilfeller der fylker selv ikke ønsker det, gjennomføres ikke sammenslåingene.»

Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 53 mot 49 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.23.33)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 17 og 22, fra Senterpartiet.

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en melding om avgifter der virkninger for blant annet fordeling, sysselsetting, verdiskaping og arbeidsplasser i hele landet analyseres og der meldingen skal legge

grunnlag for en bedre og mer forutsigbar avgiftspolitik.

Forslag nr. 22 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere en tilskuddsordning som dekker kostnadene forbundet med leveranser av avfall etter frivillige ryddeaksjoner. Den nye ordningen må ses i sammenheng med den ordningen som allerede er innført for tiltak mot marin forurengning og spredning av mikroplast.»

Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet ble med 82 mot 20 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.23.53)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 18, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en stortingsmelding om en sterkere satsing på bioenergi.»

Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 53 mot 49 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.24.12)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 19, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innlede dialog med Den norske kirke, Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter, KS, relevante frivillige kulturminneorganisasjoner og andre interessenter hvordan en forsterket strategi for vedlikehold av kulturhistorisk viktige kirker kan utformes.»

Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 54 mot 48 stemmer bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.24.34)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 20, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om endringer i bestemmelsene om dekningsplikt for arkeologiske undersøkelser ved utvidelser og nybygg av driftsbygninger på alminnelige gårds-

bruk slik at hovedregelen blir at staten gjennom en tilskuddsordning dekker kostnadene ved slike undersøkelser.»

Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 77 mot 25 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.24.53)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 21, fra Senterpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette i gang prosjektet med innkjøp av nye stridsvogner til de mekaniserte manøveravdelingene i Hæren i løpet av 2018.» Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 84 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.25.10)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 23, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Forslaget lyder:

«Det igangsettes en maktutredning med særlig vekt på strukturer og maktbalansen i arbeidslivet.» Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 53 mot 49 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.25.29.)

Presidenten: Presidenten vil foreslå at Hans Majestet Kongens tale til det 163. storting ved dets åpning og Melding om Noregs rikes tilstand og styring vedlegges protokollen.

– Det anses vedtatt.

Sak nr. 2 [16:25:47]

Referat

1. (1) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Heidi Greni, Ole André Myhr-

vold, Sandra Borch og Emilie Enger Mehl om en bjørneforvaltning som er i tråd med rovviltforliket (Dokument 8:1 S (2018-2019))

2. (2) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Heidi Greni, Ole André Myhrvold, Sandra Borch og Marit Knutsdatter Strand om mer effektiv lisensjakt på jerv (Dokument 8:2 S (2018-2019))

Enst.: Nr. 1 og 2 sendes energi- og miljøkomiteen.

3. (3) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski og Audun Lysbakken om å sikre at alle, også landets rikeste, bidrar til fellesskapet gjennom gjeninnføring av en rettferdig skatt på arv (Dokument 8:10 S (2018-2019))

Enst.: Sendes finanskomiteen.

4. (4) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Kjerkol, Tuva Moflag, Tore Hagebakken, Tellef Inge Mørland og Elise Bjørnebekk-Waagen om åpenhet om enhetspriser på legemidler i norske sykehus (Dokument 8:6 S (2018-2019))

Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen.

5. (5) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sandra Borch, Geir Adelsten Iversen, Heidi Greni, Willfred Nordlund og Trygve Slagsvold Vedum om oppheving av sammenslåing av Troms og Finnmark fylkeskommuner (Dokument 8:3 S (2018-2019))

6. (6) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigbjørn Gjelsvik, Ole André Myhrvold, Per Olaf Lundteigen, Heidi Greni, Willfred Nordlund og Trygve Slagsvold Vedum om oppheving av vedtak om sammenslåing av fylkeskommunene Østfold, Akershus og Buskerud (Dokument 8:4 S (2018-2019))

Enst.: Nr. 5 og 6 sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.

7. (7) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Mona Fagerås om nasjonal satsing for flere lærere i skolen (Dokument 8:14 S (2018-2019))

Enst.: Sendes utdannings- og forskningskomiteen.

8. (8) Representantforslag fra stortingsrepresentant Audun Lysbakken om å nedsette en ny norsk forsvarskommisjon (Dokument 8:13 S (2018-2019))

Enst.: Sendes utenriks- og forsvarskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke, og møtet er hevet.